

JAK

SLOVENIAN
BOOK
AGENCY

Sample
translation

VERONIKA SIMONITI

The Devil's Tongue

Short stories

Veronika Simoniti *The Devil's Tongue*

Short stories

Sample translation

Original title: *Hudičev jezik*

Uredili / *Edited by*

Tanja Petrič, Katja Stergar

Prevodi v angleščino / *English translations by*

Jason Blake, Nada Grošelj

Založila in izdala Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, Metelkova 2b, 1000 Ljubljana

Zanjo Aleš Novak, direktor

Issued and published by Slovenian Book Agency, Metelkova 2b, 1000 Ljubljana

Aleš Novak, Director

Grafično oblikovanje in prelom / *Technical editing and layout*

Marko Prah

Tisk / *Print*

Grafex, d. o. o.

Naklada / *Print run*

300 izvodov / 300 copies

Darilna publikacija / *Gift edition*

© Nosilci avtorskih pravic so avtorji/prevajalci sami, če ni navedeno drugače.

© *The authors/translators are the copyright holders of the text, unless stated otherwise.*

Ljubljana, 2015

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32

SIMONITI, Veronika

The devil's tongue : short stories : sample translation / Veronika Simoniti. -

Ljubljana : Javna agencija za knjigo Republike Slovenije = Slovenian Book Agency, 2015

ISBN 978-961-93910-0-6

281773568

Table of contents

Veronika Simoniti: About the author and her work	2
<i>Kako razdreš pejasaž</i> (in Slovenian)	7
<i>How to Dismantle a Landscape</i> (in English, translated by Nada Grošelj)	12

Translations

Bulgarian (Translated by Ljudmil Dimitrov)	17
Croatian (Translated by Miroslav Gradečak and Ksenija Premur)	23
Dutch (Translated by Draga Rinkema)	33
German (Translated by Tadeja Lackner-Naberžnik)	39
Hungarian (Translated by Gergely Bakonyi)	45
Italian (Translated by Lucia Gaja Scuteri)	50
Japanese (Translated by Jun Mita)	56
Macedonian (Translated by Darko Spasov)	60
Polish (Translated by Marlena Gruda)	66
Romanian (Translated by Paula Braga Šimenc)	72
Russian (Translated by Aleksandra Krasovets and Nadežda Starikova)	77
Serbian (Translated by Dragana Bojanić Tijardović and Jelena Dedeić)	88
Spanish (Translated by Damian Ahlin)	98

List of Translators	104
---------------------	-----

Co-financing Publications of Slovenian Authors in Foreign Languages	111
---	-----

Veronika Simoniti

Veronika Simoniti (1967) is a graduate of Italian and French Studies. For several years she worked as a freelance translator. She started writing as a storyteller for Radio Slovenia. For her first published story, “Metuljev zaliv” (Butterfly Bay; 2000), she received first prize in a *Literatura* magazine competition. She has also published in other literary journals and for the radio, receiving many awards. Her debut collection of short stories *Zasukane štortije* (Twisted Stories; LUD Literatura, 2005) was nominated as the debut of the year in 2006, and it won *Dnevnik* newspaper’s 2007 Fabula Award. In 2011 she published *Hudičev jezik* (The Devil’s Tongue; LUD Literatura), which was her

second collection of short stories, and in 2014 she published the novel *Kamenno seme* (Stoney Seed; Založba Litera). Two of her stories have appeared within *Delo* newspaper’s “Summer Stories” collection (2006 and 2012). Her work is included in the English-language anthology of Slovenian short stories *A Lazy Sunday Afternoon* (*Litteræ Slovenicæ*, DSP, 2007), as well as in the anthology of Slovenian authors *Kličič me po imenu* (Call Me by Name; Študentska založba, 2013). Excerpts from her work have appeared in translation catalogues, magazines and in internet publications in Croatian, Czech, English, German, Hungarian, Italian and Serbian.

Email of the author:
veronika.simoniti@guest.arnes.si

Veronika Simoniti Hudičev jezik

Book information

© Veronika Simoniti 2011 / All Rights Reserved

Year of publication: 2011
Binding: softcover
Dimensions: 14 x 20 cm
No. of pages: 149

Publisher: LUD Literatura, Erjavčeva 4,
1000 Ljubljana, Slovenia
ISBN: 978-961-6717-65-6
Price: €18.90

Foreign rights

Veronika Simoniti:
veronika.simoniti@guest.arnes.si

Hudičev jezik (The Devil's Tongue, short stories)

Veronika Simoniti's prose collection *The Devil's Tongue* bears with it the call and spirit of distant worlds, and its narrative time is the universe, entire and whole. Not only its surface, not only different places during different times, including those long gone; equally represented as the so-called reality are also literary worlds, history and personalities crushed and burdened by its machinations, artists of all orientations and styles, their various and sometimes paradoxical fates. Beneath these meticulously – and at times a little mysteriously, as if veiled to tease and entice the reader – flowing stories shine and sprout Calvino's baron in the trees, Cankar and Černigoj, Latin American neo-avantgardists, structuralists and deconstructionists, creatures ranging from charlatans to scientists and

political emigrants. The collection flirts with the literary tradition of the twentieth century, especially its second half, including the Latin American angle, but not as an evocation or reconfirmation of the author's dazzling erudition, which is indisputable and breathtaking in its span, and not as a proposition of her literary predecessors or an elementary joy over the apocrypha and palimpsests. All these are emphasized less than in previous decades, now resting almost in the background, putting forth instead a kind of self-evident understanding that past literature and history, as a slightly different way of shaping fiction, are a component part of our experience, the experience of readers and translators, of settlers and pioneers in worlds made of letters.

Matej Bogataj, from the book's cover

“How to Dismantle a Landscape” from the short story collection *The Devil's Tongue*

is published in this booklet as a sample translation.

Media reactions

It really is amazing what possibilities are offered by language, by something so self-understood and everyday.

KRISTINA JURKOVIČ, Radio Ars,
"The Book Market"

Finding their own identity, but also recognizing reality, are thus doomed to failure. For *The Devil's Tongue* always stutters, lies, deceives and feigns. Simoniti often crawls into the story through the door of anecdotes about well- or less-well known per-

The stories from *The Devil's Tongue* are, as tautological as it may sound, primarily stories about language, its ambiguities and contradictions. Simoniti's cosmopolitan protagonists, who are often well-known artists and scientists, are not only the creators of fictitious identities and realities, but also of elusive, multiple exist-

Babel is one of the main motifs of the stories. It is the identity of heroes who cannot locate themselves on the map of pre-defined languages, worlds and cultures.

Iva Kosmos, *Dnevnik*

sonalities – and so we encounter Calvin, Cankar, Apollinaire, Černigoj, et al. But behind them opens up a peculiar universe which limits them to the robust fable from which mighty images, weighty reflections and a sculpted style are radiated.

Maša Ogrizek, *Bukla*

ence. [...] Finally, there is in these stories also something of the summer and of the sea, which functions as the most consistent metaphor of language, and yet at the same time it is also its antipode that remains when language, whether individual or communal, disappears.

Tanja Petrič, *RTV Slovenia*, "What to read?"

The translator Veronika Simoniti's second collection is an orchestra, a harmonious combination of short, stylistically rich,

problematically playful and atmospherically lyrical stories.

Mojca Pišek, *Dnevnik*

The fullness of her writing is inspired by Mediterranean cheerfulness, although she does not identify uncritically or entirely with it – also here one feels the entirely creative dichotomy. That is why she has created a completely new feeling – spontaneity, as the fragile and reserved person

sees it, the merging of tenderness and passion, the sensual and the intellectual, the picturesque and the ironic. But above all, the modern sensibility re-imports a sense of everything that is great, extensive, distant and unattainable.

Lucija Stepančič, *Sodobnost*

Kako razdreš pejsaž

Če hočeš zavohati pravi vonj morja, moraš biti tam novembra, ko se nanj spuštijo meglice in izžamejo iz njega najboljše. Takrat se slišijo iz ribiških bark otožni in tožeči glasovi in ne ve se, ali ribiči zbijajo šale ali se jih v tem obdobju leta res loteva obup. Morje ni konstrukcija, morje je slanica zemlje z življenjem v sebi, v njem je skrita narobna razsežnost, na njegovi gladini se naše podobe ustavijo. In tega sem imel takrat pred davnimi leti kar naenkrat dovolj, naveličal sem se sive gladine s kosi jekla in lesa na njem, hotel sem razbiti svet in ga ponovno sestaviti po svoje, oživiti jesen, v kateri so bili edina res živa bitja oranžasti kakiji, ruj, šipek in zapoznele vrtnice.

V Lloyдови ladjedelnici sem malal visoke stene ladijskih bokov enakomerno kot monotona voda v brezvetrju. Nekoč, ko sem visel na odru in izrisoval šablone za nadnaravno velike cvetove, je k nam pleskarjem prišel šef in se predstavil: *Giovanni C.* Dlani smo si obrisali kar v hlače, mu segli v čisto roko in se po vrsti predstavili, *Kogoj, Janež, Cosulich ... Tzernigoy*. Ko je odšel, je pustil za sabo vonj po plemenitem muškarnem cvetju; nikoli prej nisem spoznal tako premožnega bogataša z večtonskimi igračami, ki so plule, kamor jih je pač odpihnila njegova želja. Pravzaprav to razvedrilo ni bilo tako domišljavo: bele brazde za njegovimi čezoceanskimi so se poleggle, pene so potemnele in se zlile z morjem, nič ni ostalo, nobene dekonstrukcije, nobenega razdejanja, samo tuintam kakšen naftni madež.

Tiste pozne jeseni je imelo še pivo jodast okus. S Kogojem, Janežem in drugimi smo sedeli v betoli na Škednju in si podajali univerzalne resnice. V daljavi so se peli žerjavi in še dalj so se ribiči iz čolnov sklanjali nad svoje mreže in trnke, šum mesta je vsemu dajal pridih naprezanja. Starci, ki so se sprehajali ob zloženih kašetah na obali, so v izobilju časa premišljevali, kaj vse so v življenju zamudili, namesto da bi si izmišljali zgodbe, ki jim nihče ne bi mogel oporekati ali jih postaviti na laž. Takrat mi je Cosulich rekel, da menda iščejo dekoraterja, in to na isti ladji, na kateri smo pleskali.

Že naslednjega dne sem se oglasil v upravni pisarni Lloydove ladjedelnice in po razgovoru res dobil novo zadolžitev. *Slišimo, da ste slikar*, so mi rekli. Slikar sem, pa tudi geograf, po študiju zemljepisa sem se vpisal še na likovno akademijo, da si potešim dušo. Prej mi starši niso pustil v umetniški študij, preden nisem diplomiral iz česa, kar se da prijeti.

In namesto da bi izrisoval šablone orjaških cvetov, sem jih zdaj lahko zamenjal s pejzaži mesta, v katerem je bila ladjedelnica, z braquovskimi ploskvami in kubističnimi optikami. V tistem ladijskem salonu sem prihodnjim potnikom narisal mesto, po katerem naj se jim stoži, ko bojo po glažu preveč daleč na odprtem, med dvema celinama, prepuščeni na milost in nemilost roži vetrov, morski boleznin in uslužnosti natakarnjev.

Zdaj se na stara leta sprehajam tu, na drugi strani, s hriba gledam v brezbrežno morje in lise, ki jih riše veter po gladini in se ne ozira na pravila. Nekje spodaj laja pes, nagnem se nad zaspane brnistre, pa ne morem ugotoviti, ali je sam in zapuščen na kamniti obali ali mogoče na čolnu prepuščen valovom, kot je bila Lajka breztežnosti, ali laja na nedoumljivo daljavo ali na nekaj, kar ga draži čisto blizu njega. Potem se spustim v zaliv in stikam za kamenjem nenavadnih oblik, jih skladam v nemogoče stavbe, kdove, ali bojo prišle prav kakemu raku za novo domovanje. Od časa do časa s peščenih plasti hriba, ki naložene druga na drugo podpirajo hrib, odleti kamenček in med padanjem prasketavo sproži še druge. Če bi se hrib odločil, da se bo podrl, bi imel za to vso pravico. Vse to skladanje kamnitih zgradb za morskata bitja, ki bi utegnila priti ven, hrib in morje, to sem počel že od malega, to je bila moja formacija, tam sem zaslutil, kaj je konstrukcija, kaj konstruktivizem pa leta za tem, ko sem po izkušnji z dekoriranjem čezoceanskih jedilnic polemiziral po praških kavarnah s Kleejem, Kandinskim in drugimi, ki sem jih bolj ali manj bežno spoznal.

Do konstrukcije sem prišel šele veliko pozneje, iskal sem kot kormoran, ki se potopi pod vodo in več deset metrov plava pod gladino, potem pa zmago-slavno vznikne s sardelo v kljunu. Da vse sesuješ, ni delo obupancev, ker potem vse na novo sestaviš skozi zlomljeno prizmo prividov in optiko nemogočega, razvežeš in po svojih pravilih postaviš, redko razkošje, ki si ga lahko dovolijo samo revolucionarji, gropiusovci in norci; če nas ne bi bilo, bi šel svet v maloro. V tem smislu so bile tudi moje dekoracije na ladji Duca di Savoia tarča posmeha najprej kolegov pleskarjev, potem delovnega nadzornika, ki jih je dal prebarvati z enotno rožnato pocukrnino.

Dvajsetletna diktatura se je začela, še preden sem se tega dobro ovedel, ko pa je posegla v moje iskanje in ga prekinila, me je docela razstavila na kosce, me demontirala. *No, kaj ste torej, slikar ali geograf, odločiti se bo treba*, mi je naznanil zaslíševalec v temnorjavi usnjeni jakni, ki me je ob treh zjutraj dobil v svoj brlog. Nekaj ur pred tem so pobutali po mojih vratih in vdrli noter, me še napol

spečega odgnali, Mira je z grozo in molče gledala za mano. Videl sem jo šele čez nekaj dni, ko me je prišla obiskat v zapor, povedal sem ji, da od mene zahtevajo nemogoče, nekaj absurdnega, kar si še v najglobljih sanjah težko napleteš: ker sem geograf, terjajo, da si za imena vasi, ki so na oni strani, pa še nimajo italijanskih imen, te toponime kratko malo izmislim. *Saj nisem etimolog in tudi pesnik ne*, sem jim odgovoril, in v hipu mi je šinila bolečina v mednožje. Da ni šale, sem ugotovil, ko so mi zlomili še roko, *na, packon, zdaj pa malaj, če znaš*.

Tedne pozneje sem čepel v celici, lina pod stropom, prazne stene, štokrle in miza, na njej pa zemljevidi, spisek imen, kraji, vasi, reke, potoki, hribi, doline, ribniki in mlake, ki so se zivali s svojim gnevom v mojo sivo luknjo, no, kaj si boš izmislil, so mi govorili, potok, za katerega nisem še nikoli slišal, naj bi kot nekakšen prisilni stvarnik preimenoval, izdal in oskrunil naj bi imena, nastala pred tisoč leti, izbrisal govorico davnih plemen, nastalo iz prvega momljanja, ki se je starim prebivalcem izvila iz ust ob pogledu na vrtačo, ponor ali pečino, ukinil naj bi njihovo primordionalno čustveno artikulacijo, nastalo ob pogledu na sveti gaj, vas, razpotje. Kar tako na pamet, ne da bi vedel, ali Skala res pomeni skala, ali ni mogoče kaj drugega, ali je Rakovica zaradi rakov ali krst, ali so Pole zaradi polj. Imena bi jim lahko dal poljubno, saj nobeden ne bi vedel, vpisal bi, ta reka se imenuje Mira, ta fara je Santa Maria, ker je bila Marija tudi moja mama, natvezel bi jim, da je gora arhitektonskih oblik Walter po Gropiusu. Lahko bi se pretvarjal, da sem nenadoma postal dementen, v agoniji bi si lahko izmislil najbolj neverjetne štorije. Naj gre v maloro, to mesto, v katerem sem zaprt, mesto z najmanj tremi imeni, v katerem govorijo najmanj tri jezike, zakaj jih ne razvežemo in premešamo v enem samem loncu, v Babilonu bi lahko živeli, božje kazni, da se ne razumemo med sabo, ne bi bilo več. No saj, to je konstruktivizem: nemška skladnja, slovenski glagoli, italijanske rime, grški ples in srbska strast. Ali ti morje daje širino, tega ne vem, vem pa, da so Furlani mediteranski ljudje z glinenim srcem, ki znajo biti pravi štroncoti.

Z zavlačevanjem sem se rešil, pravil sem jim, *o tem še premišlujem, treba bi bilo dobiti še kakšne druge stare in strokovne knjige, ne znam se odločiti*, saj madona imajo strokovnjake za te zadeve. Samo smejali so se mi, seveda so imeli specialiste za toponomastiko, zakaj so dali tako neumno delo meni, ki sem samo formalno geograf? V čem je štos? Ozadje te nebuloze, fantazije, ki je prekašala fantazijo, sem izvedel šele veliko pozneje.

Medtem je svinčeno bobnenje napovedalo vojno, že drugo po vrsti, tisto leto je bila obala na Nabrežini polna naplavljenih rakovih lupin in morskih klobukov z njihovo vitalno sluzjo, kot da jih je morje izvrglo zaradi nepojasnjenega izdajstva, ki ga ni znalo – kot zna sicer vse druge stvari – razstrupiti. Čez nekaj let je bilo fašističnega šopirjenja v mestu konec, prišli so Nemci, in šele ko so odšli, šele takrat so si mesto, okolica in kraji tam na oni strani, kamor nikdar

nisem šel in kamor zdaj ne morem, oddahnili, mesto pred samodržci, kraji na oni strani pred mojim nesojenim prekrščevanjem.

Šele leta zatem sem v časopisu prebral o Giovanniju C.-ju, lastniku tržaške ladjedelnice, velikem konstruktorju, da so ga zaprli v Dachau in da je, ker je znal nemško, rešil veliko ljudi in dosegel, da so jih poslali domov. In vse to, ker je znal jezik, ker je bil graditelj, homo faber, jaz pa sem kar naprej hotel sesuvati in rušiti in iz ruševin feniksirati. Znal je jezik, ki je že bil in bi ga jaz najrajši zmllel skupaj z drugimi, znal je peti že napisane pesmi, jaz pa bi jih rajši prej razparal in jih potem sestavil kot domine po svoji logiki. Med vojno pa se je svet res podrl, vojna se je prisesala na svet kot školjka latvica in ga razjedla kot ožigalka.

Zelenobronasto trkljanje iz bližnjega beneškega zvonika ob cerkvi, kjer se je menda nekemu duhovniku nekoč prikazal čudež, se razleže čez morje in kot frnikole odkotali proti drugemu nevidnemu bregu. Tudi jaz imam videnja, kamenčke bom zagnal čez vodo, odbijali se bojo kot v otroški igri žabice in z zaletom pristali na nasprotni obali. Ribiške barke, posejane po preprogi, figure na šahovnici velikana Neptuna, na šahovnici brez polj, ki jo zaznamujejo samo rti in zalivi in luknjajo otoki. Tja čez gledam, tja čez, v tisti deželi bi nekoč lahko preimenoval stvari, potem pa so te stvari preimenoval me. Ko sem namreč po vojni šel z veseljem bedaka v Ljubljano in začel spet vse na novo, na novo postavljaj svet, ki ga je podrla vojna, sem najprej dobil zasledovalca. Pravega, ne umetniškega, ne psa slednika, ampak človeka iz mesa in kosti, ki je bil zmeraj tam, ko sem stopil iz hiše ali kavarne, ko sem odhajal od prijateljev (prijateljev?) ali iz šole, kjer sem poučeval. Skrival se je ohomotan v šal ali za časopisom, v oblaku cigaretnega dima ali v množici ljudi. Ni trajalo dolgo, da me je Janez opozoril, naj bom previden, govori se, da sem sodeloval s fašisti, jim zemljepisne karte na novo pisal. Da ni šale, je resno dodal. Še isti večer sem spakiral. Še imam kam iti, še imam dom staršev, še imam kam zbežati. Tja, kjer so nekoč zahtevali nemogoče od mene, me vtaknili v arest, kot hočejo zdaj narediti tukaj v Ljubljani.

In zdaj sem tu, sprehajam se po hribih nad morjem in se spuščam v zalive, gledam tja čez, v kraje, kamor ne morem več, v pokrajine, ki bi jim dal nova imena, v njih kot Nimrod gradil nove stolpe. Vmes je modra površina, ne morem kar čez, sploh pa morja ne moreš razstaviti, samo vetru se pusti obdelovati, sempatja naplavi artefekte ali izdelke iz drugih globin. Res, konstrukcija je nenasitna, ampak ob morju te vedno zažaja.

Pred dnevi sem v mestu srečal Cosulich, ves zbrazdan je, komaj sem ga prepoznal. Padel mi je okrog ramen in me povabil na pivo, *stari moj, tako je bilo, dobro se je končalo, še smo živi, ti pa si sploh imel srečo, ker te je ladjar rešil,*

mi je rekel. Začudenje, kaj pa tale blodi, ne razumem ... *Ja, ladjar te je rešil. Izvedel je, da so te zaprli, in izposloval ti je smešno opravilo, ki ti je rešilo življenje, nekaj z zemljevidi, toliko da so formalno upravičili tvoje brezvezno početje v kehi. Ladjar, Giovanni C., je tudi poskrbel, da so te tik pred kapitulacijo izpustili.*

Giovanni C. Več sveta je zgradil, kot jaz, več ga je sesul, in to na točno pravih mestih ob pravem času, s preciznostjo krogle, ki jo zaženejo z žerjavom v razpadajočo stavbo, da se zruši sama vase, nobene sosednje zgradbe ne poškoduje. Škoda, da ga nikoli več nisem videl, ladjarja, zdaj se lahko pomenkujem z njim samo še kot tisti stari ribič, ki se pogovarja z ribami.

Ob šumenju vode se zdi, kot bi poslušal pretakanje vrveža na podmorskih ulicah. Kako domišljavi so bili vsi ti avantgardisti, ki so nekoč kolovratili in rogovilili po svetu, to vem šele zdaj, ko sem podrl, kar sem imel podreti, in zgradil, kar sem imel zgraditi, čeprav so potem drugi razdrli mene in me razstavili na kose.

Ploskve morja, oddaljenih hribov za njim in mestnega hrumenja se na robovih prekrivajo in zabrisujejo ostrino kontur. Iz daljave, časovne in prostorske, je vse lažje spajati pa spet razrezati pa spet sešiti. Ob morju te konstrukcija vedno zažeja. Ob morju te vedno zažeja.

Veronika Simoniti: *Hudičev jezik*. LUD Literatura (Zbirka Prišleki): Ljubljana 2011, p. 75-81.

© Veronika Simoniti 2011 / All Rights Reserved

How to Dismantle a Landscape

If you want to catch the real scent of the sea, you have to be there in November when mists settle down, wringing the best out of it. Mournful, plaintive voices come drifting from fishermen's boats, and there is no knowing whether the fishermen are cracking jokes or despairing at this time of year. The sea is no construction, the sea is the brine of the earth with life inside: it conceals a reverse dimension, our images stopping at its surface. And that was what I suddenly tired of, years ago: I grew bored with the grey surface dotted with pieces of steel and wood, I wanted to smash the world and piece it together again in my own way, to revive the autumn in which the only creatures vibrantly alive were the orange khaki fruits, smoke trees, wild rose bushes and belated roses.

I was painting tall hull sides on the dock of Lloyd's shipping company – evenly, like monotonous water lapping in a lull. As I was slouching on the scaffolding, drawing stencils for larger-than-life blossoms, we painters were approached by the boss, who introduced himself: *Giovanni C.* We simply wiped our palms on our trousers, shook his clean hand, and introduced ourselves by turns, *Kogoj, Janež, Cosulich ... Tzernigoy.* He left behind a scent of precious muskflowers; I had never met so wealthy a magnate with tons-heavy toys which sailed wherever his fancy blew. In fact, this pastime was not so vainglorious after all: the white furrows behind his transatlantic cruisers faded, the foam darkened and blended with the sea, nothing was left, no deconstruction, no wreckage, just an oil stain here and there.

In that late autumn, even beer tasted of iodine. I was sitting with Kogoj, Janež and the rest of the gang in the *bettola* at Servola, passing around universal truths. Far away loomed cranes and still farther away were fishermen, leaning from their boats over their nets and hooks while the city buzz tinged everything with an air of exertion. Old men strolling past the piled-up fish crates on the strand reflected at leisure on everything they had missed in life, instead of spin-

ning yarns which no-one could gainsay or refute. It was then that Cosulich told me about a decorator being wanted on the same ship that we were painting.

The very next day I stopped by the Lloyd administration office, and the interview did in fact lead to a new commission. *They say that you are an academy-trained painter*, they told me. So I am, and a geographer to boot: after studying geography I enrolled in the Academy of Fine Arts as well, to appease my soul. My parents would not let me take up arts studies before I graduated from something graspable.

And instead of drawing stencils for gigantic blossoms, I was able to exchange them for views of the city which hosted the shipping company, with Braque-style facets and Cubist optics. In the ship's dining room, I sketched for future passengers a city to yearn for when they found themselves, after a drop too many, far out in the open, between two continents, abandoned to the flower of the winds, sea sickness, and the waiters' good will.

Now, in my old age, I am strolling here on the other side, gazing from the hill into the boundless sea and at the unruly splotches painted by the wind on the surface. A dog is barking below: I lean over the sleepy Spanish broom but cannot make out whether it has been abandoned on the stony shore or perhaps offered up to the waves in a boat, as Laika had been to the lack of gravity; whether it is barking at an unfathomable distance or nettled by something close by. I descend into the bay to forage for stones of unusual shapes, compiling them into impossible structures – who knows but they might come in handy as a lobster's new home? From time to time a pebble drops from the sandy layers which support the hill and, crackling, sends still others flying. If the hill decided to collapse, it would be no more than its right. Compiling stone structures for the sea creatures that might come out, the hill and the sea, all of it goes back to my childhood: this was my formation, here I divined what construction was. About constructivism, by contrast, I only learnt years later, when, armed with my experience of decorating transatlantic dining rooms, I argued in Prague cafés with Klee, Kandinsky and other more or less passing acquaintances.

It was much later that I arrived at construction, questing like a cormorant which dives into the water, swims dozens of metres under the surface, and re-emerges triumphantly with an anchovy in its bill. Toppling everything is not a sign of desperation because one goes on to reassemble it through the broken prism of mirages and the optic of the impossible, one loosens it and sets it up by one's own rules, a rare luxury permitted only to revolutionaries, Gropius-lovers and madmen: the world would go hang but for us. In this sense, my decorations of the Duca di Savoia were a target for derision – first by my fellow painters and then by the supervisor, who had them painted over with uniform pink kitsch.

The twenty-year dictatorship broke out before I knew it, but when it interfered with my quest and cut it short, I was reduced to pieces, dismantled. *What are you then, painter or geographer, time to make up your mind*, announced the interrogator in a dark brown leather jacket, who had me hauled to his lair at three in the morning. A few hours earlier they had banged on my door and burst in, dragging me out still half-asleep, while Mira was staring after me, terrified and mute. I only saw her several days later when she came to visit me in prison, and I told her that they wanted from me the impossible, a thing absurd, hard to concoct even in one's deepest dreams: as a geographer I should simply invent toponyms for the villages on the other side which had no Italian names as yet. *But I'm no etymologist and no poet either*, I countered, and promptly felt a pain in my groin. I realised that this was no joke when they broke my arm, *here, you dauber, now go on and doodle if you can*.

Weeks later I was cooped up in my cell – a slit under the ceiling, bare walls, a stool and a desk littered with maps, a name list, places, villages, rivers, streams, hills, dales, ponds and pools, all of them resentfully pouring into my grey hole, *well, what are you going to come up with*, they would ask me, I was supposed to rename a stream I had never heard of, like a kind of compulsory creator, to betray and defile the names of a thousand years, to erase the idiom of ancient tribes, sprung from the first mumblings to which the old settlers had been stirred by the sight of a sinkhole or cliff, to abolish their primordial emotional articulation which had been prompted by the view of a sacred grove, village, crossroads. Simply to play it by ear, without knowing whether Skala in this case really meant *skala*, a rock, or something else; whether Rakovica was named for *rak*, 'lobster', or *rakev*, 'coffin'; whether Pole took its name from the field, *polje*. I could have christened them at my whim because nobody would have been the wiser anyway, I could have written: This river is called the Mira, this parish is Santa Maria (because my mother's name was Marija), I could have fibbed that a mountain of architectonic lines was named Walter, after Gropius. I could have pretended that I had suddenly lost my mind, in my agony I could have made up the most incredible stories. To hell with it, this city where I am being held, a city with at least three names and at least three spoken languages: why not loosen and melt them in a single pot, we could live in Babel and the divine punishment by which we cannot understand each other would be over. This, indeed, is constructivism: German syntax, Slovene verbs, Italian rhymes, Greek dancing, Serbian passion. I cannot say whether the sea broadens your mind, but what I do know is that Friulians are Mediterraneans with hearts of clay who can be proper *stronzos*.

I got out of it by procrastinating, telling them that *this one I'm still thinking about, I'd need more old books and technical literature, I can't make up my mind*,

damn it, they had experts for such issues after all. They just laughed at me, of course they had specialists in toponomastics, so why had they foisted this stupid task on me who was a geographer only in name? What was the trick? The background of this obfuscation, a fantasy beyond fantasy, was revealed to me much later.

Meanwhile a leaden booming had announced a war, the second in a row. That year, the Aurisina coast was littered with stranded lobster shells and the vital slime of jellyfish, as if the sea had cast them out for some unexplained treachery which it could not detox as it could everything else. Some years later, the Fascists' swagger in the city was over and in marched the Germans: it was only when they left that the city, its surroundings and the places on the other side, where I had never gone and can never go now, heaved a sigh of relief: the city had escaped dictators, and the places on the other side my doomed rechristening.

It was years later that I read in the paper about Giovanni C., owner of the Trieste shipping company, the great constructor: interned in Dachau, he had saved many people through his knowledge of German, orchestrating for them to be sent home. And all this just because he knew the language, because he was a builder, *homo faber*, while I always wanted to topple and destroy and Phoenix from the debris. He knew an existing language that I would have loved to pound to dust together with the rest, he could sing songs already composed when I would sooner have ripped them apart and reassembled them by my own logic, like dominoes. During the war the world did collapse: the war glued itself to it like a limpet, blighting it like a venomous tentacle.

Green-bronze chimes tinkle across the sea from the Venetian bell-tower beside a church where a priest reputedly witnessed a miracle: they roll like marbles to the other, unseen shore. I have visions of my own: I will toss pebbles across the water and send them bouncing, as in a stone-skipping game, to be carried by impetus to the opposite shore. Fishermen's boats strewn over a carpet, pieces on the chessboard of the giant Neptune, a chessboard with no squares, marked only by capes and bays, pierced by islands. It is over there that I am looking, to the country where I might have renamed things once but was at last renamed by them myself. After the war, when I set off for Ljubljana in idiotic high spirits, to start from scratch, set up a world turned upside down by war, I first acquired a shadow. A real one, not an art buff or a bloodhound: a person of solid flesh who was always there when I was leaving my house or a café, my friends (friends?) or the school where I was teaching. He would be skulking behind a shawl or newspaper, in a cloud of cigarette smoke or in a crowd. Before long Janez warned me to watch my step, there were rumours that I had collaborated with the Fascists and written new maps for them. This was

no joke, he added gravely. I packed my bags that very evening. I still had somewhere to go, still had my parents' home, still had a place to run to. The place where they had once demanded the impossible and clapped me in jail – just what they wanted to do in Ljubljana now.

And here I am, strolling over the seaside hills and descending into bays, gazing over to the places where I can no longer go, to landscapes that I might have renamed and built up with new towers like Nimrod. In between lies a blue surface that I cannot simply cross over, and the sea cannot be dismantled anyway, it refuses to be tampered with by anyone but the wind and sometimes washes up artefacts or products from other depths. Yes, construction is insatiable but the sea always breeds thirst.

The other day I ran into Cosulich downtown, his face lined almost beyond recognition. He fell around my shoulders and bought me a beer, *what stories, hey, old man, but we made it, we're still alive, and you're especially lucky to have been saved by the shipbuilder*, he told me. Astonishment: what is the fellow babbling about, I can't understand ... *Sure, the shipbuilder. He got wind of your arrest and came up with a half-baked task that saved your life, something to do with maps, to explain your hanging about the slammer. And the shipbuilder, Giovanni C., made sure you were let out just before capitulation.*

Giovanni C. He had built more of the world than me and pulled down more, in exactly the right places and at the right times, with the precision of a ball swung by a crane against a crumbling ruin to make it cave in without damaging any nearby building. Pity I never saw him again, the shipbuilder: now I can only chat to him like that old fisherman who talks to fish.

The murmur of the water evokes the gurgling bustle of submarine streets. What loudmouths, those avantgardists who once roamed and raised Cain all over the world! I only know it now – now, when I have toppled all I had to topple and built all I had to build, although I was later dismantled and taken to pieces myself.

The facets of the sea, of the faraway hills beyond and the city racket overlap at the edges, blurring the outlines. From a distance in space and time, everything is easier to fuse, cut up and sew together again. Construction by the sea always breeds thirst. The sea always breeds thirst.

Translated by Nada Grošelj
Contact: sestertia@hotmail.com

Как се разлага пейзаж

Translated by Ljudmil Dimitrov

Contact: ljudiv@abv.bg

Ако искаш да усетиш истинския дъх на морето, трябва да отидеш там през ноември, когато отгоре се спуснат мъглици и извлекат най-доброто от него. Тогава от рибарските лодки се разнасят жални и укоряващи глазове и не е ясно дали рибарите си правят шеги, или по това време на годината наистина ги обзема отчаяние. Морето не е конструкция, морето е разсолницата на земята с живот в себе си, в него е скрита опаката страна на безбрежността, нашите образи изникват върху повърхността му. Преди много години изведнъж се наситих на всичкото това, омръзна ми сивата му гладкост с парчета стомана и дърво по нея, прииска ми се да разглобя света и отново да го натъкмя по свой образ, да оживя есента, в която единствените живи същества бяха оранжевите какита, смрадликата, шипката и късните рози.

В корабостроителницата „Лойд“ боядисвах високите корабни стени равномерно, като монотонна вода при безветрие. Веднъж, докато стоях на скелето и правех шаблони за неестествено големи цветя, при нас, бояджиите, дойде шефът и се представи: *Джовани Ч.* Избърсахме си дланите направо от панталоните, стиснахме неговата чиста ръка и един след друг му се представихме: *Когой, Янеж, Козулич... Чернигой.* Като си тръгна, остави след себе си мирис на изискан мускатов цвят; никога до този момент не познавах такъв адски богат човек, притежател на многотонни играчки, които плаваха натам, накъдето ги насочи неговата воля. Всъщност в това развлечение нямаше и капка самонадеяност: белите бразди след презокеанските му кораби се утаиха, пяната потъмня и се сля с морето, не остана нищо, никаква деконструкция, никакво разпадане, само тук-там по някое нефтено петно.

През онази късна есен дори бирата беше с дъх на йод. С Когой, Янеж и останалите седяхме в кръчмицата в Шкедня¹ и си говорехме колкото да не заспим. В далечината се издигаха кранове, още по-нататък рибарите се навеждаха от лодките над мрежите и въдиците си, а шумът от града у всички ни всяваше нотка на напрежение. Старците, разхождщи се край струпаните каси на брега, вместо да си измислят истории, които никой не би могъл да оспори, или да заподозре, че са лъжи, в излишек на време мъдруваха как са пропуснали всичко в живота. Тогава Чосulich ми каза, че май търсят декоратор и то за същия кораб, който боядисвахме.

Още на следващия ден се явих в дирекцията на корабостроителницата „Лойд“ и след разговора наистина получих новата длъжност. *Чухме, че сте художник*, ми бе казано. И художник, и географ съм – в Художествената академия кандидатствах след като завърших география, за собствено удовлетворение. Родителите ми не ми позволиха да следвам изкуство, преди да взема тапия за нещо, което да ме храни.

И вместо да рисувам шаблони на грамадни цветя, сега ги замених с пейзажи на града, в който се намираще корабостроителницата, с интериори на лодки и кубистични оптики. В същия този корабен салон на пристигащите пътници им нарисувах град, за който да им домъчнее, когато, след като обърнат по чашка, се озоват надалеч в открито море между два континента, оставени на благоволенieto или на произвола на вироглавите ветрове, морските болести и услужливостта на келнерите.

Сега, на стари години, се разхождам тук, от другата страна, гледам от хълма безбрежното море и фигурите, които вятърът рисува по повърхността, без да му пука за правилата. Долу някъде лае куче, навеждам се над сънените метличини и не мога да разбера дали е само и изоставено на каменистия бряг, някоя вълна ли го е запратила на преминаващ кораб като Лайка в безтегловно състояние, към смътната далечина ли лае, или по някого, който съвсем отблизо го дразни. После се спускам в залива и отивам при камъните с необичайни форми, от които подреждам невъзможна сграда, или пък, кой знае, биха свършили прекрасна работа като ново жилище на някой рак. От време на време от пясъчните пластове на хълма, които, насложени един върху друг, поддържат самия хълм, се търкулне камък и докато пада с трясък, подбере по пътя си и други. Ако хълмът реши да се разпадне, ще има сериозни основания за това. Всички те образуват каменни здания за морските твари, които ги мамят да излязат навън; хълмът и морето – с това се занимавам от малък, това е моята

¹ Или на италиански Сървула – квартал на Триест – 6. пр.

формация, там си изясних какво е конструкция, какво – конструктивизъм и години по-късно, когато натрупах опит в декорирането на столови на презокеански кораби, спорих из пражките кафенета с Клее, Кандински и останалите, с които малко или повече се сближих.

До конструкциите стигнах много по-късно, рових се като корморан, който се потапя под водата и плува повече от десет метра под повърхността, след което победоносно се появява със сардела между зъбите. Да разрушиш всичко не е работа за пораженици, тъй като после се налага да го сглобяваш наново през счупената призма на привидностите и през оптиката на невъзможното, разпердушинваш го и го подреждаш по своите собствени правила – рядък разкош, който могат да си позволят само революционерите, последователите на Валтер Гропиус и идиотите; а ако нямаше такива като нас, светът щеше да отиде по дяволите. Подобно впечатление правеха и моите декорации на кораба „Херцог Савойски“, отначало станаха прицел за подигравки на колегите бояджии, а после и на служебния надзорник, който ги даде да се пребоядисат с еднаква розова глазура.

Двайсетгодишната диктатура започна преди да се усетя съвсем, но поsegна на моите търсения и ги прекъсна, напълно ме разпарчетоса, демонтира ме. *Вие всъщност какъв сте, художник или географ, трябва да се определите*, настоя разпитващият ме с тъмнокафяво кожено яке, който в три сутринта ме извика в своята бърлога. Няколко часа по-рано на вратата ми се почука, нахълтаха вътре, полуспящ ме отведоха, а Мира ужасено и безмълвно гледаше към мен. Видях я чак след няколко дни, когато ми дойде на свиждане в затвора, казах ѝ, че от мен искат невъзможното, нещо абсурдно, което и в най-отвлечените си сънища не съм си представял: понеже съм географ, искаха да дам имена на селата, дето са от онази страна и още нямат италиански названия, та някак ако може да си измисля топоними. *Нито съм етимолог, нито поет*, им отговорих и на мига жестока болка ме сви между краката. Че не се шегуват разбрах, когато ми счупиха ръката, *хайде, мърляч, рисувай сега, щом като умееш*.

Седмици наред клечах в килията под люка на тавана, празни стени, табуретки и маса, а върху нея – карти, списък с имена, местности, села, реки, потоци, възвишения, долини, езера и локви, които се изливаха с целия си гняв в моята сива дупка, *е, какво ще измислиш*, ми казваха, поток, за който никога не съм чувал; като някой творец насилник да преназова, да извърша предателство и да оскверня имена, възникнали преди хиляди години, да изтрия езика на стародавни племена, произлязъл от първичното ръмжене, изтръгнало се от устите на древните обитатели при вида на котловина, понор или скала, да отменя тяхната първична чувствена

артикуляция, появила се, когато са съгледали някаква света горичка, селце или кръстопът. Ей така, наизуст, без да ми пука дали Скала наистина означава скала, или пък е възможно и нещо друго да значи, дали Раковица е наречена така заради раците, или Кръст, или Поле е заради полята. Мога да им дам имена както си искам, никой не би разбрал, ще напиша – тази река се казва Мира, тази катедрала е Санта Мария, защото и майка ми се казваше Мария, ще ги метна, че планината с архитектуронична форма е Валтер по името на Гропиус. Спокойно мога да се правя на внезапно изтрещял и, уж агонизирайки, да си измисля най-невероятни истории. Майната му на града, в който съм затворен, град с поне три имена, тук се говорят най-малко три езика, защо да не ги изсипем и размесим в едноединствено гърне, да живеят във Вавилон, та наказанието Божие да не се разбираме помежду си повече да не важи. На това му се вика конструктивизъм: немски синтаксис, словенски глаголи, италиански рими, гръцки танци и сръбска страст. Не зная дали морето ти дава усещане за широта, но зная, че фурланите са средиземноморци с глинени съзца, които могат да бъдат и пълни пердета.

Спасих се, като се правех на дръж ми шапката, казвах им: *още мисля, трябва ми повече стара научна литература, така не мога да реша*, та нали, Бога ми, имат изследователи за тези работи. Явно ме будалкаха – рзбира се, че разполагаха със специалисти по топономастика, но защо тогава мен натовариха с толкова тъпа задача, след като съм само един обикновен географ? Къде е пинизът? Замисълът на тези мъглявини, измишльотини, надминаващи дори фантазиите, го разбрах много по-късно.

Междувременно оловното барабанене предвещаваше война, втора по ред, тази година брегът на Набрежина беше пълен с раковини и медузи с тяхната витална слуз, сякаш морето ги бе изхвърлило заради неизясненото предателство, за което нямаше – не че за всички останали неща имаше – противоотрова. Няколко години по-късно настъпи краят на фашисткия произвол в града, немците дойдоха и едва когато си отидоха градът, околностите му и краищата от онази страна, където никога не бях ходил, а сега и не мога, си отдъхнаха, градът – от самодръжците, а краищата оттатък – от моето несбъднало се преименуване.

Години по-късно прочетох във вестника, че Джовани Ч-ли, собственика на триестката корабостроителница, големия конструктор, са го откарали в Дахау и понеже е знаел немски, е спасил много хора и е успял да уреди да ги върнат у дома. И всичкото това, защото е знаел език, защото бе създател, *homo faber*, а аз продължавах да искам да развалям и руша и да възкресявам руините като феникси. Знаел е съществуващ вече език,

който аз с охота бих смесил с другите, можел е да пее написани вече песни, а аз бих ги разпорил и после редил наново като домино по своя собствена логика. През войната обаче светът наистина се катурна, тя се впи в него като мида и го разяде като хидра.

Бронзовозеленият звън от близката венецианска камбанария на черквата, където ужким на някакъв монах някога му се явило чудо, отеква над морето и като топче се отърколва към отсрещния невидим бряг. Аз също имам видения – как хвърлям камъчета по водата, как те се отбиват от нея като в детската игра на жабка и как с отскок достигат отсрещния бряг. Рибарски лодки, разположени по пътеката – фигури на шахматната дъска на великана Нептун – шахматна дъска без полета, маркирани само от носове и заливи, дупчещи островите. Натам се вирам, натам, в този край някога трябваше да преименувам нещата, а после същите неща щяха да преименуват мен. Когато след войната като въодушевен глупчо отидох в Люблина и започнах всичко начисто, в смисъл – отново въздигнах света, разрушен от войната, първото, с което се сдобих, беше човек, който да ме следи. Истински, не въображаем, не хрътка, ами такъв от кръв и плът, все озоваващ се там, когато излизам от къщи или от кафенето, когато си тръгнах от приятели (приятели?), или от училището, в което преподавах. Криеше се, омотан в шал или зад вестник, в облак цигарен дим, или в тълпата. Не след дълго Янез ме предупреди да внимавам, говорело се, че съм сътрудничил на фашистите, бил съм им чертал нови географски карти. Не е шега, сериозно добави. Още същата вечер си събрах багажа. Все още имам къде да отида, в дома на родителите ми, имам къде да избягам. Там, където някога, вкарвайки ме в ареста, искаха невъзможното от мен, сега искат да направят това и в Люблина.

И ето ме тук, разхождам се из баирите над морето и се спускам в заливи-те, гледам нататък, към краищата, където вече не мога да припаря, към местностите, на които щях да давам нови имена, в тях като Нимрод щях да строя нови кули. Но по средата е синята повърхност, невъзможно е да я прескоча, как ще обработваш морето, само на вятъра му се отдава да шлайфа, да постигне люшкаци се водни артефекти или пластики от други дълбини. Да, конструкцията е ненаситна, но край морето непрестанно усещаш жажда.

Преди няколко дни в града срещнах Чосулич, сбръчкал се целият, едва го познах. Прегърна ме през рамо и ме покани на по бира, *приятелю драги, така беше, добре свърши, още сме живи, а ти направо си късметлия, понеже корабостроителят те спаси*, ми каза. Учудих се, този пък какви ги плещи, не схващам... *Да, корабостроителят те спаси. Разбрал, че са*

те задържали, и ти измислил смехотворна работа, която ти е спасила живота, нещо с карти, само колкото формално да оправдаят безпричинното ти стоене в кафеза. Корабостроителят, Джовани Ч., се погрижи и да те освободят малко преди капитулацията.

Джовани Ч. Много пъти той построи света, както и аз, много пъти го събори и то на точните места в точното време, с безпогрешността на гюле, което го засилват с кран в някоя съборетина, та да се доразруши сама, без да засегне нито една съседна сграда. Жалко, че никога повече не го видях, корабостроителя, сега не ми остава нищо друго, освен да си споделям с него като някой стар рибар, дето си говори с рибите.

При шума на водата ти се струва, че чуваш стъпките на ходещите по крайбрежните улици хора. С какво въображение са били всички тези авангардисти, обикаляли, миткали се по света, го разбирам сега, когато разруших каквото имах за разрушаване, и съградих каквото имах да съградя, въпреки че после други мен размазаха и ме разкъсаха на парчета.

Плясъците на морето, отдалечените хълмове около него и градските шумове на границите се смесват и преливат в остър контур. От далечината, времева и пространствена, е лесно да споиш всичко, да го разрежеш и пак да го съшиеш. Край морето конструкцията винаги те кара да ожаднееш. Край морето винаги усещаш жажда.

Kako rastaviti pejzaž

Translated by Miroslav Gradečak
 Contact: mgradecak@yahoo.com

Želiš li osjetiti pravi miris mora moraš tamo biti u studenom, kad se na njega spuste maglice i isišu iz njega sve najbolje. Tada se iz ribarskih barki čuju otužni glasovi puni sjete i ne zna se zbijaju li ribari šale ili ih u to doba godine zaista hvata očaj. More nije konstrukcija, more je slana voda zemlje u kojoj ima života, ono skriva obrnutu veličinu, na njegovoj se pučini zaustavljaju naši likovi. Godinama unazad odjednom mi je svega bilo dosta, zasitio sam se sive pučine te komada čelika i drva na njoj, želio sam razbiti svijet i ponovno ga sastaviti na svoj način, oživjeti jesen u kojoj su jedina zaista živa bića bili narančasti kakiji, ruj, šipak i zakašnjele ruže.

U Lloydovu brodogradilištu ličio sam visoke zidove brodskih strana, ravnomjerno poput monotonog mora u bonaci. Kad sam nekoć visio na skeli i iscrtavao šablone za natprirodno velike cvjetove, do nas ličilaca došao je šef i predstavio se: *Giovanni C.* Dlanove smo samo obrisali u hlače, pružili ih prema njegovoj čistoj ruci i redom se predstavili, *Kogoj, Janež, Cosulich... Tzernigoy.* Kad je otišao za njim je ostao miris plemenitog muškarnog cvijeća; još nisam upoznao toliko imućnog čovjeka s više tonskim igračkama koje su plovile kamo ih je otpuhala njegova volja. U toj rasonodi zapravo i nisam osjetio neku umišljenost: slegle su se bijele brazde što su za sobom ostavljali njegovi prekooceanski brodovi, pjene so potamnjele i slile s morem, nije ostalo ništa, nikakva dekonstrukcija, nikakvo rušenje, samo poneka naftna mrlja.

Te kasne jeseni čak se i u pivu osjećao jod. U društvu Kogoja, Janeza i ostalih sjedio sam u konobi u Servoli i raspravljao o univerzalnim istinama. U daljini su se uzdizali kranovi, a još udaljeniji ribari nagingjali su se iz čamaca nad svoje mreže i udice, šum mjesta svemu je davao dašak naprezanja. Starci su šetali obalom pored složenih kašeta i zbog viška vremena razmišljali o svim propustima u životu, umjesto da izmisle priče koje nitko ne bi mogao poreći ili

proglasiti lažnim. Tada mi je Cosulich rekao da navodno traže dekoratera i to na onom istom brodu kojeg smo ličili.

Već sljedećeg dana javio sam se u ured uprave Lloydova brodogradilišta i nakon razgovora zaista dobio novo zaduženje. *Čuli smo da ste slikar*, rekli su mi. Slikar sam, ali i geograf, nakon studija zemljopisa upisao sam likovnu akademiju da umirim dušu. Roditelji mi nisu dopustili da odem na studij umjetnosti prije nego steknem diplomu od koje se može živjeti.

I tako sam iscrtavanje šablona divovskih cvjetova zamijenio pejzažima mjesta u kojem se nalazilo brodogradilište, braquovskim plohamama i kubističkim optikama. U onom brodskom salonu sam za buduće putnike nacrtao mjesto koje će ih nakon čašice previše na otvorenom moru obuzeti nostalgijom, kad između dva kontinenta budu prepušteni na milost i nemilost ruži vjetrova, morskoj bolesti i uslužnosti konobara.

Sad kao starac šećem s druge strane, s brda gledam beskrajno more i mrlje što ih vjetar crta na pučini ne obazirući se na pravila. Negdje ispod laje pas, naginjem se nad pospane brnistre ali ne mogu ustanoviti je li sam i napušten na kamenjima obali ili je na čamcu prepušten valovima kao što je Lajka bila prepuštena bestežinskom stanju, ili laje na nedokučivu daljinu ili ga razdražuje nešto sasvim blisko. Zatim se spustim u zaljev i dodirujem kamenje neobičnih oblika, slažem od njih nemoguće zgrade, tko zna, možda će dobro doći nekom raku koji traži novi dom. S pješćanih slojeva brda, koji naslagani jedan na drugog podupiru brdo, s vremena na vrijeme odleti kamenčić i pri padu pucketavo pokrene i druge. Ako bi se brdo odlučilo na urušavanje, bilo bi to s punim pravom. Sve to slaganje kamenih zgrada za morska bića koja bi izašla van, brdo i more, sve sam to radio još od malih nogu, to je bila moja formacija, tamo sam naslutio što je konstrukcija, a što je konstruktivizam tek godinama nakon toga, kad sam nakon iskustva dekoriranja prekoceanskih blagovaonica polemizirao po praškim kavanama s Kleejem, Kandinskim i ostalima koje sam više-manje letimično poznavao.

Do konstrukcije sam stigao mnogo kasnije, tražio sam poput kormorana koji zaroni pod vodu i pliva više desetaka metara ispod površine, a zatim pobjedonosno iznikne sa srdelom u kljunu. Kad bi i sve porušio ne bi bio očajnik, jer kroz slomljenu prizmu privida i optiku nemogućeg opet sve iznova sastaviš, razriješi i postaviš po vlastitim pravilima, rijetku raskoš koju si mogu priuštiti samo revolucionari, gropiusovci i luđaci; kad nas ne bi bilo svijet bi otišao k vragu. U tom smislu su i moje dekoracije na brodu Duca di Savoia bile predmet podsmjeha, prije svega kolega ličioaca, a zatim i nadzornika koji ih je dao preličiti s nečim jedinstveno ružičastim i sladunjavim.

Dvadesetogodišnja diktatura je počela prije nego što sam toga bio svjestan, a umiješavši se u moje traženje i prekinuvši ga potpuno me rastavila na koma-

diće, demontirala me. *No, što ste onda, slikar ili geograf, odlučite se*, napomenu ispitivač u tamnosmeđoj kožnoj jakni koji me u tri sata ujutro dobio u svoj brlog. Nekoliko sati ranije počeli su udarati na moja vrata i upali unutra, istjerali me još u polusnu, Mira je prestravljena šutke gledala za mnom. Vidio sam je tek nakon nekoliko dana kad me posjetila u zatvoru, rekao sam joj da od mene traže nemoguće, nešto apsurdno i teško zamislivo čak i u najdubljim snovima: budući da sam geograf žele da izmislim toponime za sela s one strane koja još nemaju talijanske nazive. *Nisam ni etimolog ni pjesnik*, odgovorio sam i u trenu osjetio bol u međunožju. Kad su mi slomili ruku shvatio sam da se ne šale, *evo ti, prljavko, sad malaj ako znaš*.

Tjednima nakon toga čučao sam u ćeliji, prozorčić pod stropom, prazni zidovi, štokrli i stol, a na njemu zemljovidi, popis imena, krajeva, sela, rijeka, potoka, brda, dolina, ribnjaka i mlaka što su se svojim gnjevom slijevali u moju lubanju, *no, što ćeš izmisliti*, govorili su mi, poput nekog prisilnog stvoritelja trebao sam preimenovati potok za kojeg nikad nisam ni čuo, izdati i oskvrnuti imena nastala prije tisuću godina, izbrisati govor davnih plemena nastao iz prvog mrljanja koji se starim stanovnicima oteo iz usta pri pogledu na vrtaču, ponor ili pećinu, ukinuo njihovu priordijalnu čuvstvenu artikulaciju nastalu pri pogledu na sveti gaj, selo, raskršće. Samo tako, napamet, ne znajući znači li Stijena zaista stijenu ili možda nešto drugo, je li Rakovica nazvana po rakovima ili lijesu, a Pole dobile naziv po poljima. Imena bi im mogao dati proizvoljno, ionako nitko ne bi znao, upisao bih da se ta rijeka zove Mira, ova župa je Santa Maria jer se i moja majka zvala Marija, natovio bih ih da je planina arhitektonski oblik Walter po Gropiusu. Mogao bih se pretvarati da sam iznenada postao dementan, u agoniji bih mogao izmisliti najnevjerojatnije štorije. Nek ide k vragu ovo mjesto u kojem sam zatvoren, mjesto s najmanje tri imena u kojem govore najmanje tri jezika, zašto ih ne odriješimo i promiješamo u jednom loncu, mogli bi živjeti u Babilonu, a božje kazne da se ne razumijemo više ne bi bilo. No, to je konstruktivizam: njemačka sintaksa, slovenski glagoli, talijanske rime, grčki ples i srpska strast. Pruža li more širinu, to ne znam, ali znam da su Furlani mediteranci glinenog srca koji znaju biti prava govna. Odugovlačio sam i spasio se, rekao sam im da *o tome još razmišljam, trebalo bi pogledati u neke druge stare i stručne knjige, ne mogu se odlučiti*, Gospe draga pa za takve stvari postoje stručnjaci. Samo su se smijali, naravno da su imali stručnjake za toponomastiku, zašto su onda dali meni koji sam samo formalno geograf da napravim taj glupi posao? U čemu je štos? Pozadinu te nebuloze, fantazije iznad fantazije saznao sam tek puno kasnije.

U međuvremenu su olovni bubnjevi najavili rat, već drugi po redu, te je godine obala na Nabrežini bila puna naplavljenih rakovih ljusaka i morskih klobuka s njihovom vitalnom sluzi, kao da ih je more izbacilo zbog neobjašnjene

izdaje koju nije znalo – za razliku od drugih stvari – dekontaminirati. Kroz nekoliko godina završilo je fašističko šepurenje u mjestu, došli su Nijemci i tek kad su i oni otišli mjestu, okolici i krajevima s one strane kamo nikad nisam otišao, a ne mogu ni sada, laknulo je, mjestu zbog autokrata, a krajevima s one strane zbog mojeg nesuđenog prekrštavanja.

Tek sam godinama nakon toga u novinama pročitao da su Giovannija C., vlasnika tršćanskog brodogradilišta i velikog konstruktora, zatvorili u Dachau i da je zahvaljujući znanju njemačkog jezika spasio mnogo ljudi te omogućio da ih pošalju njihovim domovima. I sve to jer je znao jezik, jer je bio graditelj, homo faber, a ja sam i dalje želio rušiti i rušiti i iz ruševina ponovno uzdići. Znao je jezik koji je postojao i kojeg bih najradije samljeo zajedno s drugim jezicima, znao je pjevati već napisane pjesme, a ja bi ih radije rastrgao i opet sastavio kao domine po nekoj vlastitoj logici. Tijekom rata svijet se zaista srušio, rat se prilijepio na svijet poput puža priljepka i razjedao ga poput žarnice.

Zeleno-brončano bljeskanje iz obližnjeg venecijanskog zvonika pokraj crkve gdje se navodno nekom svećeniku jednom ukazalo čudo, odjekuje preko mora i poput špekula otkotrlja prema drugom nevidljivom brijegu. Imam i ja viđenje, kamenčić će baciti preko vode, odbijati će se poput žabica u dječjoj igri i u zaletu se zaustaviti na suprotnoj obali. Ribarske barke posijane po tepihu, figure na šahovnici velikana Neptuna, na šahovnici bez polja koju označavaju samo rtovi i zaljevi i buše otoci. Gledam tamo preko, tamo preko, u onoj sam zemlji nekad mogao preimenovati stvari, a onda su te stvari preimenovala mene. Naime, kad sam nakon rata sretan kao budala pošao u Ljubljanu i počinjao sve iznova, ponovno stvarao svijet kojeg je rat uništio, prvo sam dobio pratitelja. Pravog, ne umjetničkog, ne psa tragača, već čovjeka od kosti i mesa koji je uvijek bio tamo, kad sam izašao iz kuće ili kavane, kad sam odlazio od prijatelja (prijatelja?) ili iz škole u kojoj sam podučavao. Skrivao se umotan u šal ili iza novina, u oblaku cigaretnog dima ili u mnoštvu ljudi. Nije prošlo dugo dok me Janez nije upozorio da bude oprezan, priča se da sam surađivao s fašistima, iznova im radio zemljopisne karte. Nije šala, dodao je. Spakirao sam se iste večeri. Imam kamo poći, imam kuću mojih roditelja, imam kamo pobjeći. Tamo gdje su nekad od mene tražili nemoguće, stavili me u rešt, kao što sad žele napraviti u Ljubljani.

I sad sam ovdje, šećem po brdima iznad mora i spuštam se u zaljeve, gledam krajeve tamo preko u koje više ne mogu, u predjele kojima bih dao nova imena, u njima poput Nimroda gradio nove kule. Između njih je modra površina, ne mogu samo tako preko, a more pak se ne može razdvojiti, samo ga vjetar obrađuje, tu i tamo naplavi artefakte ili proizvode iz drugih dubina. Istina, konstrukcije se ne možeš zasititi, ali pokraj mora uvijek iznova ožedniš.

Pred nekoliko dana sam u mjestu sreo Cosulich, pun je brazdi, jedva sam ga prepoznao. Bacio mi se oko vrata i pozvao na pivo, *stari moj, tako ti je to bilo, dobro je završilo, još smo živi, a ti si pak imao sreću da te brodar spasio*, rekao je. Čuđenje, što ovaj bulazni, ne razumijem... *Da, brodar te spasio. Saznao je da su te zatvorili i sredio ti smiješan posao koji ti je spasio život, nešto sa zemljovidima, toliko da su formalno mogli opravdati tvoje glupo ponašanje u reštu. Brodar Giovanni C. pobrinuo se i da te puste tik pred kapitulacijom.*

Giovanni C. izgradio je više svijeta od mene, više ga je i porušio i to na prvim mjestima u pravo vrijeme, precizno poput kugle koju dizalica zatjera u zgradu koja se raspada da se uruši sama u sebe, ne oštetivši nijedne susjedne zgrade. Šteta da ga nikad više nisam vidio, brodara, sad mogu s njim razgovarati kao što onaj stari ribar razgovara s ribama.

Kad čujem šum vode kao da slušam prelijevanje žamora na pomorskim ulicama. Kako su samo domišljati bili svi ti avangardisti što su nekoć tumarali svijetom i dizali galamu, to sam tek sad shvatio kad sam srušio što se srušiti dalo i izgradio što sam mogao izgraditi, iako su zatim drugi mene bacili na zemlju i rastavili me na komade.

Plohe mora, udaljenih brežuljaka iza njega i gradske vreve preklapaju se i zamagljuju oštrinu kontura. Iz daljine, vremenske i prostorne, sve je lakše spojiti pa opet razrezati i ponovno sašiti. Pored mora se od konstrukcije uvijek ožedni. Pored mora se uvijek ožedni.

Kako rastvoriti pejzaž

Translated by Ksenija Premur
Contact: ksenija.premur@zg.t-com.hr

Ako želiš osjetiti pravi miris mora, moraš tamo biti u studenome, kad se na njega spuste maglice i iz njega iscijede najbolje. Tada se iz ribarskih barki čuju otužni i žalobni glasovi, i ne zna se zbijaju li ribari šale ili ih u tom razdoblju zaista hvata očaj. More nije konstrukcija, more je slanost zemlje sa životom u sebi, u njem se skriva obrnuta dimenzija, na njegovoj se površini naše slike zaustavljaju. I toga mi je prije mnogo godina odjednom bilo dosta, dosadile su mi te sive površine sa komadima željeza i drveta po sebi, želio sam razbiti svijet i ponovo ga sastaviti na svoj način, oživjeti jesen u kojoj su jedina zaista živa bića bili narančasti kakiji, ruj, šipak i kasne ruže.

U Lloydovom brodogradilištu ličio sam visoke zidove brodskih bokova jednolično, kao monotona voda u bonaci. Jednom, kad sam visio na platformi i iscrtavao šablone za neprirodno velike cvjetove, k nama ličiocima došao je šef te se predstavio: *Giovanni C.* Obrisali smo dlanove o hlače, pružili mu ruku i po redu se predstavili, *Kogoj, Janež, Casulich... Tzernigoy.* Kad je otišao, za njim je ostao miris plemenitog muškatnog cvijeća; nikada prije nisam upoznao tako bogatog čovjeka s višetonskim igračkama koje su plovile kamo ih je nosila njegova volja. Zapravo, ta rasonoda nije bila tako domišljata: bijele brazde za njegovim prekoceanskim brodovima su se izgubile, pjene su potamnjele i stopile se s morem, ništa nije ostalo, nijedna demontaža, nijedna ruševina, samo tu i tamo pokoja naftna mrlja.

Te pozne jeseni čak je i pivo imalo okus po jodu. Sjedio sam sa Kogojem, Janežom i ostalima u krčmi na Škednju i nabacivali se univerzalnim istinama. U daljini su se uspinjali kranovi, a još dalje ribari su se u svojim barkama naginjali nad svoje mreže i udice, šum grada svemu je pridavao ton naprezanja. Starci, koji su šetali uz složene kašete na obali u obilju vremena razmišljali su o svemu što su u životu propustili, umjesto da izmišljaju priče u koje nitko ne bi mogao sumnjati ili ih smatrati lažnima. Tada mi je Cosulich rekao da navodno traže dekoratera, i to na istom brodu kojeg smo ličili.

Već sljedećeg dana javio sam se u ured uprave Lloydovog brodogradilišta, i nakon razgovora dobio sam novo zaduženje. *Čujemo da ste slikar*, rekli su mi. Slikar sam, i geograf, nakon studija geografije upisao sam i Likovnu akademiju da utješim dušu. Prije me roditelji nisu pustili na umjetnički studij dok ne diplomiram nešto konkretno.

I umjesto da iscrtavam šablone divovskih cvjetova, sad sam ih zamijenio pejzažima grada u kojem je bilo brodogradilište, braquovskim potezima i kubiističkim optikama. U tom sam brodskom salonu idućim putnicima nacrtao grad koji će im nedostajati kad budu na pučini predaleko na otvorenom, između kontinenata, prepušteni na milost i nemilost ruži vjetrova, morskoj bolesti i uslužnosti konobara.

Sad u poznoj dobi šjećem ovdje, na drugoj strani, s brda promatram beskrajno more i mrlje što ih vjetar šara po površini, ne obazirući se na pravila. Negdje ispod laje pas, nagingem se nad zaspale brnistre, ali ne mogu ustanoviti da li je sam i napušten na kamenitoj obali ili možda na čamcu prepušten valovima, kao što je Lajka bila prepuštena bestežinskom stanju, laje li na tajanstvenu daljinu ili na nešto što ga smeta sasvim blizu njega. Zatim se spuštam u zaljev i tražim kamenje neobičnih oblika, slažem ih u nemoguće građevine, tko zna hoće li dobro doći kakvom raku za njegov dom. S vremena na vrijeme sa pješćanih slojeva koje jedna nataložena na drugu podupiru brdo, odleti kamenčić i u padu praskavo pokrene i druge. Kad bi brdo odlučilo da se sruši, imalo bi na to puno pravo. Sve to slaganje kamenitih građevina za morska bića koja bi izašla van, brdo i more, to sam radio još odmalena, to je bila moja formacija, tamo sam shvatio što je to konstrukcija, a što je konstruktivizam shvatio sam godinama nakon toga, kad sam nakon iskustva sa dekoriranjem preookeanskih blagovana polemizirao po praškim kavanama sa Kleem, Kandinskim i drugima, što sam ih manje ili više slučajno upoznao.

Do konstrukcije sam došao tek mnogo kasnije, tražio sam poput kormorana koji zaroni pod vodu i više desetaka metara roni ispod površine, da bi pobjedonosno izronio sa sardinom u kljunu. Da sve razbiješ, nije djelo očajnika, jer nakon toga sve ponovo sastaviš kroz slomljenu prizmu privida i optiku nemogućeg, razvežeš i po svom nahodanju postaviš, rijetka raskoš koju si mogu priuštiti samo revolucionari, gropiusovci i luđaci; kad nas ne bi bilo, svijet bi otišao k vragu. U tom su smislu i moje dekoracije na brodu Duca di Savoia bile izvrgnute ruglu, najprije kolega ličilaca, a zatim i nadzornika radova, koji ih je dao prebojiti ujednačenim roza kičem.

Dvadesetogodišnja diktatura počela je prije nego što sam to shvatio, a kad je posegnula u moje traganje i prekinula ga, razbila me u komadiće i demontirala. *Pa što ste, dakle, slikar ili geograf, morate se odlučiti*, rekao mi je isljednik u tamno smeđoj kožnoj jakni, koji me u tri izjutra našao u svom brlogu. Nekoliko

sati prije toga pokucali su na moja vrata i provalili unutra, izvukli me u polusnu, Mira je s užasom nijemo gledala za mnom. Vidio sam je tek kroz nekoliko dana, kad me je došla posjetiti u zatvoru, rekao sam joj da od mene zahtijevaju nemoguće, nešto apsurdno, što teško možeš zamisliti i u najdubljim snovima: zbog činjenice da sam geograf, traže da za imena sela koja su na drugoj strani, a koja još nemaju talijanska imena, te toponime brzo izmislim. *Pa nisam etimolog, nisam ni pjesnik*, odgovorio sam im, i u trenu me ošinula bol u preponama. Ustanovio sam da nema šale kad su mi slomili ruku, *evo ti, mazalo, sad farbaj ako možeš*.

Tjednima nakon toga čamio sam u ćeliji, otvor pod stropom, prazni zidovi, stolice bez naslona i stol, na njemu zemljovidi, popis imena, krajevi sela, rijeke, potoci, planine, doline, ribnjaci i bare što su se svojim gnjevom ulijevali u moju rupu, pa što ćeš smisliti, govorili su mi, potok za kojeg nikad nisam čuo, trebao bih poput nekog prisilnog stvaraoča preimenovati, izdao bih i oskvrnuo imena nastala pred tisućama godina, izbrisao govor davnih plemena nastao iz prvog mrmljanja što se kod starosjedilaca izvilo iz usta pri pogledu na vrtaču, ponor ili pećinu, ukinuo bi njihovu primordijalnu emocionalnu artikulaciju nastalu pri pogledu na sveti šumarak, selo, raskršće. Samo tako, napamet, a da nisam znao znači li Stijena zaista stijena ili možda nešto drugo, je li je Rakovica zbog rakova ili ljesova, jesu li su Pole zbog polja. Imena bih im mogao dati po slobodnoj volji, pa nitko ne bi znao, upisao bih, ova rijeka se zove Mira, ova župa je santa Maria, jer je i moja mama bila Marija, ispričao bih im da je gora arhitektonskih oblika Walter po Gropiusu. Mogao bih se pretvarati da sam odjednom postao dementan, u agoniji bih mogao izmisliti najnevjerojatnije priče. Dovraga, to mjesto u kojem sam zatvoren, mjesto s najmanje tri imena, u kojem govore najmanje tri jezika, zašto ih ne razvežemo i promiješamo u jednom loncu, mogli bismo živjeti u Babilonu, Božje kazne da ne razumijemo jedni druge ne bi više bilo. Uostalom, to je konstruktivizam, njemačka sintaksa, slovenski glagoli, talijanske rime, srpska strast. Daje li ti more širinu ne znam, ali znam da su Furlani mediteranski ljudi s glinenim srcem, koji znaju biti baš zaguljeni.

Sa zavlačenjem sam se izvukao, rekao sam im, *o tome još razmišljam, morao bih nabaviti još neke druge stare stručne knjige, ne mogu se odlučiti*, pa zaboga, imaju stručnjake za ta pitanja. Samo su mi se smijali, naravno da su imali stručnjake za toponomastiku, zašto su taj glupi posao dali meni, samo formalno geografu? U čemu je štos? Pozadinu te nebuloze, fantazije što je nadmašila fantaziju, saznao sam mnogo kasnije.

U međuvremenu je olovno bubnjanje najavilo rat, već drugi po redu, te je godine obala na Nabrežini bila puna naplavljenih ljuštura rakova i morskih klobuka s njihovom vitalnom sluzi, kao da ih je more izbacilo zbog neobjašnjive

izdaje koju nije znalo – kao što to zna s mnogim drugim stvarima – detoksicirati. Kroz nekoliko godina fašističkom šepurenju po gradu došao je kraj, došli su Nijemci, i tek kad su oni otišli, tek su tada grad i okolica i krajevi na onoj strani kamo nikad nisam išao i kamo sada ne mogu, odahnuli, grad pred samodršcima, krajevi na onoj strani pred mojim nesuđenim pokrštavanjem.

Tek godinama nakon toga u časopisu sam pročitao o Giovanniju C., vlasniku tršćanskog brodogradilišta, velikom konstruktoru, da su ga zatvorili u Dachau, te da je, zbog činjenice da je znao njemački, spasio mnogo ljudi i postigao da su ih poslali kući. I sve to jer je znao jezik, jer je bio graditelj, homo faber, a ja sam i dalje htio uništavati i rušiti i iz ruševina feniksirati. Znao je jezik koji je već postojao, i ja bih ga najradije samljeo zajedno sa drugima, znao je pjevati već napisane pjesme, ja bih ih radije prije rastrgao i zatim ih sastavio poput domina po svojoj logici. U ratu se svijet srušio, rat se prilijepio svijetu poput školjke latvice i razjela ga poput žarnjaka.

Zelenobrončano zvonjenje s obližnjeg venecijanskog zvonika uz crkvu, gdje se navodno nekom svećeniku jednom ukazalo čudo, razliježe se preko mora i poput klikera se otkotrlja prema drugoj nevidljivoj obali. I ja imam priviđenja, kamenčiće ću baciti na vodu, odbijati će se kao u dječjoj igri žabica i sa zaletom sletjeti na suprotnu obalu. Ribarske barke posijane po tepihu, figure na šahovnici velikana Neptuna, na šahovnici bez polja, što je označavaju samo rtovi i zaljevi i buše otoci. Gledam tamo preko, na onoj bi zemlji nekada mogao preimenovali stvari, a zatim su te stvari preimenovali mene. Kad sam, naime, nakon rata, s veseljem budale išao u Ljubljani i počinjao opet sve nanovo, nanovo postavljao svijet što ga je srušio rat, najprije sam dobio pratioca. Pravog, ne umjetničkog, ne psa isljednika nego čovjeka od mesa i kostiju koji je uvijek bio tamo gdje sam izašao iz kuće ili kavane, kad sam odlazio od prijatelja ili iz škole u kojoj sam predavao. Skrivao se iza šala ili novina, u oblaku cigaretnog dima ili u gomili ljudi. Nije trajalo dugo, Janez me je upozorio da budem oprezan, govorilo se da sam surađivao sa fašistima, nanovo im pisao zemljopisne karte. Ozbiljno je dodao da nema šale. Već iste večeri sam se spakirao. Još imam kamo otići, još imam roditeljski dom, još imam kamo pobjeći. Tamo gdje su nekad zahtijevali nemoguće od mene, bacili me u zatvor, što žele napraviti i ovdje u Ljubljani.

I sad sam tu, šjećem po brdima nad morem, spuštam se u zaljeve, gledam tamo preko, prema krajevima u koje više ne mogu, u pokrajine kojima sam morao dati nova imena, u njima poput Nimroda graditi nove stupove. Između je modra površina, ne mogu samo tako preko, a more se ne da razmaknuti, samo se vjetru pusti oblikovati, tu i tamo naplavi artefakte ili proizvode iz drugih dubina. Zaista, konstrukcija nje neutaživa, ali uvijek osjetiš žeđ da morem.

Nedavno sam u gradu sreo Cosulichu, sav je izbrazdan, jedva sam ga prepoznao. Pao mi je na ramena i pozvao me na pivo, *stari moj, tako je bilo, dobro je završilo, još smo živi, ti si posebno imao sreću da te brodar spasi*, rekao mi je. Zabuđenost, što ovaj bulazni, ne razumijem... *Da, brodar te je spasio: saznao je da su te zatvorili i isposlovaio ti je smiješan posao koji ti je spasio život, nešto sa zemljovidima toliko da su formalno opravdali tvoj bezvezni boravak u zatvoru. Brodar, Giovanni C., pobrinuo se da te tik pred kapitulaciju puste.*

Giovanni C. sagradio je više svijeta nego ja, više ga je razbio, i to na točno pravim mjestima i u pravo vrijeme, preciznošću kugle, što je s krana zaljuljaju na raspadajuću zgradu da se sruši sama u sebe, a da ne ošteti susjedne zgrade. Šteta da ga nikada više nisam vidio, brodara, sad mogu razgovarati s njim poput onog starog ribiča koji razgovara sa ribama.

Uz šum vode čini mi se kao da slušam pretakanje vreve na podmorskim ulicama. Kako su domišljati bili svi ti avangardisti koji su nekada teturali i klatarili se svijetom, to znam tek sad kad sam srušio sve što sam imao za srušiti i izgradio sve što sam imao za izgraditi, iako su nakon toga drugi srušili mene i rastavili me na djeliće.

Površine mora, udaljene planine iza njega i gradske buke na rubovima prekrivaju se i zamagljuju oštrinu kontura. Iz daljine, vremenske i prostorne, sve je lakše spajati pa opet razrezati, pa opet sašiti. Uz more uvijek žedaš za konstrukcijom. Uz more uvijek žedaš.

Hoe haal je het landschap uit elkaar

Translated by Draga Rinkema
Contact: draga.rinkema4@gmail.com

Als je de echte geur van de zee¹ wilt ruiken dan moet je er in november zijn wanneer de nevels erop neerdalen om het beste eruit te wringen. Dan hoor je vanaf de vissersboten klagende en verdrotten stemmen, zonder te weten of de vissers nou grappen vertellen of dat ze in deze periode van het jaar echt tot wanhoop gedreven zijn. De zee is geen constructie, de zee is de drijvende kracht van de aarde die het leven in zich bergt, in de zee schuilt een omgekeerde dimensie, op zijn vlakte verpozen zich onze beelden. En hiervan had ik toen, lang geleden plotseling genoeg, ik kreeg genoeg van de grijze zeespiegel met stukken staal en hout erop, ik wilde de wereld afbreken om haar vervolgens op mijn manier weer in elkaar te zetten. Ik wilde de herfst nieuw leven inblazen, waarin de echte en de enige levende wezens oranjekleurige kaki's waren, sumak, rozenbottel en enkele verlate rozen.

Op de scheepswerf Lloyds verfde ik de hoge muren van de scheepsheupen net zo gelijkmatig als monotoon water bij windstille. Ooit toen ik op de steiger hing en sjablonen vervaardigde voor bovennatuurlijk grote bloesems, kwam de baas zichzelf voorstellen aan ons schilders: *Giovanni C.* We veegden onze handen zo goed mogelijk schoon aan onze broeken en schudden hem zijn schone hand, allemaal achter elkaar: *Kogoj, Janež, Cosulich... Tzernigoy.* Toen hij wegging liet hij een verheven geur van muskaat bloesem achter zich; nooit hiervoor heb ik zo een vermogend rijkard ontmoet, die zijn tonnen wegend speelgoed daar naartoe liet varen waarheen hij maar wenste. Eigenlijk was dit soort vertier niet eens zo voornaam: de witte groeven achter zijn zeeschepen gingen weer liggen, het schuim werd donker en smolt samen met de zee, er bleef niets van achter, geen deconstructie, geen verval, alleen hier en daar een olievlek.

---

¹ Het verhaal speelt zich af in de Golf van Triëst (Italiaans: Golfo di Trieste, Sloveens: Tržaški zaliv), een ondiepe baai die deel uitmaakt van de Adriatische Zee, in het noorden van de Middellandse Zee, tussen Italië en Slovenië, in de geschiedenis een twistpunt van verdeling. (Opm. vert.)

Op die ene late herfstdag smaakte zelfs bier naar jodium. Samen met Kogoj, Janež en de anderen zaten we in de kroeg bij Škedenj en wisselden universele wijsheden uit. In de verte zongen de hijskranen en nog verderop bogen de vissers zich over hun netten en haken, het geruis van de stad wekte indruk van inspanning. De oudjes, die langs de opgestapelde bakken aan het strand wandelden, overpeinsden door hun overvloed aan vrije tijd alles wat ze al dan niet in het leven verzuimd hadden in plaats van nieuwe verhalen te verzinnen die niemand zou durven te betwisten laat staan ze voor leugenachtig uit te maken. Toen vertelde Cosulich mij dat men wellicht op zoek is naar een decorateur en wel op hetzelfde schip als waar we aan het schilderen waren.

Meteen de dag erop ging ik informeren langs het hoofdkantoor van de Scheepswerf Lloyds en na het sollicitatiegesprek kreeg ik inderdaad deze betrekking. *We horen dat u kunstschilder bent*, zeiden ze tegen mij. Ja, ik ben kunstschilder, maar ook geograaf, na de studie aardrijkskunde te hebben afgerond ging ik me nog inschrijven op de kunstacademie om de honger van mijn ziel te kunnen stillen. Mijn ouders lieten mij niet toe om voor een artistieke richting te kiezen als ik niet daarvoor iets grijpbaars had afgerond.

Dus in plaats van sjablonen van reusachtige bloesems te blijven vervaardigen kon ik nu aan de slag met stadsgezichten van de stad waar de scheepswerf gesitueerd was, met brakke vlaktes en een kubistisch aandoende uitstraling. In die ene sloopssalon heb ik voor de toekomstige passagiers een stad getekend waar ze naar zullen hunkeren wanneer ze ver op open zee een borreltje op hebben, tussen twee continenten in, overgeleverd aan zeeziekte of aan de genade van de wervelwind ofwel aan de dienstbaarheid van de bediening.

Nu op mijn oude dag wandel ik hier, aan de andere kant van de baai, ik kijk vanaf de heuvel naar de oneindige zee en naar de vlekken op de zeespiegel, getekend door de wind die zich aan geen wetten hoeft te houden.

Ergens onder blaft een hond, ik leun over de slaperige bezemstruiken heen, toch kan ik niet zien of hij alleen en verlaten staat op het stenen strand of dat hij zich misschien op een boot bevindt, overgeleverd aan de golven, net als Laika blootgesteld was aan gewichtloosheid, of dat hij nu tegen de onbevattelijke verte blaft of tegen iets wat hem van heel dichtbij irriteert. Dan daal ik af naar de baai en sprokkel wat stenen met ongewone vormen bij elkaar, ik bouw daarvan onmogelijke gebouwen, wie weet komen ze de één of andere kreeft van pas als zijn nieuwe onderkomen. Van tijd tot tijd valt er een steentje uit de in verschillende laagjes opgebouwde heuvelrug dat tijdens zijn val nog andere steentjes knisperend met zich mee voert. Mocht de heuvel willen beslissen om te vallen dan heeft hij daar alle recht toe. Al dat op elkaar stapelen van stenen tot gebouwen voor zeewezens, die eventueel uit zee tevoorschijn zouden kunnen komen, de heuvel en de zee, dit heb ik al van kleins af aan gedaan, dit vormde mij, hier

heb ik mijn eerste stappen in het construeren gezet. Wat constructivisme is, ontdekte ik pas jaren erna, toen ik met mijn ervaring als decorateur van restaurants in zeeschepen in de Praagse grand cafés polemiseerde met Klee, Kandinsky en anderen die ik toen daar, min of meer terloops, ontmoette.

Nog veel later kon ik zelf construeren, ik zocht naar iets als een aalscholver die onder het wateroppervlak duikt en meerdere tientallen meters onder de zeespiegel zwemt om vervolgens triomfantelijk tevoorschijn te komen met een sardientje in zijn snavel. Alles willen afbreken is geen werk van desolate mensen omdat je daarna alles opnieuw opbouwt vanuit het gebroken prisma van de verschijningsvormen en door de optiek van het onmogelijke, dat je iets uit de knoop haalt om het vervolgens weer volgens je eigen regels in elkaar te zetten, die uitzonderlijke luxe, die slechts is weggelegd voor de revolutionairen, de volgers van Gropius en voor de gekken; als wij niet bestonden, zou de hele wereld naar de knoppen zijn gegaan. In die zin waren ook mijn decoraties op het schip Duca di Savoia de reden dat ik het mikpunt van pesterijen werd, eerst van de kant van de collega huisschilders, daarna ook van de voorman die mijn schilderingen met egaal suikerzoet roze liet overschilderen.

De twintigjarige dictatuur begon nog voordat ik daar erg in had maar toen die zodanig in mijn eigen zoektocht ingreep en deze onderbrak heeft zij mij volledig verscheurd, in stukken geslagen, mij gedemonteerd. *Welnu, wat bent u nou eigenlijk, kunstschilder of geograaf, dat moet u toch beslissen*, kreeg ik te horen in het verhoor door de man in een donkerbruine leren jas die me om drie uur 's nachts naar zijn hol gesleurd had. Enkele uren daarvoor hadden ze op mijn deur geramd, ingebroken en mij nog slaapdronken weggevoerd, Mira keek mij verschrikt en stilzwijgend na. Ik zag haar pas enkele dagen later toen ze me kwam opzoeken in de gevangenis, ik vertelde haar dat ze van mij iets onmogelijks vroegen, iets volstrekt absurds dat je nog in je gekste dromen niet kunt verzinnen: omdat ik geograaf ben, eisen zij van mij dat ik voor de dorpen zonder Italiaanse namen aan de overkant van de baai, eenvoudigweg toponiemen ga verzinnen. *Ik ben toch geen etymoloog en ook geen dichter*, had ik me verweerd en plotseling overweldigde me een stekende pijn in mijn schaaanstreek. Dat dit menens was, heb ik duidelijk begrepen toen ze ook nog mijn rechter arm hebben gebroken, *hier, jij vuilerik, nu kan je schilderen wat je wilt*.

Wekenlang was ik blijven zitten in mijn cel, een raampje onder het plafond, lege muren, een kruk en een tafel, waarop landkaarten, namenlijsten, plaatsnamen, de namen van dorpen, rivieren, bergen en dalen, vijvers en moerassen die vol afkeer als een draaikolk naar mijn grijze hol toestroomden.

Nou, wat ga je toch verzinnen, daagden ze mij uit, ik zou aan een beek waar ik nog nooit van heb gehoord, als een zekere dwangarbeider-schepper een andere naam toekennen, de van oudsher gegeven namen zou ik verraden, ont-

eren, besmeuren, stemgeluiden van oerstammen uitwissen, ontstaan uit het eerste gemompel van de oud inwoners, die hen zijn ontsproten bij de aanblik op een zinkgat, verdwijngat, of afgrond. Ik zou hun primordiale emotionele articulatie opheffen, die ontstaan is bij het opmerken van een heilig bosje, een dorp, een kruispunt. Zomaar verzinnen zonder te weten of 'Skala', de rots inderdaad een rots betekent, of dat dit niet misschien iets anders is; of 'Rakovica', wat krab betekent, ook van krab afstamt of niet misschien van zerk; of 'Pole', het veld nou zo genoemd werd vanwege velden. De namen zou ik zomaar willekeurig kunnen verzinnen want niemand zou het weten, ik zou erop kunnen zetten, deze rivier heet Mira, deze omgeving Santa Maria, omdat Marija ook mijn moeder is, ik zou kunnen opscheppen, dat de berg met architectonisch aandoende vormen Walter heet naar Gropius. Ik zou me plotseling als dement kunnen gaan voordoen, in de uiterste agonie zou ik de meest ongelofelijke verhalen kunnen verzinnen. Laat het naar de knoppen gaan, deze stad waar ik gevangen zit, de stad met tenminste drie namen, in welke ze tenminste drie talen spreken, waarom kunnen we ze niet losknopen en ze dan weer vermengen in een enkele pot, in de toren van Babel zouden we kunnen wonen en er was geen straf Gods meer doordat we elkaar niet zouden begrijpen. Nou, inderdaad, laat dit nou eens constructivisme noemen: de Duitse zinsbouw, Sloveense werkwoorden, Italiaanse rijmwoorden, Griekse dans, en Servische passie. Of de zee nou openheid teweeg brengt bij mensen, zou ik niet weten, maar wat ik wel weet is dat Friulier mediterrane mensen zijn, met een hart van klei en af en toe ook echte schurken.

Ik heb me gered door tijd te rekken, ik vertelde ze alsmaar, *hierover moet ik nog nadenken en meer vakboeken raadplegen, ik kan toch niet zomaar beslissen*, verdraaid, daar zijn toch vakmensen voor, voor dit soort zaken. Ik werd alleen maar uitgelachen, uiteraard hadden ze deskundigen voor toponymie, waarom gaven ze eigenlijk zo een idiote opdracht uitgerekend aan mij, ik ben toch alleen maar formeel geograaf? Hoe zat de vork in de steel? De achtergrond van dit nebuleus plan, uit de duim gezogen opdracht, te gek voor woorden, kon ik pas veel later ontrafelen.

Intussen kondigde het loodzware getrommel de oorlog aan, al de tweede op een rij, dat jaar lag het strand bij Nabrežina vol aangespoelde kreeftomhulsels, de zeezwammen met hun vitale slijm als door zee uitgespuugd door een onverklaarbaar verraad, dat niet ontgiftigd kon worden – terwijl de zee al het andere wél kon ontgiftigen. Na een paar jaar was het gedaan met het fascistisch geparadeer in de stad, de Duitsers kwamen en pas nadat ze weer vertrokken waren, pas toen konden de stad, de omgeving en de plaatsen aan de overkant waar ik nooit naartoe ben geweest en waar ik nu ook niet naartoe kan, weer ademen. De stad werd bevrijdt van zijn overheersers, en de plaatsen aan de overkant

werden behoedt van onverhoopt nieuw verkregen namen, verzonnen door mij.

Pas jaren later las ik in de krant over Giovanni C., de eigenaar van de Scheepswerf in Triest, de grote constructeur, dat hij gevangen zat in Dachau en dat hij omdat hij Duits kon, vele mensen wist te redden en het zelfs voor elkaar kreeg dat ze weer naar huis mochten. Dit alles alleen omdat hij de taal machtig was, omdat hij een bouwer was, een homo faber, maar ik daartegen wilde steeds maar alles afbreken en slopen om daarna uit de ruïnes als een feniks te herrijzen. Hij was een taal machtig die al bestond en die ik zelf het liefst samen met andere talen zou molesteren, hij zong liederen die reeds bestonden, maar ik wilde ze eerst uit elkaar halen, afbreken, slopen, om ze dan weer volgens mijn eigen logica als dominostenen in elkaar te zetten. Tijdens de oorlog ging de wereld inderdaad naar de knoppen, de oorlog zoog zich vast aan de wereld als een schelpdier aan een rots en deed haar branden als een kwal.

Het groenbronzige gebeier nabij de Venetianse klokkentoren van de kerk waar ooit een priester een verschijning zou hebben gezien, galmt over de zee en rolt als de knikkers naar de onzichtbare overkant. Ook ik zie verschijningen, ik zal de steentjes naar de overkant werpen, ze zullen in het water tegen de vlakke weerkaatsen als kikkertjes, om dan met een zwaai op het strand aan de overkant te belanden, net een kinderspel. Vissersboten bezaaid over het tapijt, figuren op het schaakbord van de reus Neptunes, er is een schaakbord zonder velden, slechts getekend door schiereilanden, baaien met eilanden als gaten erin. Ik kijk daarheen, daar overheen, naar dat land waarvoor ik ooit de plaatsnamen zou gaan veranderen, maar wat er eigenlijk echt gebeurde was dat ik daardoor zelf veranderd ben. Toen ik namelijk na de oorlog blij en ongehinderd door enige kennis van zaken naar Ljubljana trok om weer eens opnieuw te beginnen, opnieuw de wereld op te bouwen, die door de oorlog werd verwoest, kreeg ik allereerst een volger. Een echte, geen kunstenaar, geen trouwe hond die je volgt, maar een heuse mens van vlees en bloed die er altijd was, wanneer ik het huis uitging of een café verliet, wanneer ik van vrienden vandaan ging (vrienden?) of van de school waar ik les gaf. Hij verstopte zich ingepakt in een sjaal of achter zijn krant, in een wolk van sigarettenrook of in de menigte. Het heeft niet lang geduurd totdat Janez mij waarschuwde, ik moest voorzichtig zijn, de geruchten deden de ronde, dat ik met fascistten collaboreerde, voor hen de landkaarten opnieuw vervaardigde. En dat dit geen grap is, voegde hij er ernstig aan toe. Nog diezelfde avond pakte ik mijn spullen. Ik heb nog een plek om naar toe te gaan, ik heb nog steeds mijn ouderlijk huis, ik heb nog steeds een plek om naar toe te vluchten. Daarheen, waar ze het onmogelijke van mij vroegen, mij gevangen hadden gezet, net wat ze nu ook hier van plan waren, in Ljubljana.

En nu ben ik hier, ik wandel in de heuvels boven de zee en daal af naar de baai, ik kijk daar overheen, naar de plaatsen waar ik niet meer naartoe kan, naar de landschappen die ik zou moeten herbenoemen en waar ik, gelijk Nimrod nieuwe torens zou bouwen. Hiertussen is een blauwe vlakke, ik kan er niet zomaar overheen en de zee is ook helemaal niets om uit elkaar te halen, die is alleen maar onderhevig aan de wind, en af en toe spoelen er artefacten aan of voorwerpen uit andere dieptes. Inderdaad, de constructie is onverzadigbaar en aan zee krijg je altijd zin.

Enkele dagen geleden kwam ik Cosulich in de stad tegen, zijn gezicht getekend met diepe groeven, nauwelijks te herkennen. Hij viel me om de hals en nodigde me uit voor bier, *Wel, mijn ouwe, zo was het nou eenmaal, eind goed, al goed, we hebben het overleefd en jij had helemaal geluk omdat je gered bent door de scheepseigenaar*, zei hij tegen mij. De verbazing, waar heeft hij het nou over, ik begrijp het niet... *Ja, de scheepseigenaar heeft jou gered: hij hoorde, dat je vast kwam te zitten en zorgde voor een nepklus, iets met landkaarten of zo, dat heeft jou het leven gered. Iets wat je alleen formeel moest doen in de bajes, je weet wel, onder het mom van... De scheepseigenaar Giovanni C. zorgde er ook voor dat je nog net voor de capitulatie vrijgelaten werd.*

Giovanni C. Hij heeft meer opgebouwd dan ik, maar hij heeft ook meer doen afbreken, en dit op precies de juiste plek en op het juiste tijdstip, met de precisie van een sloopbal van de hijskraan die een uiteenvallend huis moet raken, dat dan in elkaar zakt zonder een enkel naburig gebouw te beschadigen. Jammer, dat ik hem nooit meer heb gezien, de scheepseigenaar, nu kan ik alleen nog met hem spreken zoals die ene oude visser, die met zijn vissen praat.

Het watergeruis komt me voor alsof dat ik naar een geroezemoes op straten onder zee zou staan te luisteren. Hoe belangrijk deden al die avant-gardisten die ooit rond de wereld slenterden en herrie schopten, dit weet ik nu pas, nu ik afgebroken heb wat ik af te breken had en opgebouwd heb wat ik op te bouwen had, ook al is het zo dat anderen mij uiteindelijk uit elkaar hebben gehaald, mij in bestandsdelen hebben laten uiteenvallen.

De vlaktes van de zee, de verre heuvels achterin en het stedelijke geroezemoes dekken elkaar aan de randen af en vegen de scherpte van hun contouren uit. Uit de verte, door de verwijdering van tijd en plaats, is het makkelijker om dingen te laten samensmelten, dan weer los te scheuren om ze tot slot weer aan elkaar vast te naaien. Aan zee krijg je altijd weer zin om te construeren. Aan zee krijg je altijd weer zin.

Die Dekonstruktion eines Landschaftsbildes

Translated by Tadeja Lackner-Naberžnik
Contact: tadeja@lackner.at

Will man den wahren Geruch des Meeres kosten, muss man im November dort sein, wenn sich die Nebelschwaden darüber senken und seine erlesenste Essenz in sich aufnehmen. Dann lassen sich wehmütige und klagende Stimmen aus den Fischerbooten vernehmen, und man weiß nicht, ob die Fischer Späße treiben oder sie zu dieser Zeit des Jahres tatsächlich in Verzweiflung verfallen. Das Meer ist keine Konstruktion, das Meer ist das Salz der Erde, dem Leben inneohnt, ihn ihm verbirgt sich die Weite in ihrer Verkehrung, an seiner Oberfläche kommen unsere Gestalten zum Stehen. Und davon hatte ich damals vor einer Ewigkeit mit einem Mal genug, ich wurde der grauen Oberfläche mit den darauf verteilten Metall- und Holzstücken überdrüssig, ich wollte die Welt in Stücke schlagen und sie auf meine Art neu zusammensetzen, wollte den Herbst beleben, dessen einzige wirklich lebendige Wesen darin die orangen Kakis, der Sumach, die Hagebutten und die Spätrosen waren.

In Lloyds Schiffswerft war ich damals mit dem Bemalen der hohen Seitenwände an Schiffen beschäftigt, gleichmäßig wie das monotone Wasser bei Windstille. Einmal, als ich gerade im Gerüst hing und die Schablonen für die übernatürlich großen Blüten nachzog, kam der Chef zu uns Malern und stellte sich vor: Giovanni C. Die Hände wischten wir uns gleich an den Hosen ab, griffen nach seiner saubereren Hand und stellten uns nacheinander vor, *Kogoj, Janež, Cosulich ... Tzernigoy*. Als er ging, blieb der Duft von kostbaren Muskatblüten nach ihm in der Luft hängen; niemals zuvor hatte ich einen so wohlhabenden Reichen kennengelernt, einen Reichen, dessen Spielzeuge mehrere Tonnen wogen, und die dorthin fuhren, wohin sie eben der Wind seines Willens trug. Eigentlich war dieser Zeitvertreib gar nicht so anmaßend: die weißen Furchen hinter seinen Ozeanriesen legten sich, der Schaum wurde dunkel und ver-

schmolz mit dem Meer, nichts blieb zurück, keine Dekonstruktion, keine Verwüstung, nur hie und da ein Erdölfleck.

In diesem Spätherbst schmeckte sogar das Bier nach Jod. Zusammen mit Kogoj, Janez und anderen saßen wir in einer Kneipe in Servola und gaben Binsenwahrheiten zum Besten. In der Ferne sah man Krane emporragen und noch weiter draußen beugten sich die Fischer aus ihren Booten über ihre Netze und Haken, während das Rauschen der Stadt alles irgendwie mühselig erscheinen ließ. Alte Männer, die entlang der am Ufer aufgeschichteten Kassetten spazieren gingen, dachten im Überfluss der Zeit über all die Dinge nach, die sie in ihrem Leben versäumt haben mochten, anstatt Geschichten zu erfinden, an denen niemand Anstoß nehmen oder sie der Lüge überführen konnte. Damals erfuhr ich von Cosulich, dass angeblich ein Dekorateur gesucht wurde, und das am selben Schiff, auf dem wir gemalt hatten.

Schon am darauffolgenden Tag sprach ich im Verwaltungsbüro von Lloyds Schiffswerft vor und bekam nach einem Gespräch tatsächlich eine neue Verpflichtung. Wir hörten, dass sie Maler sind, sagten sie zu mir. Ich bin Maler, und auch Geograf, nach dem Studium der Landschaftskunde schrieb ich mich noch an der Kunstakademie ein, um meiner Seele willen. Bevor ich nicht einen Abschluss in etwas Greifbarem hatte, ließen es meine Eltern nicht zu, ein künstlerisches Studium anzugehen.

Und anstatt die Schablonen von Riesenblüten nachzuziehen, konnte ich sie nun durch Landschaftsbilder von dieser selben Stadt, in der die Schiffswerft lag, ersetzen, mit braqueschen Flächen und kubistischen Optiken. In diesem Schiffssalon malte ich für die zukünftigen Reisenden eine Stadt, die sie mit Sehnsucht erfüllen sollte, wenn sie weit auf dem offenen Meer, zwischen zwei Kontinenten, nach einem Gläschen zu viel auf Gnade und Ungnade der Windblume, der Seekrankheit und den Kellnern überlassen sein würden.

Jetzt auf meine alten Tage gehe ich hier auf der anderen Seite spazieren, vom Hügel aus betrachte ich das uferlose Meer und die dunklen Flächen, die der Wind auf seiner Oberfläche zeichnet und sich nicht um die Regeln kümmert. Irgendwo unten bellt ein Hund, ich beuge mich über den verschlafenen Ginster, kann aber nicht ausmachen, ob er allein und verlassen irgendwo am felsigen Ufer ist oder vielleicht in einem Boot den Wellen überlassen, wie es Lajka der Schwerelosigkeit gewesen ist, ob er eine ungreifbare Ferne anbellt oder etwas, was ihn in seiner unmittelbaren Nähe reizt. Dann steige ich abwärts in die Bucht und stöbere nach Steinen von ungewöhnlicher Form, füge sie zu unmöglichen Gebilden zusammen, wer weiß, vielleicht findet ein Krebs darin eine neue Behausung. Von Zeit zu Zeit löst sich von den Sandschichten, die übereinandergeschichtet den Hügel stützen, ein Steinchen, wobei es im Fallen knisternd noch andere mitreißt. Wenn sich der Hügel entschiede, einzustürzen, so hätte er alles

Recht dazu. All dieses Gestalten von Steinbauwerken für die Wesen des Meeres, die möglicherweise hervorkommen würden, der Hügel und das Meer, das hatte ich schon von klein auf betrieben, das war meine Formierung, dort hatte ich eine Ahnung davon bekommen, was eine Konstruktion war, hingegen den Konstruktivismus betreffend erst Jahre später, während ich nach der Erfahrung, die ich mit der Dekoration von Speisesälen auf Überseeschiffen gemacht hatte, in den Prager Kaffeehäusern mit Klee, Kandinsky und anderen, die ich mehr oder weniger flüchtig kennengelernt hatte, Polemiken führte.

Zur Konstruktion kam ich erst viel später, ich suchte wie ein Kormoran, der untertaucht und sich schwimmend mehrere zehn Meter unter der Oberfläche fortbewegt, um dann siegreich mit einer Sardelle im Schnabel emporzuschwimmen. Alles zu zerstören ist nicht das Werk von Verzweifelten, denn danach wird alles durch ein zerbrochenes Prisma von Trugbildern und die Optik des Unmöglichen wieder neu zusammengesetzt, entwirrt und nach eigenen Regeln aufgestellt, ein seltener Luxus, den sich nur Revolutionäre, Gropiusanhänger und Narren erlauben durften; wenn es uns nicht gäbe, würde die Welt flöten gehen. In diesem Sinne waren auch meine Dekorationen am Schiff Duca di Savoia zur Zielscheibe des Spottes geworden, zunächst von Malerkollegen, dann des Arbeitsaufsehers, der sie mit einem einheitlichen Zuckerrosa übermalen ließ.

Die zwanzigjährige Diktatur begann, noch ehe ich mir dessen richtig bewusst wurde, als sie aber in meine Suche eingriff und sie unterbrach, hatte sie mich gänzlich auseinandergenommen, mich demontiert. *Na, was sind sie nun, Maler oder Geograf, man wird sich entscheiden müssen*, kündigte mir der Verhörführende in einer dunkelbraunen Lederjacke an, der mich um drei Uhr Früh in seinem Bau zu fassen bekam. Einige Stunden davor schlugen sie gegen meine Tür und drangen ein, führten mich noch halb schlafend ab, Mira sah mir mit stummem Einsetzen nach. Ich sah sie erst ein paar Tage später wieder, als sie mich im Gefängnis besuchen kam, ich erzählte ihr, dass man von mir Unmögliches verlangte, etwas Absurdes, was man sich nicht einmal in den tiefsten Träumen zusammenspinnen konnte: da ich Geograf sei, fordern sie, dass ich mir für die Namen der Dörfer, die auf der anderen Seite liegen und noch keine italienischen Namen haben, die Toponyme dafür einfach ausdenken soll. *Ich bin doch kein Etymologe und auch kein Dichter*, gab ich zur Antwort, während mir noch im selben Augenblick ein Schmerz durch den Schritt fuhr. Dass es kein Scherz war, wurde mir klar, als sie mir noch den Arm brachen, *da, Kleckser, jetzt male, wenn du kannst*.

Wochen später saß ich in der Zelle, mit einer Luke unter der Decke, nackte Wände, ein Stockerl und ein Tisch, darauf Landkarten, ein Namensverzeichnis, Orte, Dörfer, Flüsse, Bäche, Berge, Täler, Teiche und Weiher, die sich mit ihrem Ekel in mein graues Loch ergossen, *na, wird dir was einfallen*, sagten sie zu mir,

einen Bach, von dem ich noch nie gehört hatte, sollte ich wie ein Zwangsschöpfer umbenennen, Namen, die vor tausenden von Jahren entstanden waren, sollte ich verraten und schänden, die Redeweisen vorzeitlicher Stämme auslösen, die aus dem ersten Gemurmeln, das sich den alten Bewohnern beim Anblick einer Schlucht, eines Schlucklochs oder Felsens ihrem Mund entwand, ich sollte ihre primordiale, emotionale Artikulation, die beim Gewahr werden einer heiligen Au, eines Dorfes, einer Wegkreuzung entstanden war, beenden. Einfach so aus dem Gedächtnis, ohne zu wissen, ob Skala tatsächlich die Bedeutung eines Felsens oder vielleicht eine ganz andere hatte, ob Rakovica auf Krebse oder Särge zurückzuführen war, oder Pole wegen der Felder so hieß. Ich könnte ihnen beliebige Namen geben, niemand würde es erfahren, ich würde die Eintragung machen, dieser Fluss heißt Mira, jene Pfarre Santa Maria, weil Maria auch meine Mutter hieß, ich würde ihnen weismachen, dass dieser architektonisch geformte Berg Walter, nach Gropius, heißt. Ich könnte vorgeben, plötzlich dement geworden zu sein, in der Agonie könnte ich die Unglaublichsten Dinge ersinnen. Soll sie doch zum Teufel gehen, diese Stadt, in der ich eingesperrt bin, die Stadt mit zumindest drei Namen, in der zumindest drei Sprachen gesprochen werden, warum lösen wir sie nicht auf und durchmischen sie in einem einzigen Topf, wir könnten in Babylon leben, und es gäbe keine Strafe Gottes mehr, weil wir uns untereinander nicht mehr verstünden. Eben ja, das ist der Konstruktivismus: deutsche Syntax, slowenische Verben, italienische Reime, griechischer Tanz und serbische Leidenschaft. Ob das Meer weit macht, vermag ich nicht zu sagen, weiß aber, dass die Friauler mediterrane Menschen sind, mit einem Herzen aus Lehm, die echte Gauner sein können.

Mit der Verzögerungstaktik konnte ich mich retten, ich sagte ihnen, *darüber denke ich noch nach, man müsse noch andere alte Fachbücher heranziehen, ich kann mich nicht entscheiden*, sie werden verdammt noch einmal Fachleute für diese Dinge haben. Sie lachten mich nur aus, natürlich hatten sie Spezialisten für die Toponomastik, warum betrauten sie mich mit einer so dämlichen Aufgabe, der ich nur formal ein Geograf war? Was soll das Ganze? Den Hintergrund dieses Nebulosums, dieses Fantasiens, das die Fantasie übertraf, erfuhr ich erst viel später.

Unterdessen kündigte das bleierne Dröhnen den Krieg an, schon den zweiten in Folge, in diesem Jahr war der Strand an der Nabrezina mit angeschwemmten Krebschalen und Quallen mit ihrem vitalen Schleim überfüllt, als wären sie vom Meer wegen eines ungeklärten Verrats verstoßen worden, den es nicht – wie sonst alles – vom Gift zu befreien vermochte. Nach einigen Jahren war es mit dem faschistischen Brüsten in der Stadt zu Ende, die Deutschen kamen, und erst als sie gegangen waren, erst dann atmeten die Stadt, die Umgebung und jene Orte dort auf der anderen Seite, wo ich niemals gewesen war und wo

ich jetzt nicht hin konnte, auf, die Stadt wegen der Alleinherrscher, die Orte auf der anderen Seite wegen meines ungesühnten Umtaufens.

Erst Jahre später las ich in der Zeitung, dass Giovanni C., ein Triester Schiffswerftsbesitzer, ein großer Baumeister, in Dachau interniert worden war und er, weil er deutsch konnte, viele Menschen gerettet hatte und erreichen konnte, dass sie heimgeschickt wurden. Und all das, weil er deutsch konnte, ein Baumeister war, ein Homo Faber, und ich wollte in einem fort zerstören, auseinandernehmen, und aus der Asche wieder auferstehen lassen. Er konnte eine Sprache, die es schon gab und die ich am liebsten mit anderen verrieben hätte, er konnte bereits geschriebene Lieder singen, ich aber würde sie am liebsten auftrennen, um sie dann wie Dominosteine nach meiner Logik zusammensetzen. Während des Krieges aber brach die Welt tatsächlich zusammen, der Krieg saugte sich an der Welt fest wie eine Napfschnecke und zerfraß sie wie eine Feuerqualle.

Ein grünbronzenes Gebimmel aus dem nahen venezianischen Kirchturm, wo einem Geistlichen angeblich einmal ein Wunder erschienen war, breitet sich über das Meer aus und rollt wie Glasmurmeln dem anderen unsichtbaren Ufer entgegen. Auch ich habe Erscheinungen, ich werde flache Steine über das Wasser jagen, sie werden hüpfen wie die Frösche im Kinderspiel und mit Schwung am gegenüberliegenden Ufer aufkommen. Fischerboote, über einen Teppich verstreut, Figuren am Schachbrett des Riesen Neptun, einem Schachbrett ohne Felder, lediglich durch Landzungen und Einbuchtungen umrissen und von Inseln durchlöchert. Dorthin, nach drüben wandert mein Blick, dort in diesem Land hätte ich einst Dinge umbenennen können, doch dann haben die Dinge mich umbenannt. Denn als ich nach dem Krieg mit der Freude eines Narren nach Ljubljana kam und wieder von vorne begann, von Neuem die Welt aufbaute, die der Krieg zerstört hatte, legte sich mir zunächst ein Verfolger auf die Fersen. Ein echter, kein Kunstgebilde, kein Spürhund, sondern ein Mensch aus Fleisch und Blut, der immer da war, wenn ich vor das Haus oder aus dem Kaffeehaus trat, wenn ich die Wohnung von Freunden (Freunden?) verließ oder aus der Schule ging, in der ich unterrichtete. Er versteckte sich in einen Schal gehüllt oder hinter der Zeitung, in einer Zigarettenrauchwolke oder in einer Menschenmenge. Es dauerte nicht lange bis mich Janez ermahnte, vorsichtig zu sein, man sagt, ich hätte mit den Faschisten kooperiert, hätte ihnen die Landkarten neu geschrieben. Es sei nicht zu spaßen, fügte er ernst hinzu. Noch am selben Abend packte ich. Noch kann ich gehen, noch habe ich ein Elternhaus, noch kann ich fliehen. Dorthin, wo man einst Unmögliches von mir verlangt hatte, mich unter Arrest stellte, wie sie es jetzt hier in Ljubljana tun wollen.

Und jetzt bin ich hier, ich gehe auf den Hügeln über dem Meer spazieren und steige hinab in die Buchten, lasse den Blick hinübergleiten, dorthin, wo ich

nicht mehr hin kann, zu Landschaften, die ich neu benennen, in denen ich wie Nimrod neue Türme bauen würde. Dazwischen liegt eine blaue Fläche, ich kann nicht einfach hinüber, überhaupt lässt sich das Meer nicht auseinandernehmen, es gewährt nur dem Wind, es zu bearbeiten, und hie und da schwemmt es Artefakte oder Gut aus anderen Tiefen an. In der Tat, die Konstruktion ist unersättlich, doch am Meer wird man immer zum Dürstenden.

Vor Tagen traf ich Cosulich in der Stadt, er ist ganz zerfurcht, ich hatte ihn kaum wiedererkannt. Er fiel mir um den Hals und lud mich auf ein Bier ein, *mein Alter, so ist das gewesen, es ist gut ausgegangen, noch sind wir am Leben, und du hattest überhaupt Glück, weil dich dieser Schiffsbauer gerettet hat*, sagte er zu mir. Erstaunen, was faselt der, ich verstehe nicht ... *Ja, der Schiffsbauer hat dich gerettet. Er hatte erfahren, das man dich eingesperrt hat, und er handelte für dich eine absonderliche Beschäftigung aus, die dir das Leben gerettet hat, irgendwas mit Landkarten, sodass man formal dein sinnloses Tun im Knast rechtfertigen konnte. Der Schiffsbauer, Giovanni C., sorgte auch dafür, dass man dich kurz vor der Kapitulation freigelassen hat.*

Giovanni C. Er hatte mehr Welt aufgebaut als ich, mehr Welt zerstört, und das an den genau richtigen Orten zur genau richtigen Zeit, mit der Präzision einer Kugel, die man mit dem Kran in ein zerfallendes Gebäude jagt, dass es in sich selbst zusammenfällt, ohne ein angrenzendes Gebäude zu beschädigen. Schade, dass ich ihn nie wieder gesehen hatte, den Schiffsbauer, jetzt kann ich mit ihm nicht mehr unterhalten, nur noch wie dieser alte Fischer, der mit den Fischen spricht.

Beim Rauschen des Wassers überkommt mich der Eindruck, dem pulsierenden Getümmel auf den Unterwasserstraßen zu lauschen. Wie anmaßend all die Avantgardisten waren, die sich in der Welt herumtrieben und Unruhe stifteten, weiß ich erst jetzt, nachdem ich alles zerstört habe, was es zu zerstören gab, und wieder aufgebaut, was es zum Aufbauen gab, obwohl mich später die anderen auseinander nahmen und in Stücke legten.

Die Flächen des Meeres und der entfernten dahinterliegenden Hügel überlagern sich an den Rändern und verwischen die Schärfe der Kontouren. Aus der Ferne, zeitlich wie räumlich, ist es einfacher, alles zusammenzufügen, es wieder zu zerschneiden und erneut zusammenzunähen. Am Meer macht die Konstruktion immer durstig. Am Meer wird man immer zum Dürstenden.

Hogyan szedsz tájképet ízekre

Translated by Gergely Bakonyi
Contact: gergelybakonyi@yahoo.com

Ha a tenger igazi illatát akarod érezni, novemberben kell ott lenned, amikor ködök ereszkednek a vízre, és a legjobb illatokat facsarják ki. Olyankor a halász-hajókból szomorú, panaszos hangok hallatszódhatnak, és nem tudni, hogy a halászok tréfálkoznak, vagy a kétségbeesés érintette-e meg őket ebben az évszakban. A tenger nem konstrukció, a tenger a föld sós vize, benne élet lakozik, amelyben fordított dimenzió van elrejtve, tükrében képmásaink sorakoznak. És ebből, akkor, hosszú évekkkel ezelőtt, elegendő lett, meguntam a szürke víztükröt rajta acél- és fadarabokkal, szét akartam verni a világot, és a saját fejem után újra összerakni, életre kelteni az őszt, amelyben az egyedüli igazán élő lények a narancsszínű khaki, a szömörce, a csipke és az elkésett rózsák voltak.

Lloyd hajóépítő műhelyében festettem magas falú hajók oldalait, egyenletesen, mint amilyen monoton a víz a szélcsendben. Egyszer, amikor a munkaszalonon feküdtem, és természetellenesen nagy virágok sablonjait pingáltam, oda-jött hozzánk, mázolókhöz a főnök, és bemutatta *Giovanni C.*-t. Tenyerünket gyorsan a gatyánkba töröltük, megráztuk a tiszta kezét, és sorban bemutatkoztunk: *Kogoj, Janež, Cosulich... Tzernigoy*. Amikor elment, maga után hagyta nemmes szerezsendió-virág illatát; soha nem ismertem korábban ennyire vagyonos, gazdag embert, akinek többtonnás játékszerei voltak, amelyek arra hajóztak, amerre csak a vágya fújta őket. Valójában ez a szórakozás nem volt beképzelt dolog, fehér barázdák hevertek el az óceánjárók mögött, tajtékok sötétültek el és csaptak ki a tengerből, semmi nem maradt, semmilyen dekonstrukció, semmilyen dűlés, csak itt-ott valami olajfolt.

Ezen a késő őszön még a sörnek is jó íze volt. Kogojjal, Janežsel és a többiekkel a kisvendéglőben ültünk Škedenjben, és a világ nagy dolgairól vitatkoztunk. Darvak rebbentek fel a távolban, még messzebb halászok hajoltak ki csónakjaikból a hálók és horgaik fölé, és a város zaja mindenkit meglegyintett feszültségével. Az öregek, akik a parton lerakott halas ládák között sétáltak, a bő

esztendőkről elmélkedtek, mi mindenről maradtak le, ahelyett, hogy történeteket eszeltek volna ki, amelyeket soha senki nem cáfolhatott vagy hazudtolhatott volna meg. Akkor mondta Cosulich nekem, hogy valószínűleg dekoratőrt keresnek, mégpedig arra a hajóra, amelyet bemázoltunk.

Már a következő nap jelentkeztem a Lloyd-hajógyár irodájában, és az elbeszélgetés után tényleg megkaptam az új megbízást. – Hallottuk, hogy ön festő – mondták nekem. Festő vagyok és geográfus is, a földrajz szak után még beiratkoztam a szépművészeti akadémiára, hogy megnyugtassam a lelkemet. A szüleim nem engedtek művész szakra, mielőtt nem szerzek diplomát valamiből, ami kézzelfogható.

És ahelyett, hogy óriásvirágok sablonjait töltögetném ki, a város – amelyben ott állt a hajógyár – Braque-síkokkal készült, kubista optikai terekbe helyezett tájképeire válthatok. Abban a hajószalonban festettem meg a várost a jövőndöbéli utasok számára, amelyben elfogódottak lesznek, amikor poharazgatás után túl messzire merészkednek nyíltságukban, két kontinens között, kiszolgáltatva a szélrózsa kényének kedvének, a tengeri betegségnek és a pincérek szolgálatkészségének.

Most, öreg éveimben itt sétálok, a másik oldalon, egy dombról nézem a végtelen tengert és a foltokat, amelyeket a szél a szabályokat figyelmen kívül hagyva rajzol a víztükörré. Valahol lent kutya ugat, kihajolok az álmos jeneszterbokor felett, de nem tudom kitalálni, hogy magányos, elhagyott-e a köves tengerparton, vagy a hullámokra bízott csónakban, mint ahogy Lajka volt a súlytalanságban, vagy a felfoghatatlan messzeséget ugatja, vagy valamit, ami a közelben ingerli. Aztán leereszkeszem az öbölbe, és a kövek között szokatlan formákat keresgélek, lehetetlen épületeket építek belőlük, ki tudja, talán jól jönnek valamelyik ráknak új otthonul. Időről időre a homokos rétegekből, amelyek egymásra fektetve oltalmazzák a dombot, lerepül egy kődarab, és esés közben pattogva mozgásba hoz másokat. Ha a domb úgy döntene, hogy összedől, lenne hozzá joga. Mindig ezt, a kőépítmény-rakosgatást a tengeri lények számára, akik akár ki is jöhetnének, a domb és a tenger, ezt csináltam kiskoromtól fogva, ez volt az én alakzatom, ott sejtettem meg, mi a konstrukció; hogy mi a konstruktivizmus, csak évekkal az után, hogy az óceánjáró-ebédlők dekorálásának tapasztalata után prágai kávézóknál polemizáltam Klee-vel, Kandinskivel és másokkal, akiket többé-kevésbé futólag ismertem.

A konstrukcióhoz csak sokkal később érkeztem meg, kerestem, mint egy kormorán, aki lebukik a víz alá, és több tíz méterre úszik a felszín alá, aztán szardellával a szájában győzedelmesen bukkan fel. Hogy mindent összedönts – ez nem a kétségbeesett ember feladata, mert aztán mindent az ábránd törött prizmáján és a lehetetlen optikáján keresztül raksz össze, szétbontasz és a saját szabályaid szerint felállítasz, ritka fényűzés, amit csak forradalmárok, Gropius-követők és bolondok engedhetnek meg maguknak; ha mi nem lennénk, szétes-

ne a világ. Ebben a szellemben készültek a dekorációim a Duca di Savoia nevű hajón, előbb a festő-mázoló társak, majd a munkafelügyelő gúnyos röhögésének céltáblái, aki a dekorációkat egységes rózsaszín gejlre festette át.

A húszéves diktatúra még azelőtt elkezdődött, hogy valójában észrevettem volna, amikor pedig beleavatkozott az útkereséseimbe, és megakadályozta azokat, egészen apró darabokra bontott le, szétszerelt. – Na, szóval, akkor mi maga: festő vagy geográfus? El kell döntenem! – közölte velem barlangjában a sötétbarna bőrkabátos kihallgató tiszt, aki elé hajnali háromkor kerültem. Néhány órával korábban dörömböltek az ajtómon, majd betörték, még félálomban elvezettek, Mira borzalommal és hallgatva nézett utánam. Csak napok múlva láttam újra, amikor bejött hozzám a börtönbe meglátogatni, elmondtam neki, hogy lehetetlent kérnek tőlem, valami abszurditást, amelyet még a legmélyebb álomban is csak nehezen gondolhatsz ki: mivel geográfus vagyok, követelik, hogy a falvak neveit, amelyek azon az oldalon vannak – mivel még nincsenek olasz megfelelőik, a földrajzi megnevezéseket rövid időn belül találjam ki. – De hiszen sem etimológus, sem költő nem vagyok – válaszoltam nekik, és azonnal fájdalom nyilallt a lábam közé. Hogy nem viccelnek, csak akkor értettem meg, amikor a kezemet is eltörték: – Na, szutyok, most fess, ha tudsz!

Hetekkel később a cellában kuksoltam, nyílás a plafon alatt, csupasz falak, sámlí és asztal, azon pedig térképek, nevek jegyzéke, tájak, falvak, folyók, patakok, dombok, völgyek, halastavak és fertők, amelyek haragosan folytak be szürke lyukamba. – Na, mit találsz ki? – kérdeztetek; egy patakot, amelyről sohasem hallottam, mint valami kényszerített alkotó, át kellene neveznem, ki kellene adnom, és meg kellene gyaláznom a neveket, amelyek ezer évvel ezelőtt jöttek létre, ki kellene törölnöm réges-régi törzsek szavait, amelyek az első gyűgyögéssel jöttek létre, amikor az őslakosok szájáról felfakadtak, amint megpillantották a völgyteknőt, a szakadékot vagy a barlangot; el kellene tüntetnem ősi, érzésekből fakadó artikulációjukat, amely a szent liget, a falu, a válaszút megpillantásakor formálódott. Csak úgy fejből nem tudhattam, hogy Skala tényleg sziklát jelent-e, vagy lehetséges, hogy valami mást, Rakovica a rákok miatt vagy a koporsó miatt, Pole a mező miatt az? A neveket tetszés szerint adhattam volna, hiszen senki sem tudta volna, ha beírom, ezt a folyót Mirának hívják, ez a plébánia Santa Maria, mert az anyám szintén Marija volt, beadhattam volna nekik, hogy az építészeti formák hegye Walter – Gropius után. Színlelhettem volna, hogy hirtelen demens lettem, az agónia alatt a leghihetőbb történeteket találhattam volna ki. Hulljon darabjaira ez a város, ahová be vagyok zárva, a város, amelynek legalább három neve van, amelyben legalább három nyelvet beszélnek, miért nem oldjuk meg őket és keverjük össze egyetlen fazékban, élhetnék Babilonban, az isteni büntetés, hogy nem értjük egymást, nem volna többé. Hát, legalább a konstruktivizmus ez: német szintaxis, szlovén igék, olasz rímek, görög tánc és szerb szen-

vedély. Hogy a tenger okoz-e nyíltságot, ezt nem tudom, de a furlániaiak agyagos szívé mediterrán emberek, akik igazi štroncok, szemétládák tudnak lenni.

Halogatással mentettem magam, azt mondtam nekik: – Erről még gondolkodom, kapnom kellene még néhány másik régi, tudományos könyvet, nem tudok dönteni. Hiszen, szűzanyám, vannak szakemberek ilyesmire. Csak nevettek rajtam, persze hogy volt földrajzinév-specialistájuk, miért adtak ilyen ostoba munkát nekem, aki csak formálisan vagyok geográfus? Hol van a kutya elásva? Ennek a kuszaságnak a hátterét, a fantáziát meghaladó fantazmagóriát csak sokkal később ismertem meg.

Miközben ólmos robajok jelezték a háborút, már a másodikat a sorban, abban az évben Nabrežinánál a tengerpart tele volt nyálkás rákok vázaival és medúzákkal, amiket a víz hordott ki. Mintha tisztázatlan árulás miatt dobta volna őket ki a tenger, amiket nem tudott – pedig minden más dologgal képes – mérgetleníteni. Néhány év múlva a városban vége lett a fasiszta nagyképűsködésnek, jöttek a németek, és csak amikor elmentek, akkor lélegezhetett fel a város, a környék, a vidék, ott azon az oldalon, ahová soha nem mentem, és ahová most nem mehetek, a város az önkényeskedők előtt állt, a vidék, azon az oldalon, az én nem akart újrakeresztelése előtt.

Aztán csak évekkel azután olvastam az újságban Giovanni C.-ről, a trieszti hajógyár tulajdonosáról, a nagy konstruktőrrel, hogy Dachauba vitték, és hogy, mert tudott németül, sok embert mentett meg, elérte, hogy haza küldjék őket. Mindezt azért tette, mert ismerte a nyelvet, mert építő volt, homo faber, én pedig továbbra is összedönteni és rombolni akartam, hogy a romokból fönixmadár emelkedjék. Ismerte a nyelvet, ami már létezett, és amelyet én legszívesebben összeöröltem volna a többivel, énekelni tudott már megírt dalokat, én pedig inkább szétbontottam volna azokat, hogy azután felépítem őket, mint a dominót, a saját fejem után. A háború alatt a világ aztán tényleg összeomlott, a háború rátapadt a világra, mint a csészecsiga háza, és csalánsejtként szétmarta.

Zöldes barna bongás egy közeli velencei templomtoronyból, ahol egykor minden bizonnyal valami pap csodát látott, elterül a vízben, és mint a golyó gördül a másik, láthatatlan part felé. Nekem is vannak látomásaim, kavicsokat fogok dobálni a vízbe, szétugráljak majd, mint a gyerekjátékban a kisbékák, hogy egy lendülettel a túlparton kössenek ki. Halászhajók, szétszórva a szőnyegen, az óriás Neptun figurái a sakkasztalán, a mezők nélküli sakkasztalán, amelyet csak földnyelvek és öblök tagolnak, szigetek lyuggatják ki. Át nézek oda, oda át, abban az országban nevezhettem volna át egykor a dolgokat, aztán azok a dolgok neveztek át engem. Amikor ugyanis a háború után a balgák örömevel Ljubljanába érkeztem, és mindent előről kezdtem, újra építeni kezdtem a világot, amelyet a háború romba döntött, először is lett egy követőm. Igazi, nem művészi, nem kopókutya, hanem igazi hús-vér ember, aki mindig ott volt, amikor kiléptem a házból vagy a kávézóból,

amikor távoztam a barátoktól (barátok?), vagy az iskolából, ahol tanítottam. Sál vagy újságpapír mögé, cigarettafüst-felhőbe vagy a tömegbe rejtőzött. Nem tartott sokáig, hogy Janez figyelmeztessen, legyek óvatos, azt beszélik, hogy együttműködtem a fasisztákkal a térképeket újraírni. Ez nem vicc – tette komolyan hozzá. Még aznap este összepakoltam. Még van hova mennem, még otthon megvannak a szüleim, még van hova menekülnöm. Oda, ahol egykor lehetetlent követeltek tőlem, bevágtak a börtönbe, ahogy most itt akarják csinálni Ljubljában.

És most itt vagyok, a dombokon sétálok a tenger felett, és leereszkedem az öbölbe, átnézek arra, arra a vidékre, ahová nem mehetek, a tájakra, amelyeknek új nevet adhattam volna, nézem őket, mint Ménrót épített új tornyokat. Kék felület esik közre, nem juthatok át rajta, a tengert egyáltalán nem tudod szétbontani, csak a szélnek hagyja, hogy dolgozzon rajta, itt-ott kivet magából egy műalkotást vagy más mélységek termékét. Igaz, a konstrukció telhetetlen, a tenger-nél mindig megszomjazol.

Néhány nappal ezelőtt találkoztam a városban Cosulichcsal, egészen rán-cos, alig ismertem fel. A nyakamba borult és meghívott sörözni: – Öregem, milyen volt, jó, hogy vége van, még életben vagyunk, neked meg tényleg szerencséd volt, mert a hajógyáros megmentett – mondta nekem. Csodálkozás, ez meg mit hord itt össze, nem értem... – *Igen, a hajógyáros mentett meg téged. Meg tudta, hogy lecsuktak, és kijárt neked egy nevetséges foglalatosságot, ami megmentette az életedet, valamit a térképekkel, épp annyit, hogy formálisan elfogadják az értelmetlen tevékenységedet a dutyiban. A hajógyáros, Giovanni C. arról is gondoskodott, hogy kiengedjenek téged épp a kapituláció előtt.*

Giovanni C. Több világot épített fel, mint én, több világot töltött ki, és mindezt pontosan a megfelelő helyen, a megfelelő időben, a golyó precizitásával, amit a daruról lendítenek a széteső épületbe, hogy csak az rogy össze, egyetlen szomszéd építmény sem sérül meg. Kár, hogy soha többé nem láttam, a hajógyarost, akivel most csak úgy társaloghatok, mint az az öreg halász, aki a halakkal beszélgetett.

A víz moraja úgy tűnik, mintha víz alatti utcák sürgés-forgását hallanám. Milyen beképzelt volt az összes avantgárd művész, akik egykor kóboroltak és kötekedtek a világban, ezt csak most tudom, amikor leromboltam, amim lerombolni valóm volt, és felépíttem, amim felépíteni valóm volt, noha azután mások szétszedtek engem, és elemekre bontottak.

A tenger felülete, a távolodó dombok mögötte és a városi zajgás lerakódnak a széleken, és elmossák az éles kontúrt. A távolból, időből és térből, mind könnyebb összeilleszteni és szétvágni, majd újra összerakni. A tenger-nél a konstrukció miatt mindig megszomjazol. A tenger-nél mindig megszomjazol.

Come scomporre un paesaggio

Translated by Lucia Gaja Scuteri

Contact: lg.scuteri@gmail.com

Se vuoi sentire il vero odore del mare devi andarci a novembre, quando vi cala una leggera foschia che ne intensifica gli effluvi, sprigionandone fuori il meglio. Allora dalle barche dei pescatori si sentono voci tristi e lamentose e non si capisce se i pescatori si stiano raccontando aneddoti o se in questo periodo dell'anno provino davvero disperazione. Il mare non è una costruzione, il mare è una salamoia di terra ricca di vita in cui si nasconde una dimensione inversa e sulla cui superficie piatta le nostre immagini si fermano. Molto tempo fa all'improvviso ne ebbi abbastanza di tutto questo, mi ero stancato di quella grigia superficie su cui galleggiavano legno e acciaio, volevo spaccare il mondo e ricostruirlo daccapo a modo mio e dare vita all'autunno, in cui gli unici esseri viventi autentici sembravano essere i cachi arancioni, l'albero della nebbia, la rosa canina e le rose tardive.

Facevo l'imbianchino al cantiere navale della Lloyd; imbiancavo in modo uniforme, come acqua monotona con la bonaccia, le alte pareti delle murate navali. Una volta, mentre stavo appeso sul ponteggio e tracciavo sagome di fiori innaturalmente grandi, venne da noi imbianchini il capo, e si presentò: *Giovanni C.* Ci pulimmo al volo le mani sui pantaloni, stringemmo la sua, pulita, tra le nostre e uno dopo l'altro ci presentammo: *Kogoj, Janež, Cosulich ... Tzernigoy.* Quando se ne andò, lasciò dietro di sé un odore sublime di fiori di macis; prima di allora non avevo mai conosciuto un riccone così facoltoso, proprietario di gingilli di svariate tonnellate che solcavano i mari a suo piacimento, ovunque li sospingesse la sua volontà. A dire il vero questo svago non era poi così presuntuoso; le scie bianche lasciate dai suoi transatlantici si placavano, le schiume si scurivano e si dissolvevano nel mare, non rimaneva nulla, nessuna decostruzione, nessuno scompiglio, soltanto qualche macchia di petrolio qua e là.

In quel tardo autunno persino la birra sapeva di iodio. Con Kogoj, Janež e gli altri sedevamo in una bettola di Servola e dividevamo verità universali.

In lontananza si stagliavano delle gru e ancora più lontano dei pescatori si chinavano sulle proprie reti e sugli ami; il brusio della città aggiungeva al tutto una sfumatura di laboriosità. I vecchi che passeggiavano accanto alle cassette accatastate lungo la costa, invece di inventarsi storie che nessuno avrebbe potuto contestare o smentire, trascorrevano il loro abbondante tempo rimuginando su quel che non erano riusciti a fare in gioventù. Fu allora che Cosulich mi riferì che aveva sentito dire che cercavano un decoratore per la stessa nave che stavamo imbiancando.

Già il giorno successivo mi presentai all'ufficio amministrativo della Lloyd e dopo il colloquio ottenni effettivamente il nuovo incarico. *Si dice che siate pittore*, mi dissero. Sono pittore e anche geografo, dopo gli studi in geografia mi sono iscritto all'Accademia, per consolarmi l'anima. I miei genitori, prima che mi fossi laureato in un qualcosa di tangibile, non mi avevano permesso di studiare arte.

Invece di disegnare sagome di fiori enormi, adesso potevo finalmente sostituirli coi paesaggi della città in cui c'era il cantiere, con piani à la Braque e prospettive cubiste. Per i futuri viaggiatori avevo disegnato in quel salone navale una città di cui provare nostalgia; specie quando dopo un bicchierino di troppo sarebbero stati lontano, al largo, tra due continenti, abbandonati alla mercé della rosa dei venti, del mal di mare e del garbo dei camerieri.

Ora in vecchiaia passeggio di qua, dall'altra parte, e dalla montagna guardo il mare infinito e le chiazze che il vento, senza tener conto di alcuna regola, disegna sulla sua superficie. Sotto, da qualche parte, abbaia un cane. Mi sporgo oltre le ginestre tardive ma non riesco a capire se è solo e abbandonato sulla costa rocciosa o se forse sta in una barca abbandonato alle onde, come lo fu Laika all'assenza di gravità, o se invece sta abbaiano contro l'imperscrutabile lontananza oppure contro qualcosa che lo aizza da vicino. Poi scendo verso il golfo, frugo alla ricerca di pietre dalle forme insolite e le ammonticchio in edifici impossibili, chissà se ritorneranno utili a qualche granchio come nuova abitazione. Di tanto in tanto dagli strati sabbiosi della montagna, che uno sopra l'altro sostengono l'altura, si stacca un sassolino che ne trascina con sé anche altri mentre rotola giù crepitando. Se la montagna decidesse di franare, ne avrebbe tutte le ragioni. Questo ammonticchiare costruzioni di pietra per esseri marini che potrebbero venir fuori dall'acqua, la montagna e il mare ... tutto questo lo facevo già da piccolo, è stata la mia formazione, è così che intuii cosa fosse la costruzione; cosa fosse il costruttivismo lo scoprii solo anni dopo quando, dopo l'esperienza di decoratore di sale da pranzo di transatlantici, polemizzavo con Klee, Kandinskij e altri che conoscevo più o meno di sfuggita nei caffè di Praga.

Alla costruzione ci arrivai solo molto tempo dopo, cercavo come un cormorano che si immerge in acqua e nuota per più di dieci metri sotto la superficie del

mare per poi fuoriuscirne vincitore con una sardina nel becco. Disgregare tutto, non è lavoro per disperati perché poi ricostruisci tutto da capo, ma attraverso un prisma incrinato di visioni e la prospettiva dell'impossibile: disfai e costruisci secondo le tue regole, raro lusso che si possono permettere solo i rivoluzionari, i Gropiusiani e i pazzi; se non ci fossimo noi, il mondo sarebbe già andato in malora. In questo senso anche le mie decorazioni sulla nave Duca di Savoia¹ furono oggetto di scherno, prima da parte dei colleghi imbianchini e poi anche dell'ispettore di turno, che le fece riverniciare di un uniforme rosa stucchevole.

Il ventennio era cominciato prima ancora che me ne avvedessi pienamente, ma quando interferì con la mia ricerca, interrompendola, mi mandò del tutto in frantumi, mi smontò. *Allora, che siete, pittore o geografo, bisognerà decidere*, mi informò l'ispettore in giacca di pelle scura che mi aveva scovato alle tre del mattino nella mia tana. Un paio d'ore prima avevano bussato violentemente alla porta e fatto irruzione, mi avevano buttato giù dal letto ancora mezzo addormentato mentre Mira mi seguiva con lo sguardo in silenzio e con orrore. La vidi solo dopo alcuni giorni, quando mi venne a trovare in carcere, le dissi che da me pretendevano l'impossibile, una cosa assurda che neanche nei sogni più folli riesci a inventarti: visto che sono geografo pretendono che per i nomi dei villaggi che stanno dall'altra parte e ancora non hanno nomi italiani, che insomma mi inventi di sana pianta questi toponimi. *Ma non sono mica un etimologo e neanche un poeta* gli risposi e in un baleno un dolore acuto mi colpì all'inguine. Che non era uno scherzo lo capii quando mi ruppero anche la mano, *ecco qua, imbrattatele, dipingi adesso se puoi*.

Settimane dopo stavo in cella, un abbaino sotto al soffitto, mura disadorne, uno sgabello e un tavolo, e sul tavolo mappe geografiche e una lista di nomi, luoghi, villaggi, fiumi e ruscelli, monti e colli, laghetti e stagni che si riversavano, tutti indignati, in quel mio buco grigio; *allora, che cosa ti inventerai*, mi dicevano; un ruscello che non avevo mai sentito nominare prima l'avrei dovuto rinominare come un qualche demiurgo coatto, avrei dovuto tradire e profanare nomi sorti millenni fa, cancellare la parlata di antichi popoli emersa dai primi balbettii che gli antichi abitanti si erano cavati di bocca alla vista di doline carsiche, inghiottitoi o grotte, avrei dovuto annientare la loro articolazione emotiva primordiale, sorta guardando boschetti sacri, villaggi e crocevia. Così, all'impronta, senza sapere se Skala in questo caso significa davvero *skala*, roccia, o non è forse qualcos'altro, se Rakovica si chiama così da *rak*, 'granchio', o da *rakev*, 'bara', se il nome di Pole deriva da *polje*, campo. Potrei dar loro nomi a piacere, tanto nessuno lo verrebbe a sapere, potrei scrivere, questo fiume si chiama Mira, questa parrocchia è Santa Maria, perché Marija era il nome di mia madre,

¹ In italiano nel testo. (N.d.T.)

potrei dar loro a bere che una montagna dalle forme architettoniche si chiama Walter, in omaggio a Gropius. Potrei fingere di essere improvvisamente diventato demente, in agonia mi potrei inventare le storie più incredibili. Che vada in malora questa città in cui sono rinchiuso, una città con almeno tre nomi diversi, in cui si parlano almeno tre lingue diverse, perché non le disfiamo e le mescoliamo tutte insieme nello stesso calderone, potremmo vivere a Babilonia e non ci sarebbe più il castigo divino del non comprenderci l'un l'altro. Mh, in fondo è questo il costruttivismo: sintassi tedesca, verbi sloveni, rime italiane, danza greca e passione serba. Non so se il mare ti dia larghezza di vedute, questo non lo so, so però che i Friulani sono gente mediterranea dal cuore d'argilla che sanno essere dei veri stronzi.

Me ne salvai temporeggiando, gli dicevo *su questo devo ancora riflettere, bisognerebbe trovare ancora altri testi, più antichi e più tecnici, non riesco a decidere*, in fondo per la Madonna, ci sono i professionisti per queste cose. Si limitavano a ridermi in faccia, ovvio che avessero specialisti in toponomastica, perché allora mi avevano dato una mansione così stupida, a me che sono solo formalmente un geografo? Qual è il senso? Il retroscena di questa incognita, di questa fantasia che superava la fantasia stessa, lo scoprii solo molto più tardi.

Nel frattempo gli echi di piombo dei bombardamenti preannunciavano la guerra, già la seconda di fila; quell'anno la spiaggia di Aurisina era piena di gusci di granchio e di meduse con la loro mucosa vitale, portati dall'acqua, come se il mare li avesse rigettati a causa di un non meglio specificato tradimento da cui non era in grado - come riesce invece a fare con tutte le altre cose - di disintossicarsi. In città, dopo qualche anno, la tracotanza fascista cessò, vennero i tedeschi e solo quando se ne andarono, solo allora la città, i dintorni e i luoghi di là, dall'altra parte, dove non sono mai stato e dove ora non posso più andare, tirarono un sospiro di sollievo. Sollievo dagli autocrati per la città, sollievo dal mio impunito italianizzare per quei luoghi.

Solo anni dopo lessi sul giornale di Giovanni C., il proprietario del cantiere navale triestino, grande costruttore; lessi che l'avevano rinchiuso a Dachau e che, dato che sapeva il tedesco, aveva salvato un sacco di gente e ottenuto che venisse mandata a casa. E tutto questo perché conosceva la lingua, perché era un costruttore, *un homo faber*, mentre io invece insistevo nel voler disgregare, distruggere e rinascere dalle rovine come una fenice. Conosceva la lingua, una lingua che esisteva da tempo e che io avrei volentieri mescolato insieme alle altre, sapeva cantare canzoni già scritte, mentre io le avrei volentieri prima disfatte e poi composte come pezzi di domino secondo la mia logica. Durante la guerra il mondo invece è stato davvero distrutto, la guerra si è avviluppata al mondo come una patella, la conchiglia, e l'ha ulcerato come una cellula urticante.

Dal vicino campanile veneziano, quello accanto alla chiesa, in cui pare che una volta ad un prete sia apparso un miracolo, riecheggiano battiti verde-bronzo che si diffondono oltre il mare e come biglie rotolano in direzione dell'invisibile riva antistante. Anche io ho le visioni, scaglierò dei sassolini oltre l'acqua che rimbalzeranno come nel gioco infantile del rimbalzello e atterreranno con la rincorsa sulla spiaggia dirimpetto. Barche di pescatori sparse per un tappeto, pedine sulla scacchiera del gigante Nettuno: una scacchiera priva di caselle, segnata solo da golfi e promontori e bucherellata da isole. Guardo dall'altra parte, di là; un tempo in quel paese avrei potuto rinominare le cose, ma poi sono state le cose a rinominare me. Quando infatti dopo la guerra andai con la gioia dell'imbecille a Lubiana e cominciai di nuovo tutto daccapo, cominciai a ricostruire quel mondo che la guerra aveva distrutto, la prima cosa che ne ottenni fu un peditatore. Uno vero, non un dilettante né un cane segugio ma un uomo in carne ed ossa che stava sempre là quando mettevo piede fuori casa o uscivo dalla caffetteria, quando me ne andavo da casa degli amici (amici?) o dalla scuola in cui insegnavo. Si nascondeva dietro a uno scialle o un giornale, nel fumo di sigarette o nella folla, tra la gente. Non passò molto tempo che già Janez mi avvertì di essere prudente, si vociferò che ho collaborato coi fascisti, scritto per loro nuove mappe geografiche. Non era uno scherzo, aggiunse seriamente. La sera stessa feci le valige. Ho ancora un posto in cui andare, ho ancora la casa dei miei genitori, ho ancora dove rifugiarmi. Lì dove un tempo pretesero da me l'impossibile e mi misero agli arresti come vogliono fare ora qui a Lubiana.

E ora sono qui, passeggiando per i monti che affacciano sul mare e scendo verso i golfi, guardando dall'altra parte, laggiù verso i luoghi dove non posso più andare, quei territori cui avrei dato nuovi nomi, dove, come Nimrod, avrei costruito nuove torri. In mezzo c'è la superficie blu, non posso attraversarla così e poi il mare non si può proprio smontare, si lascia plasmare solo dal vento e qua e là deposita artefatti o prodotti provenienti da altre profondità. È vero, la costruzione è insaziabile, ma in riva al mare ti fa sempre venire sete.

Qualche giorno fa ho incontrato in città Cosulich, tutto smunto, l'ho riconosciuto a stento. Mi è ricaduto sulle spalle e mi ha offerto una birra, *vecchio mio è andata così, è finita bene, siamo ancora vivi, tu poi hai avuto fortuna, perché l'armatore ti ha salvato*, mi disse. Stupore, cosa va farneticando questo qui, non capisco ... *Sì, l'armatore ti ha salvato. Era venuto a sapere che ti avevano arrestato e ti ha procurato una mansione ridicola che ti ha salvato la vita, qualcosa a che fare con delle mappe, abbastanza perché potessero giustificare formalmente il tuo stare senza far nulla in gattabuia. L'armatore Giovanni C. ha anche fatto sì che poco prima della capitolazione ti rilasciassero.*

Giovanni C. Ha costruito più cose di me nel mondo, e ancora di più ne ha disintegrate ... e questo proprio nei posti giusti al momento giusto, con la precisione della sfera demolitrice che viene lanciata con la gru contro un palazzo fatiscante che cade solo su se stesso e non danneggia nessuno degli edifici limitrofi. Peccato che non l'abbia mai più visto l'armatore, adesso posso parlare ancora con lui solo come quel vecchio pescatore che parla coi pesci.

Stando vicini allo sciabordio delle onde sembra quasi di ascoltare il viavai di stradine sottomarine. Com'erano presuntuosi tutti questi avanguardisti che un tempo girovagavano per il mondo facendo baccano; questo lo so solo adesso, dopo aver distrutto quel che dovevo distruggere e costruito quel che dovevo costruire, anche se poi gli altri hanno smantellato me e mi hanno mandato in frantumi.

Ai margini le superfici del mare, delle distanti montagne alle sue spalle e del frastuono cittadino si sovrappongono e sfocano la nitidezza dei contorni. Da lontano, in senso sia temporale che spaziale, è tutto più facile, è più facile combinare le cose e poi di nuovo tagliarle e poi di nuovo ricucirle insieme. Costruire in riva al mare ti fa venire sempre sete. In riva al mare ti viene sempre sete.

風景の分解法

(抄)

Translated by Jun Mita
Contact: junmitalcfr@hotmail.com

本当の海の匂いを感じたいなら、十一月の海に行かねばならない。濃い霧が海上に漂い、その最上のものを絞り出してくれる。そんな時、哀愁を帯びた、嘆くような声が漁船から聞こえてくる。それが冗談なのか、この時期本当に彼らが失意に襲われるのかは分からない。海は構築物ではなく、生命を有する地球の塩水だ。そこには逆方向の広がりが見え隠れしていて、私たちの姿は水面に留まる。大分前のこと、私は突然それに辟易し、鋼と木片の浮いた灰色の水面にうんざりしてしまっ、世界を破壊し、自分流に構築し、まともに生きているものと言えば、橙色の柿やハグマノキ、イヌバラに季節遅れのバラしかない、そんな秋という季節に生彩を添えたいと思った。

ロイド社の造船所で、背の高い船の側面を塗装する仕事をしたことがある。無風時の単調な水面のようにムラなく。ある時、足場にぶら下がって非現実的に巨大な花の柄を描いていると、作業中の私たち塗装工の所にオーナーがやってきて、ジョヴァンニ・Cと自己紹介した。私たちはすぐにズボンで手を拭いて、彼の清潔な手を握り、順に自己紹介した。コゴイ、ヤーネシュ、コーズリッチ……チェルニゴイ。彼は高貴な麝香の香りを後に残して立ち去った。これほどの金持ちに私は未だかつて出会ったことがなかった。彼が多数所有する数トン規模の玩具は彼の望む方へと航海した。実のところ、これはさほど思い上がった娯楽ではなかった。遠洋定期船の後には白い航跡が浮かび、泡は暗く変色してから海に溶ける。そこには何も、いかなる脱構築も破壊の跡も残らず、ただあちこちに油のシミが浮かんでいるだけだった。

あの晩秋はビールまでもコードの味がした。コゴイ、ヤーネシュ、その他の仲間とセルヴォーラ¹の居酒屋に陣取り、普遍的真実を語っていた。遠くではクレーンが啼くような音を立て、その彼方では漁師たちが小舟から身を乗り出して網と魚鉤に身を屈めている。街のざわめきからはせわしない気配が伝わってくる。木箱の近くを歩き回っている老人たちは有り余る時間を物思いに費やす。自分の人生でやり損なったことを。誰かが否定したり嘘だと暴いたりできないような物語をでっち上げる代わりに。その時に、社が舞台装置係を探しているらしいとコーズリッチから聞いた。それは私たちが塗装をした船の仕事らしかった。

翌日、早速ロイド社のドックの管理事務所に連絡し、話し合いの後で、新しい仕事を本当に得た。——あなたが画家だと聞いたのですが——と彼らは私に言った。画家だが、地理学者でもあった。地理学を修めて後、心の欲求を満たすために絵画アカデミーに履修登録した。実のある学問を修了するまでは、両親は私に芸術を学ばせてくれなかったのだ。

巨大な花の模様の代わりに、今度は街の風景を描けることになった。この風景には造船所が描かれた。ジョルジュ・ブラック風の平面表現とキュビズムの技法で。来たる旅行者のために、この船のサロンに街を描いた。杯を干し、国際水域の彼方、大陸の狭間で、風配図に船酔い、そして給仕人の愛想になすがままの旅行者が憧れるような街を。

年をとった今、私は反対岸をそぞろ歩き、果てしない海と、風が不規則に水面に描く模様を丘から安気に眺めていた。下の方では犬が吠えている。くたびれたエニシダの方へ身を乗り出したが、その犬は独り岩浜に置き去りにされたのか、あるいは無重力に放り出されたライカ犬の如く、小舟に乗せて波打つ海に放たれたのか確かめることはできなかった。あるいは、犬は自分の理解を超えた彼方か、すぐ側で自分の気を惹く何かに吠え掛かっているのかもしれない。それから私は湾へ向かい、変わった形の石を探し、それを積み重ねてあり得ない形状の建造物を作った。カニか何か新しい住処にするかもしれない。時折、丘を支えるために幾重にも重なった砂の層から小石が崩れ落ち、音を立てて落ちながら別の石をも動かした。丘が崩壊を望めばそうなただろう。陸に上がってくる海洋生物のための建造物群に海と丘、私はこれらを子供の頃から作っていた。それが私にとって形成するということで、その時に構成とは何かを予感してはいたが、構成主義に会ったのは何年も後だった。それは遠洋航海船の食堂の装飾を担当して後、さほど親しくは

1 現在ではイタリアの街となっているトリエステの地区名。スロヴェニア語では「スケーデン」。

なかったクレーやカンディンスキー、その他の画家たちとプラハ中のカフェで論争した時のことだった。

構成に私が至ったのは大分後になってのことだった。鵜のように探し求めて。鵜は十メートル以上潜り、嘴に鰯を捕らえ、勝ち誇り浮かび上がる。全てを破壊するのは絶望した人間だからではない。なぜなら、その後で幻影の壊れたプリズムと非現実的な視覚効果とによって全てを新たに作り出すことになるのだから。解きほぐし、自分のやり方で作り上げるのは、革命家やグロピウスの信奉者、そして狂人にのみ許された贅沢だ。私たちがいなかったなら、世界は崩壊するだろう。この意味において、サヴォイ公爵丸に施した私の装飾も、まずは同僚の塗装工たちの、後には現場監督の嘲笑的となり、彼は私の装飾をピンク色で上塗りするよう指示した。

気付いた時には二〇年にも亘る独裁が始まっていた。独裁体制の影響が私の探求活動に及び、それに介入した時、私は完全にバラバラにされ、分解された。——で、おまえは画家か地理学者かどっちなんだ。決めるんだな——と濃い茶色の革の上着を着た尋問者は告げた。私が連れてこられたのは朝の三時だった。その数時間前、彼らは扉を強く叩いてから家に侵入し、寝ぼけ眼の私を連れ出した。ミューラは驚愕し、黙ったまま私を見送った。再会したのは、彼女が私を刑務所に訪ねてきた数日後のことだった。彼女には、あり得ないこと、どんなに深く眠ったとしても夢にも見られないような馬鹿げたことを彼らが私に要求しているのだと話して聞かせた。私が地理学者だからというので、向こう側の、まだイタリア語の名前がない村の名を考案するよう彼らは要求した。——私は語源学者でも詩人でもないのだから——と応じた瞬間、股間に激痛が走った。腕を折られて、彼らが冗談で言っているのではないことを確信した。——糞野郎、できるもんなら絵を描いてみな——

数週間後、私は独房に蹲っていた、天井近くに天窗、飾り気の無い壁、椅子と机、その上には地図があった。名前のレストラン、土地、村、川、小川、丘、谷、池に沼。怒りを秘めてそれらは私のいる灰色の豚箱に流れ込んできた。——で、何か思い付きそうか——と彼らは私に言う。初めて耳にする小川に、強引な創造主の如く、新たな名前を付け、千年もの歴史ある名前を裏切り、汚し、谷を、ポノールや岩壁を見た時に古き人々の口が発した最初のつぶやきに端を発する太古の言葉を消し去り、聖なる杜を、村を、分かれ道を目にした時の原初の感情の発露の音に終わりをもたらさねばならなかった。スカーラという名が本当に岩(スカーラ)を意味しているのか、あるいは何か他のものを意味しているのか、ラコーヴィツァという名がカニ(ラーク)ないし棺(ラーケウ)に、ポーレが野原(ポーリエ)に由来するのか知らずに、

ただ思いつくがままに。好きなように私は名前を付けることができた。こんな風に登録したとしても誰も知ることはなかっただろう。この川の名前はミーラ、あの教区はサンタ・マリア、自分の母の名もマリーヤ(マリア)だから、と。ある山はその形からヴァルター・グロピウスに因んでヴァルターという名前なのだと説明してみせたかもしれない。突然、気が触れた振りをすることもできただろう。苦悩の内に、あり得ない話をでっち上げることだってできた。どうなっても構わない。私が投獄されているこの街には少なくとも三つの名があり、少なくとも三つの言語が話されている。なぜこれらの言語を一つの鍋に入れて混ぜこぜにしまわれないのだろうか。言語の入り混じったバビロン状態で生きることだってできるのではないか。互いの言葉を理解できないという神からの罰がなくなった状態で。まさに、これこそが構成主義なのだ。すなわち、ドイツ語の統辞論にスロヴェニア語の動詞、イタリア語の韻律とギリシャ語の舞、そしてセルビア語の情熱。海がその広がりを見せてくれるのか、それは分からない。ただ、フリウリ人が粘土気質の地中海人で、本物の嫌な野郎(シュトロンツオーティ)になれることは知っている。

Како се растура пејзаж

Translated by Darko Spasov
Contact: polatski@gmail.com

Ако сакаш да го помириш вистинскиот мирис на морето, појди во ноември, тогаш по морето залегнуваат маглини кои го извлекуваат најдоброто од морето. Тогаш од рибарските бротчиња се слушаат меланхолични и подвикнувачки гласови и не знаеш дали рибарите се шегуваат или навистина во тој период ги фаќа очај. Морето не е конструкција, морето е расол полн живот, во него се крие опскурен бескрај, по неговата површина застануваат нашите слики. И сето тоа, тогаш, пред години, ми здодеа. Се изнагледав од сивата површина и парчињата челик и дрво по неа, па посакав светот да го растурам и да го обновам по мое, и да ја оживеам есента, во која единствени навистина живи битија беа портокаловите каки, рувевите, шипинките и доцните рози.

Во бродоградилиштето на Лојд рамномерно како монотона вода во безветрие ги бојадисував високите сидови на бродските колкови. Еднаш, viseјќи на скелето и цртајќи шаблони за натприродно големи цветови, до нас молерите, дојде шефот и се претстави: *Џовани К. Дланките си ги избришавме од панталоните, му ја стиснавме чистата рака и се претставивме еден по еден: Когој, Јанеж, Козулич... Чернигој.* Кога си замина, зад себе остави мирис на благороден мускатен цвет; никогаш претходно не бев сретнал толку имотен богаташ со повеќетонски играчки, коишто пловеа онаму каде што ќе ги однесе неговата желба. Всушност, оваа забава и не беше толку вообразена; белите бразди по неговите прекуокеанки се смирија, пените потемнеа и се слеаја со морето, ништо не остана, никаква деконструкција, никаков хаос, само овде-онде по некоја нафтена дамка.

Таа доцна есен дури и пивото имаше вкус на јод. Со Когој, Јанеж и другите седевме во бетолата во Шкедењ и си споредувавме универзални

вистини. Во далечината се креваа кранови, а потаму рибарите од бротчињата се наведнуваа над мрежите и јадиците; бучавата на градот на сè додаваше призивок на напрегање. Старците, кои се движеа по наредените пакети на брегот, во изобилството време се прашуваа што сè не пропуштиле во животот, наместо да измислуваат приказни кои никој не би можел да ги негира или да им ја проверува веродостојноста. Тогаш Косулич ми рече дека наводно бараат декоратер, и тоа на истиот брод каде што бојадисувавме.

Веќе следниот ден се јавив во административната канцеларија на бродоградилштето на Лојд и по интервјуто навистина добив нова задача. *Слушаме дека сте сликар*, ми рекоа. Јас сум сликар, но и географ. После студиите по географија, се запишав на Академијата за ликовни уметности за своја душа. Пред тоа моите родители не ми дозволија да студирам уметност, пред да дипломирам нешто опипливо.

И наместо да цртам шаблони со циновски цветови, сега можев да ги заменам со пејзажите од градот, во којшто бродоградилштето беше со браковски плочи и кубистичка оптика. Во салонот на бродот на идните патници на бродот им го нацртав градот, за да им стане жал по него, кога по некоја чаша повеќе, далеку на отворено, меѓу две копна, ќе бидат препуштени на милоста и немилоста на ружата на ветровите, морската болест и услужноста на келнерите.

Сега, на стари години се шетам овде, на другата страна, од ридот гледам во безгрижното море и лисите што ги исцртува ветрот на површината, не обрнувајќи внимание на правилата. Некаде долу лае пес, се наведнувам над заспаната грмушка брнистра, но не можам да оценам дали е сам или е оставен на камениот брег или е можеби во некое бротче препуштен на брановите, како некогаш Лајка во бестежинскиот простор, или пак лае кон непоимливата далечина или кон нешто што го драчи во негова близина. Потоа се спуштам во заливот и пребарувам по камењата со необичен облик, ги редам во необични градби, којзнае дали ќе му се најдат на некој рак за нов дом. Одвреме-навреме, од песочните слоеви на ридот, коишто наложени еден врз друг го држат ридот, ќе одлети некое каменче и при паѓањето ќе загребе и ќе повлече и други каменчиња. Ако ридот одлучи да се свлече, има право да го направи тоа. Сето тоа речење камени кули за морските суштества кои би можеле да излезат надвор, ридот и морето, го правев уште од мал, тоа беше мојата формација, таму почувствував, а што е конструкција и што е конструктивизам сетив неколку години подоцна, кога по искуството со декорирање прекуокеански мензи полемизирав по прашките кафетерии со Кле, Кандински и други коишто повеќе или помалку површно ги запознав.

До конструкциите стигнав многу подоцна, бев во потрага како корморан којшто се потопува под водата и повеќе од десет метри плови под површината, а потоа триумфално се појавува со сардела во клунот. Сè да срушиш не е работа на очајник, зашто подоцна сè одново составуваш низ скршената призма на привидот и оптиката на невозможното, раскршуваш и пак составуваш според своите правила, редок раскош што можат да си го дозволат само револуционерите, Гропиусовците и лудаците; да не бевме ние, светот ќе отидеше во пропаст. Во таа смисла, моите декорации на бродот *Дука ди Савоја* беа исмејувани од моите колеги молери, а потоа од надзорникот на работите, кој даде задача да се пребојадисаат со едноличен розов слој како шеќерен памук.

Дваесетгодишната диктатура започна пред да станам свесен за тоа, но кога посегна во моето барање и го прекина, буквално ме раскрши на парчиња, ме демонтира. *Но, што сте тогаш, сликар или географ, треба да се одлучите*, ми назначи испитувачот во темно-кафеава кожена јакна, кој во три наутро ме повика во неговиот брлог. Неколку часа пред тоа се растропаа по мојата врата, бубнаа внатре и уште нерасонет ме протераа. Мира остана згрозена, но остана да молчи. Ја видов неколку дена подоцна, кога дојде да ме посети во затворот, и реков дека од мене бараат невозможно, нешто апсурдно, што и во најдлабоките соништа не можеш да го сонуваш: затоа што сум географ, бараат за имињата на селата, кои се на другата страна, а сè уште немаат италијански имиња, да измислам топоними. *Јас не сум етимолог, ниту поет*, им одговорив, и во истиот миг ме здоболе меѓу нозете. Дека не се шегуваат, сфатив кога ми ја скршија раката, *ајде сега сликај, ако можеш, свињо*.

Во ќелијата останав неколку недели. Мало прозорче под таванот, празни сидови, четириножно столче и маса, а на неа карти, список на имиња, градови, села, реки, потоци, ридови, долини, рибници и бари, коишто се влеваа со својот гнев во мојата сива дупка, *и, што ќе измислиш*, ми зборуваа, потокот, за којшто никогаш не бев чул, требаше да го преименувам како некој присилен создател, да ги издадам и да ги осквернам имињата од пред илјадници години, да го избришам говорот на старите племиња настанат од првото мрmoreње, говор роден при погледот кон земјен сифон, понор или пештера, да ја укинам нивната исконска чувствена артикулација, настаната при погледот на светата шума, село, распаке. Туку така, од ракав, без да знам дали Скала навистина значи скала, или е нешто друго, дали е Раковица поради раковите или ковчезите, дали Поле е поради полињата. Имиња можам да им дадам како сакам, никој не би знаел, би напишал оваа река се вика Мира, оваа парохијата е Санта Марија, затоа што мајка ми се викаше Марија, би си

измислил дека планината има архитектонска форма Валтер по Гропиус. Мојам да се преправам дека ненадејно станав сенилен, во агонијата би можел да си измислам неверојатни приказни. Нека оди во неврат овој град каде што сум затворен, град со најмалку три имиња, во којшто се говорат најмалку три јазици, па зошто да не ги одврземе и да ги измешаме во еден котел; би живееле во Вавилон, божјата казна; нема да постои за да не се разбираме меѓу себе. Но, тоа е конструктивизам: германска синтакса, словенечки глаголи, италијански рими, грчка игра и српска страст. Дали овде морето дава ширина не знам, но знам дека Фурланците се медитеранци со глинени срца и знаат да бидат вистински кучишта.

Одолговлекувањето ме спаси, им велев за ова уште размислувам, ми требаат и некои други стари и стручни книги, не можам да се одлучам, па мајката, си има експерти за овие прашања. Само се смееја. Се разбира дека имаше специјалисти за топономастика, а зошто оваа глупава работа ми ја дадоа мене којшто сум само формално географ? Во што е финтата? Позадината на оваа небулоза, фантазијата којашто ги надминуваше границите на фантазијата, ја отквив многу подоцна.

Во меѓувреме, металните барабани ја најавија војната, втора по ред, таа година брегот на *Набрежии* беше посеан со куќички од ракови и морски капи со нивната витална слуз, како морето да ги исфрли поради необјаснето предавство коешто не можеше да го прочисти како што можеше со сите други работи. По неколку години дојде крајот на фашистичкото перчење во градот, дојдоа Германците, и дури кога и тие си отидоа, градот и околните места таму на другата страна, каде што никогаш не отидов и каде што и сега не можам, се ослободија од моето несудено преименување.

Дури неколку години подоцна прочитав за Џовани Ц., сопственикот на бродоградилштето во Трст, големиот конструктор, дека бил затворен во Дахау, и поради тоа што знаел германски, спасил повеќе луѓе и успеал да ги вратат дома. И сето тоа, бидејќи го знаел јазикот, бидејќи бил градител, хомо фабер, а јас продолжив да сакам да рушам и уривам и да фиксирам од урнатините. Тој го знаеше јазикот кој веќе постоеше а којшто јас би го смлел со останатите, знаеше да пее веќе напишани песни, а јас по прво најпрвин би ги искинал, па потоа би ги составил како домино според мојата логика. За време на војната светот навистина се сруши, војната се припи кон светото како морски полжав и го разјаде како медуза.

Зеленобронзеното биене на блиската венецијанска камбана на црквата, каде наводно на некој свештеник му се појавило чудо, се разлива преку морето и како џамлии се тркала кон другиот невидлив брег. И јас

имам виденија, каменчињата ќе ги фрлам во вода, ќе отскокнуваат по површината како во детските игри и ќе паднат на другиот брег. Рибарските бротчиња расфрлани по тепихот како фигури на шаховската табла на титанот Нептун, на шаховската табла без полиња, означена само со сртови и заливи ги продупчуваат островите. Гледам отаде, таму, во таа земја еден ден би ги преименувал нештата, па тие мене би ме преименувале. Кога по војната отидов во Љубљана со радост на глупчо и кога сè почнав одново, на ново да го поставувам светот којшто беше срушен од војната, најпрвин добив трагач. Вистински, не уметнички, не пес, туку човек од месо и коски, кој беше секогаш таму кога ќе излезев од куќата или меаната, кога си одев откај пријателите (пријателите?) или од училиштето каде што предавав. Се криеше замотан во шамија или весници, во облак од чад од цигари или во толпата луѓе. Не помина долго кога Јанез ме предупреди да бидам внимателен, се зборува дека сум соработувал со фашистите, дека нивните географски карти сум ги пишуval наново. Сериозно додаде дека не се шегува. Таа вечер се спакував. Уште има каде да одам, домот на родителите стои, имам каде да бегам. Онаму каде што едно време бараа невозможни работи од мене и ме ставија во затвор, како што сега сакаат и во Љубљана.

И сега сум овде, се шетам по ридовите над морето и се спуштам во заливите, гледам преку во местата каде што не можам повеќе, во покраините, на кои би им дал нови имиња, во нив како Нимрод да градам нови столбови. Помеѓу се наоѓа сината, која не може да премине, а и морето не може да се разбие, тоа само на ветрот му допушта да го обликува, овде-онде ќе исфрли артефакти или производи од други длабочини. Навистина конструкцијата е ненаситна, но покрај море секогаш те фаќа жед.

Пред неколку дена во градот го сретнав Косулич, целиот е збрчкан, едвај го препознав. Се прегрнавме и ме покани на пиво. *Стари мој, така ти е тоа, добро се заврши, сè уште сме живи, а ти имаше и среќа, тебе бродоградителот те спаси, ми рече. Се зачудив, што ли овој зборува, не разбирам... Да, бродоградителот те спаси. Тој открил дека те затвориле и успеал да ти среди смешна задача што ќе ти го спаси животот, нешто со географски карти, така што формално се оправдало твоето седење во затвор. Бродоградителот, Џовани Ц., се погрижил и да те ослободат миг пред капитулацијата.*

Џовани Ц. изградил повеќе од мене, повеќе растурил и тоа на точно вистински места и во вистинско време, со прецизност на топка придвижена од кран кон зграда на распаѓање, самата да падне и да не

оштети соседна зграда. Штета што никогаш не го видов потоа бродоградителот. Сега со него можам да се разберам само како стариот рибар којшто разговара со рибите.

Звукот на водата ми звучи како претурање на врваница по подморски улици. Колку вообразени биле сите овие авангардни уметници коишто кружеа и провоцираа по светот, тоа го знам дури сега, кога расклопив што имав за расклопување и изградив што имаше за градење, иако потоа другите мене ме расклопија и распарчија.

Плоскавото море, далечните ридови зад него и градскиот метеж се прекриваат по рабовите и ги бришат острините на контурите. Од далечината, временската и просторната, е полесно да се спојува и да се сече и пак да се шие. Покрај море конструкцијата секогаш те ожеднува. Покрај море секогаш ожеднуваш.

Jak rozbić pejzaż

Translated by Marlena Gruda
Contact: marlena.gruda@gmail.com

Tylko w listopadzie można poczuć prawdziwy zapach morza, wtedy bowiem opadają na nie mgiełki i wyciskają z niego to, co najlepsze. Wtedy z kutrów rybackich dochodzą smętne, lamentujące głosy i nie wiadomo, czy rybacy stroją sobie żarty, czy rzeczywiście są na skraju rozpacz. Morze to nie konstrukcja, to słona woda ziemi z życiem w sobie, w nim kryje się odwrócony wymiar, na którego tafli zatrzymują się nasze postacie. Wtedy przed laty nagle poczułem, że mam tego dosyć, zbrzydła mi szara tafla wody z kawałkami stali i drewna, chciałem rozbić świat i ponownie go ułożyć po swojemu, ożywić jesień, w której jedynymi rzeczywiście żyjącymi istotami były pomarańczowe kaki, perukowiec, szpyszyna i późne róże.

W stoczni Lloyd'a malowałem wysokie ściany boków statku równomiernie jak monotonna woda podczas bezwietrza. Kiedyś, wisząc na rusztowaniu i rozrysowując szablony do nadzwyczajnie dużych kwiatów, przyszedł szef i przedstawił się: *Giovanni C.* Wytarłszy dłonie w spodnie, sięgnęliśmy po jego czystą rękę, przedstawiając się po kolei, *Kogoj, Janež, Cosulich... Tzernigoy.* Odchodząc, zostawił po sobie zapach szlachetnego kwiatu muszkatolowego; nigdy wcześniej nie poznałem tak majątnego człowieka z wielotonowymi zabawkami, które płynęły tam, dokąd je poniosła jego ochota. W gruncie rzeczy ta rozrywka wcale nie była taka rebeliancka: białe bruzdy za jego transatlantykami zmały, piany ściemniały i zlały się z morzem, nic nie zostało, żadnej dekonstrukcji, żadnego zniszczenia, tylko gdzieś jakaś plama nafty.

Tej późnej jesieni nawet piwo miało smak jodu. Siedzieliśmy z Kogojem, Janeżem i innymi w tawernie w Škedenj¹ i serwowaliśmy sobie uniwersalne mądrości. W oddali wznosiły się żurawie, rybacy na łodziach nadal schylali się nad swoimi sieciami i przynętami, a szum miasta nadawał wszystkiemu atmos-

---

1 Osiedle w Trieście (wł. Servula). (Tłumacze pamiętać)

fery napięcia. Starcy, spacerujący wzdłuż złożonych skrzynek na brzegu, z nadmiaru czasu zamiast wymyślać historie, których nikt nie mógłby podważyć, zastanawiali się, co przegapili w życiu. Wtedy Cosulich powiedział, że podobno szukają dekoratora i to na tym samym statku, na którym malowaliśmy.

Już następnego dnia zgłosiłem się w biurze stoczni Lloyd'a i po rozmowie naprawdę dostałem nowe zapewnienie pracy. *Słyszeliśmy, że jest pan malarzem*, powiedzieli. Jestem malarzem, ale też geografem, po studiach zapisałem się na Akademię Sztuk Pięknych, dla duszy. Wcześniej rodzicie nie pozwolili mi studiować sztuki, zanim nie skończę czegoś, z czego będę mógł żyć.

Szablony kwiatów wiktorii królewskiej, które wyrysowywałem, mogłem teraz zamienić na pejzaże miasta stocznioowego, ze wzorami w stylu Braque'a i kubistycznymi optykami. W salonie na statku przyszłym turystom narysowałem miejsce, do którego mogliby po kieliszku, z dala od domu, między dwoma kontynentami, skazani na łaskę i niełaskę róży wiatrów, choroby morskiej i uczynności kelnerów, poczuć sentyment.

Teraz na stare lata spaceruję tutaj, po drugiej stronie, patrząc z góry na obojętne morze i plamy, które wiatr rysuje po powierzchni, nie zważając na zasady. Gdzieś na dole szczeka pies. Pochylam się nad zaspanymi żarnowcami i nie mogę stwierdzić, czy jest tam sam, opuszczony na kamienistej plaży, czy może na łodzi poddany falom, tak jak Łajka nieważkości, czy też szczeka w niepojętą dal lub na coś, co go drażni całkiem blisko. Następnie schodzę do zalewu i szukam kamieni o niespotykanych kształtach, robię z nich niezwykle budowle, kto wie, czy nie przydadzą się jakiemuś rakowi na nowy dom. Od czasu do czasu z piaszczystych warstw góry, którą podtrzymują nałożone jedna na drugą warstwy, odpada kamyczek i w trakcie spadania hałaśliwie pociąga za sobą następne. Jeśli wzgórze zdecydowałoby się zburzyć, miałby do tego prawo. Całe to układanie kamiennych budowli dla mogących wyjść z morza istot morskich, góra i morze, to było moje główne zajęcie już od małego, to był mój główny ustrój, dzięki któremu poczułem, co to jest konstrukcja, a lata później, kiedy po doświadczeniach z dekorowaniem transkontynentalnych jadalni polemizowałem w praskich kawiarniach z mniej lub bardziej powierzchownie poznanymi Kleejem, Kandinskim i innymi, co to jest konstruktywizm.

Do konstrukcji doszedłem dużo później. Byłem jak poszukujący kormoran, który po nurkowaniu na głębokości ponad dziesięciu metrów zwycięsko wyskakuje z wody z sardynką w dziobie. Zniszczenie wszystkiego nie jest dziełem zrozpaczonych, wszystko da się na nowo ułożyć przez rozbity pryzmat przywiden i optykę niemożliwego, rozwiązać i postawić na nowo według swoich zasad, rzadka rozkosz, na którą mogą sobie pozwolić tylko rewolucjoniści, grupusowcy i szaleńcy; gdyby nas nie było, świat pochłonęłoby piekło. W tym sensie moje dekoracje na statku Duca i Savoia były przedmiotem pośmiewiska naj-

pierw kolegów malarzy, potem zwierzchnika, który ostatecznie kazał je prze-malować na jednolitą różową cukierkowość.

Dwudziestoletnia dyktatura zaczęła się jeszcze zanim zacząłem zdawać so-bie z tego sprawę, a gdy wtargnęła na pole moich poszukiwań, przerywając je, rozbiła mnie na drobne kawałki, zdemontowała. *Kim pan w końcu jest, mala-rzem czy geografem, trzeba się będzie zdecydować*, zwrócił mi uwagę przesu-chujący w ciemnobrązowej skórzanej kurtce. To on o trzeciej rano wezwał mnie do swojego schronu. Kilka godzin wcześniej wywarzyli drzwi mojego mieszka-nia, włamali się do środka i wywieźli mnie jeszcze na wpół śpiącego. Mira w strachu i milczeniu tylko patrzyła za mną. Zobaczyłem ją dopiero po kilku dniach, gdy przyszła mnie odwiedzić w więzieniu. Powiedziałem jej, że żądają ode mnie niemożliwego, czegoś absurdalnego, co nawet w najgłębszych snach jest nie do pomyślenia: ponieważ jestem geografem, mam wymyślić toponimy dla nie posiadających jeszcze włoskich nazw wsi, które znajdują się po drugiej stronie granicy. Przecież nie jestem etymologiem, poetą też nie, odpowiedzia-łem i natychmiast poczułem ból między nogami. To nie są żarty, stwierdziłem zaraz po tym, jak złamali mi jeszcze rękę, *no, brudasie, a teraz maluj, jeśli potra-fisz*.

Kilka tygodni później siedziałem w celi, otwór pod sufitem, puste ściany, ta-boret i stół, a na nim mapy, spis nazw, krainy, wsie, rzeki, potoki, góry, doliny, stawy i bagna, zlewające się w swoim gniewie do mojej szarej dziury, *co sobie wymyślisz*, mówili, nazwę potoku, o którym jeszcze nigdy nie słyszałem, miał-bym jako przymuszony stwórciel zmienić, miałbym wydać i zbeczcześcić na-zwy, powstałe tysiąc lat temu, wymazać mowę dawnych plemion, powstałą na bazie pierwszego memłania, które starym tubylcom wymusnęło się z ust po spojrzaniu na nieckę, ponor² czy skałę, miałbym zniszczyć ich pierwotną arty-kulację, wyraz ekspresji emocjonalnej wywołanej spojrzaniem na święty gaj, wieś, bezdroże. Tak po prostu, nie wiedząc, czy Skała naprawdę znaczy skała, czy może coś innego, czy nazwa Rakovica wywodzi się od raków czy trumny³, czy nazwa Pole pochodzi od pól. Mógłbym im dać dowolne nazwy, przecież nikt nie będzie wiedział, napisałbym, ta rzeka nazywa się Mira, ta parafia Santa Maria, bo Maria to też była moja mama, wcisnąłbym im, że góra form architek-tonicznych Walter wywodzi się od Gropiusa. Mógłbym sobie wmówić, że nagle

2 Ponor (z języka serbskiego – wchłon) – forma terenu właściwa obszarom krasowym, mająca postać otworu lub korytarza wydrążonego przez wodę. Jest to miejsce, gdzie wody strumieni, potoków czy rzek wpływają pod powierzchnię terenu. Czasami całe rzeki płyną na pewnych odcinkach pod powierzchnią ziemi (np. Ljubljana w Słowenii), a następnie wypływają na powierzchnię w wywierzysku. Małe ponory na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej ludność miejscowa nazywa łykawicami. Rzeka, która kończy swój powierzchniowy bieg w ponorze, nosi nazwę poniku. [<http://pl.wikipedia.org/wiki/Ponor>, dostęp 27.07.2014.] (Tłumacze pamiętać)

3 Trumna po słoweńsku to krsta lub rakev. (Tłumacze pamiętać)

dopadła mnie demencja, w agonii wymyślałbym najbardziej niewiarygodne historie. Niech piekło pochłonie to miejsce, w którym jestem zamknięty, miasto z co najmniej trzema nazwami, w którym mówi się co najmniej trzema językami. Dlaczego nie rozwiążemy ich i nie wymieszamy w jednym garnku, moglibyśmy mieszkać w Babilonie, ominęłaby nas kara boska za wzajemne niezrozumienie. No przecież to jest konstruktywizm: niemiecka składnia, słoweńskie czasowniki, włoskie rytmy, grecki taniec i serbska pasja. Czy morze daje horyzont, tego nie wiem, wiem tylko, że Furlandczycy są ludźmi Śródziemia z glinianym sercem, potrafiący być prawdziwymi arogantami.

Uratowała mnie gra na czas, mówiłem, *nad tym jeszcze się zastanawiam, potrzebowałbym jeszcze jakieś inne stare i specjalistyczne książki, nie potrafię się zdecydować*, przecież do cholery mają specjalistów od tych spraw. Tylko śmiali się ze mnie, bo oczywiście mieli specjalistów od toponomastyki, więc dlaczego dali taką głupią pracę mnie, skoro tylko formalnie jestem geografem? Na czym polega cały dowcip? O podłożu tego zamieszania, fantazji przewyższającej fantazję, dowiedziałem się dopiero dużo później.

Tymczasem ołowiane bębnienie zapowiadało wojnę, już drugą z kolei. Tego lata wybrzeże Nabreżini pełne było naniesionych łupin i morskich kapeluszy z ich życiodajnym śluzem, tak jakby morze wyrzuciło je z powodu niewyjaśnionej zdrady, z której nie potrafiło – tak jak potrafi ze wszystkich innych rzeczy – się oczyścić. Kilka lat później zakończył się faszystowski terror w mieście, przyszli Niemcy, i dopiero jak odeszli, dopiero wtedy miasto, okolica i tereny po tamtej stronie, dokąd nigdy nie chodziłem i dokąd teraz nie mogę, odetchnęły z ulgą. Miasto wyzwolone od tyranów, a tereny po mojej stronie od mojego niewygekwowanego zmieniania nazw.

Zaledwie kilka lat później przeczytałem w gazecie, że Giovannigo C., właściciela stoczni w Trieście, wielkiego konstruktora, zamknęli w Dachau i że dzięki znajomości języka niemieckiego uratował wiele osób, doprowadzając do tego, że wysłano ich do domu. I wszystko dzięki temu, że znał język, że był budowniczym, homo faber, a ja nadal chciałem niszczyć, burzyć i z tych ruin budować na nowo. Znał istniejący już język, który ja najchętniej zmieliłbym z innymi, potrafił śpiewać napisane już piosenki, które ja najchętniej najpierw rozłożyłbym, a potem złożył niczym domino według własnej logiki. Podczas wojny świat się zrujnował, wojna przyssała się do świata jak czaszka⁴ i zniszczyła go jak parzydełkowiec.

Zielonobrózowe dzwonięcie z pobliskiej dzwonnicy weneckiej przy kościele, gdzie bodajże kiedyś jakiś duchowny był świadkiem cudu, rozciąga się wzdłuż morza i niczym szklane kulki stacza się w kierunku drugiego niewidoczne-

4 Ślimak morski, łac. *Patella sp.* (Tłumacze pamiętać)

go brzegu. Ja też mam przywidzenia, rzucam kamyczki do wody, będą się odbijały jak żabki w zabawie dla dzieci i rozpędzone zatrzymają się na drugim brzegu. Kutry rybackie są posiane na dywanie jak figury na szachownicy olbrzyma Neptuna, na szachownicy bez pól, z typowymi przyładkami i zalewami, i dziurawią wyspy. Patrząc tam, tam naprzeciw, w tamtym kraju mógłbym kiedyś przemianować rzeczy, lecz te rzeczy przemianowały mnie. Gdy po wojnie z błogością biedaka przyjechałem do Lublany i znowu zaczynałem wszystko od nowa, od nowa budowałem świat, który zburzyła wojna, najpierw dostał mi się prześladowca. Pierwszy, nie sztuczny, nie pies śledczy, lecz człowiek z krwi i kości, który zawsze był obecny, kiedy wychodziłem z domu lub kawiarni, gdy wracałem od przyjaciół (przyjaciół?) lub ze szkoły, w której uczyłem. Ukrywał się owinięty w szal lub za gazetą, w chmurze dymu papierosowego lub w tłumie ludzi. Nie minęło dużo czasu, gdy Janez zwrócił mi uwagę, żebym był ostrożny, bo mówi się, że współpracowałem z faszystami, pisałem im od nowa mapy. Że to nie są żarty, dodał z powagą. Jeszcze tego samego wieczoru spakowałem się. Jeszcze mam gdzie pójść, jeszcze mam dom rodziców, jeszcze mam gdzie uciec. Tam, gdzie kiedyś wymagali ode mnie niemożliwego, wsadzili mnie do więzienia, tak jak chcą teraz zrobić tutaj w Lublanie.

I teraz jestem tu, spaceruję po górach nad morzem, schodzę do zalewu, spoglądam w dal, na tereny, na które nie mam już wstępu, obszary, którym nadałbym nowe nazwy, niczym Nimrod budował nowe wieże. Między nimi jest niebieska tafla, której nie mogę pokonać, której nie da się zburzyć, która poddaje się tylko wiatrowi, gdzieś tam nanosząc artefakty lub wytwory innych głębin. Rzeczywiście, konstrukcja jest nienasycona, lecz nad morzem zawsze jest niedosyt.

Kilka dni temu spotkałem w mieście Cosulich. Był cały w bruzdach, ledwo go rozpoznałem. Rzucił mi się w ramiona i zaprosił na piwo, *stary, tak było, do brze się skończyło, jeszcze żyjemy, ty to już w ogóle miałeś szczęście, bo uratował cię przewoźnik*, powiedział. Dziwne, co on bredzi, nie rozumiem... *Tak, przewoźnik cię uratował. Dowiedział się, że cię zamknęli i załatwił ci śmieszne zadanie, które uratowało ci życie, coś z mapami, tyle tylko, żeby usprawiedliwiono ci twoje bezsensowne siedzenie w ciupie. Przewoźnik, Giovanni C., zadbał też o to, żeby wypuścili cię tuż przed kapitulacją.*

Giovanni C. Więcej świata zbudował niż ja, więcej wyburzył, i to we właściwych miejscach i właściwym czasie, z precyzją kuli, którą wypuszcza się z pomocą żurawia w rozpadający się budynek, żeby zapadł się do swojego wnętrza, nie uszkadzając żadnego innego zabudowania. Szkoda, że już nigdy więcej go nie zobaczyłem, przewoźnika, teraz mogę sobie z nim porozmawiać jedynie tak, jak ten stary rybak rozmawiający z rybami.

Podczas szumu wody ma się wrażenie, jakby słuchało się przetaczającego tłumu na nadmorskich ulicach. Jak oryginalni byli wszyscy ci wałęsający się po świecie awangardiści wiem dopiero teraz, kiedy zburzyłem to, co miałem zburzyć i zbudowałem to, co miałem zbudować, chociaż potem inni zrujnowali mnie i rozbili na kawałki.

Powierzchnie morza, oddalonych za nim gór i miejskiego gwaru zlewają się na krańcach i zacierają ostrość konturów. Z oddalonego czasu i miejsca coraz łatwiej jest spajać, znowu rozcinać i znowu zszywać. Nad morzem ta konstrukcja nigdy nie nasycy do końca. Nad morzem zawsze panuje niedosyt.

Cum descompui un peisaj

Translated by Paula Braga Șimenc
Contact: bragapaula@hotmail.com

Dacă vrei să adulmeci adevăratul parfum al mării, trebui să o faci în noiembrie, când ceața o acoperă și extrage din ea ceea ce are mai bun. Atunci se aud din bărcile pescarilor glasuri triste, rugătoare și nu se știe dacă spun bancuri sau dacă în perioada asta a anului disperarea pune stăpânire pe ei. Marea nu e o construcție, marea e apa sărată a pământului cu o viață a ei, în ea stă ascunsă o dimensiune răsturnată, pe suprafața ei adastă imaginile noastre. Și de toate astea, cu mulți ani în urmă, m-am săturat, mă săturasem de suprafața cenușie pe care pluteau bucăți de oțel și de lemn, am vrut să sfărâm lumea și să o refac din nou din bucăți așa cum voiam eu, să dau viață toamnei în care singura ființă cu adevărat vie erau fructele portocalii de kaki, oțetarii, măceșii și trandafirii târzii.

În șantierul naval Lloyd vopseam uniform, asemenea unei ape monotone și calme, pereții înalți ai burții unor vapoare. Odată, pe când stăteam atârnat de o schelă și desenam cu șablonul flori neobișnuit de mari, la noi, la vopsitori, a venit șeful și s-a prezentat: *Giovanni C.* Ne-am șters palmele de pantaloni, i-am întins o mână curată și ne-am prezentat pe rând: *Kogoj, Janež, Cosulich ... Tzer-nigoy.* Când a plecat, a lăsat în urmă un miros care aducea a nobila floare de nucșoară; niciodată până atunci nu mai cunoscusem un ditamai bogătanu' cu jucării de mii de tone, care pluteau pe unde avea el chef. De fapt, distracția asta nu era chiar așa de fudulă: în urma transatlanticelor lui rămâneau brazde albe, spuma mării întunecată se revărsa, nimic nu mai rămânea, nicio deconstrucție, nicio distrugere, numai câteoa pată de petrol ici și colo.

În toamnele acelea târzii, până și berea avea un gust de iod. Cu *Kogoj*, cu *Janez* și cu ceilalți stăteam la birtul din Škedenj și ne împărtășeam adevăruri universale. În depărtare, se vedeau berzele întinzându-și aripile și, mai departe, pescarii aplecându-se din bărci deasupra plaselor și cârligelor lor, forfota orașului ne dădea fiecăruia un sentiment de apăsare. Bătrânii care se plimbau în

splendoarea acelei ore pe plăcile de beton de la malul mării se gândeau la tot ceea ce rataseră în viață, în loc să-și imagineze povești pe care nimeni nu le-ar fi putut pune la îndoială sau pe care să le fi luat drept minciuni. Atunci, Cosulich mi-a zis că se pare că se caută un decorator, pentru același vapor pe care-l vopsisem.

Chiar de a doua zi m-am prezentat la administrația șantierului naval Lloyd și, după ce-am stat de vorbă, am primit o nouă însărcinare, *Am auzit că sunteți pictor*, mi-au zis. Sunt pictor, chiar și geograf, după ce am studiat geografia, m-am înscris la Academia de Arte Plastice, ca să-mi bucur sufletul. Părinții nu mi-au dat voie să studiez artele plastice, înainte să am o diplomă cu care să-mi fac un rost.

Și în loc să desenez cu șablonul flori uriașe, pictam în schimb peisaje ale orașului unde se afla șantierul naval, segmente în stilul lui Braque și în cel cubist. În salonul aceluși vapor am desenat pentru viitori călători un oraș după care să tânjească când după un pahar în plus, se vor afla departe, în larg, între două continente, lăsați în seama îndurării sau lipsei de îndurare a vântului, răului de mare și la bunul plac al chelnerilor.

Acum, când sunt bătrân, mă plimb aici, de cealaltă parte, de pe deal mă uit la marea nesfârșită și la dungile pe care vântul le desenează pe suprafața ei, fără să țină seama de nicio regulă. Undeva jos latră un câine, mă aplec deasupra unui tufiș de scai-de-papură și nu pot să-mi dau seama dacă e singur, părăsit pe țărmul stâncos sau poate e într-o barcă. Lăsat pradă valurilor, așa cum fusese Lajka lăsată pradă gravitației, sau poate că latră la depărtarea de neînțeles sau la ceva ce se află în apropiere și-l săcăie. Apoi cobor spre golf și caut forme neobișnuite de pietre, le asamblez în construcții imposibile, cine știe, poate o să servească de adăpost vreunui crab. Din timp în timp, de pe straturile de nisip ale dealului care, unul peste altul, îl susțin, cade câteo piatră și, în cădere, antrenează într-un nor de praf și altele. Dacă s-ar hotări, dealul ar avea toate drepturile să cadă. Asamblarea asta de construcții din piatră pentru ființele marine, care ar reuși să iasă afară, deal și mare, toate astea le-am făcut de copil, asta a fost formația mea, acolo am priceput ce înseamnă o construcție, ce e constructivismul, însă, abia după niște ani când, după experiența cu decorarea sălilor de mese ale transoceanicelor, polemizam în cafenelele prăfuite cu Klee, Kandinsky și alții, pe care îi știam mai mult sau mai puțin superficial.

La deconstrucție am ajuns mult mai târziu, am căutat ca un cormoran, care se scufundă în mare și înnoată zeci de metri sub apă, pentru ca apoi să scoată capul triumfător cu o sardea în cioc. Să dărâmi totul, nu e o treabă de disperată, pentru că pe urmă reassemblezi totul prin prisma sfărâmată a halucinațiilor și optica imposibilului, desfaci și, după propriile reguli, crezi, rareori ceva luxos, pe care și-l pot permite numai revoluționarii, adepții lui Gropius și nebulii;

dacă noi n-am fi existat, lumea s-ar fi dus de râpă. În sensul ăsta erau și decorațiile mele de pe vasul Duca di Savoia, ținta zeflemei mai întâi a colegilor mei zugravi, apoi a șefului de atelier care a dat ordin să se revopsească totul într-un roz grețos.

Dictatura de douăzeci de ani a început înainte ca eu să-mi dau seama, când însă a intervenit în căutările mele și le-a pus capăt, m-a făcut bucăți, m-a demontat. *Păi, tre' să vă hotărâți ce sunteți, pictor sau geograf*, m-a anunțat un agent într-o haină de piele maro închis, care la trei dimineața, în vizuina mea, a pus mâna pe mine. Cu câteva ore înainte de asta, au bătut la ușa mea și au pătruns înăuntru, au tras de mine, eram pe jumătate adormit, Mira se uita după mine îngrozită, tăcută. Am mai văzut-o numai după câteva zile, când a venit să mă viziteze la închisoare, i-am spus că ăștia așteaptă de la mine imposibilul, ceva absurd, ceea ce și în visele cele mai ciudate e greu de imaginat: fiindcă sunt geograf, vor ca pentru numele satelor care se află de cealaltă parte și care încă nu au nume italienești, să imaginez la repezeală toponime. *Dar nu sunt etimolog și nici poet*, le-am răspuns, și pe dată am simțit o durere între picioare. Că nu-i de glumă mi-am dat seama numai după ce mi-au rupt mâna, *așa, ticălosule, mai vopsește, dacă poți*.

După câteva săptămâni, umblam încovoiat prin celulă, un luminator sub tavan, pereți goi, un taburet și o masă, pe ea hărți, o listă cu nume, localități, sate, râuri, pârauri, dealuri, văi, heleșteie și bălți, care se scurgeau furioase în gaura mea cenușie, *ei, ce-o să mai inventezi*, mi-a zis un pârâu de care niciodată nu auzisem, căruia, asemenea unui creator fără voie, trebuia să îi dau un nume, să-i trădez și profanez adevăratul nume, ce exista de mii de ani, să elimin limbagajul triburilor de odinioară, creat din primele mormăituri, care le-au ieșit pe gură băștinașilor când au zărit o prăpastie, o vale sau o stâncă, să pun capăt articulației primordiale a sensibilității lor, apărută la vederea unui crâng sacru, a unui sat, a unei răscruci. Chiar așa, pe nepusă masă, nu știu dacă Stâncă înseamnă chiar stâncă sau poate altceva, dacă Racovița există din cauza vreunui rac sau a viței-de-vie, iar Câmpeni au a face cu câmpul. Numele le-aș fi putut da la-ntâmplare, că doar nimeni n-ar fi știut, aș fi notat că râul acesta se numește Mira, cătunul acesta Santa Maria, fiindcă și pe mama o chema Maria, le-aș fi îndrugat că muntele formelor arhitectonice este Walter după Gropius. M-aș fi putut preface că m-a lovit dintr-o dată demența, că sunt în agonie, aș fi putut inventa cele mai neverosimile povești. Să se-alegă prafu' de orașu' ăsta, în care sunt întemnițat, un oraș cu cel puțin trei nume, în care se vorbesc cel puțin trei limbi, de ce să nu le desfacem, să le amestecăm într-un singur vas, să nu mai existe, că doar în Babilon am fi îndurat pedepse cumplite dacă nu ne-am fi înțeles între noi. Păi tocmai acesta e constructivismul: sintaxa germană, verbele slovene, rimele italienești, dansul grec și pasiunea sârbească. Nu știu dacă ma-

rea îți oferă o perspectivă, știu însă că oamenii din provincia Friuli, din Mediterana, au inima de piatră și știu să fie cu adevărat netrebniți.

Am scăpat trăgând de timp, le-am zis că *mă mai gândesc la asta, ar trebui să mai primesc și alte cărți vechi de specialitate, nu pot să mă decid*, că doar, pentru numele lui Dumnezeu, au specialiști pentru așa ceva. Râdeau la mine, bineînțeles că aveau specialiști pentru toponimie, de ce mi-au dat mine de lucru ceva așa de stupid, eu care nu sunt decât geograf? Care-i treaba? Substratul acestei nebuloase, acestei fantezii, care depășea orice fantezie, aveam să-l aflui mult mai târziu.

În timp ce răpăitul de metal anunța războiul, al doilea la rând, în anul acela, țărmlul mării la Nabrežina era invadat de carapace de crabi și de meduze cu mucusul lor vital, de parcă marea le-ar fi aruncat din cauza unei trădări incerte, neștiute – cum știe, de fapt, orice altceva – să otrăvească. După câțiva ani, vânzoleala fascistă din oraș a luat sfârșit, au venit nemții și numai după ce au plecat, de abia atunci orașul, împrejurimile și locurile de pe partea cealaltă, unde nu fusesem niciodată și unde acum nu mai pot să merg, au putut să-și tragă suflul, orașul de pe urma autocraților, locurile de pe partea cealaltă de pe urma demumirilor inventate de mine, rămase nepedepsite.

Mulți ani după aceea am citit în ziar despre Giovanni C., proprietarul șantierului naval din Trieste, marele armator, care a fost închis la Dachau și care, pentru că știa germana, a salvat mulți oameni și a reușit ca aceștia să fie trimiși acasă. Și toate astea numai pentru că știa limba, fiindcă era armator, homo faber, eu, însă, o țineam în continuare cu distrusul și cu demolatul, iar din ruine cu refacerea asemenea păsării Phoenix. Știa o limbă ce exista și pe care eu aș fi preferat să o amestec cu celelalte, știa să cânte cântece deja compuse, pe care eu aș fi preferat să le sfășii și să le asamblez apoi ca pe niște dominouri, după logica mea. În timpul războiului, lumea s-a prăbușit de-adevărat, războiul s-a așezat deasupra lumii ca o scoică Patella și a devorat-o cu lăcomie.

Dangătul verde-bronz al clopotniței venetiene din apropierea bisericii unde, chipurile, odinioară i s-ar fi arătat unui preot o minune, răzbate peste mare și ca o bilă se izbește de celălalt mal, nevăzut. Și eu am o viziune, o să arunc pietricele peste apă, se vor lovi de apă ca în joaca de-a țesutul pe apă și vor ateriza pe malul celălalt. Bărți de pescar, semănate pe un covor, figuri pe tabla de șah a marelui Neptun, pe tabla de șah fără pătrate, marcată doar de promontorii și golfuri, perforată de insule. Mă uit dincolo, dincolo, în ținutul acela aș fi putut odinioară să dau nume lucrurilor, în cele din urmă aceste lucruri mi-au dat mie un nume. Când, după război, chiar m-am dus cu entuziasmul unui prost la Ljubljana și am luat totul de la început, am refăcut din nou lumea distrusă de război, mai întâi am primit pe unul care se ținea după mine. Unul adevărat, nu artificial, nu un hăitaș, ci un om în carne și oase, care era mereu prezent când ie-

șeam din casă sau dintr-o cafenea, când plecam de la prieteni (prieteni?) sau de la școala unde predam. Se ascundea îndărătul unui fular sau al unui ziar, în fumul de la o țigară sau în mijlocul oamenilor. Nu a trecut mult până când Janez m-a avertizat să fiu prevăzător, se vorbește că am colaborat cu fasciștii, le-am rescris hărțile. Și că nu-i de glumă, a mai adăugat. Chiar în seara aia mi-am făcut bagajele. Mai am unde să mă duc, mai am o casă părintească, mai am unde să fug. Acolo, unde odinioară mi-au cerut imposibilul, m-au băgat la arest, cum vor să facă și aici, la Ljubljana.

Și acum sunt aici, umblu pe dealurile de deasupra mării, cobor în golfuri, mă uit dincolo, în locurile unde nu mă mai pot duce, în regiuni cărora le-am dat un nume, în ele, ca Nimrod, am înălțat turnuri noi. La mijloc e suprafața albastră, nu pot trece de ea, marea nu poate fi descompusă, se lasă numai în stăpânirea vântului, ici și colo aduce artefacte sau produse din alte adâncuri. E adevărat construcția este flămândă, dar la mare ai mereu o sete.

Acum câteva zile, m-am întâlnit în oraș cu Cosulich, e plin de riduri, deabia l-am recunoscut. M-a luat de umeri și m-a invitat la o bere, *bătrâne, așa a fost, bine că s-a terminat, suntem încă în viață, tu chiar ai avut noroc că te-a salvat armatoru', mi-a zis. Uimire, ce tot îndrugă ăsta, nu-nțeleg ... Da, armatoru' te-a salvat. A aflat că te-au închis și ți-a încredințat o sarcină de tot râsu', care ți-a salvat viața. Ceva cu hărțile, destul ca să justifice în mod oficial activitatea ta inutilă de la mititica. Armatorul, Giovanni C., a avut grijă ca să fii eliberat cu puțin înainte de capitulare.*

Giovanni C. a construit multe lumi, ca și mine, a distrus multe și asta chiar la locul potrivit și la timpul potrivit, cu precizia unei ghiulele fixate la o macara, ce demolează o clădire în ruine, care cade de la sine, fără să afecteze nicio construcție alăturată. Păcat că nu l-am mai văzut niciodată, pe armator, acum pot să stau cu el de vorbă numai ca pescarul ăla bătrân care vorbește cu peștii.

După freamătul apei mi se pare că aud cum se scurge mulțimea de pe străzile submarine. Câtă fantezie au avut toți avangardiștii ăia care s-au învățat și s-au agitat în lume, asta o știu de abia acum, când am dărâmat ce aveam de dărâmat, și-am construit ce aveam de construit, deși, în cele din urmă, alții m-au distrus pe mine și m-au descompus în bucăți.

Segmentele de mare, de dealuri îndepărtate de dincolo de oraș și zgomotul acestuia se suprapun pe margini și atenuază asprimea contururilor. Din depărtări de timp și de spațiu, e totul ușor de asamblat și de decupat și iar de cusut. La mare ai mereu o sete de a construi. La mare ai mereu o sete.

Разломленный пейзаж

Translated by Aleksandra Krasovets
Contact: aleksandrakrasovec@yahoo.com

Если ты хочешь почувствовать настоящий запах моря, то лучше там быть в ноябре, когда над ним опускается влажная дымка, впитывающая в себя все самое лучшее. Тогда с рыболовецких суденышек доносятся тоскливые и жалостные голоса, и неизвестно, подшучивают ли таким образом рыбаки, или же их действительно охватывает отчаяние. Море — это не конструкция, море — это солевой раствор земли с жизнью внутри себя, в нем сокрыта обратная широта, на его поверхности останавливаются наши лики. И все это мне тогда вдруг неожиданно надоело, устал я от серой глади с кусками стали и дерева в ней, я хотел разбить мир на части и заново по-своему составить его, вдохнуть душу в осень, единственными поистине живыми существами которой были оранжевая хурма, полыхающая скумпия, шиповник и позднецветущие розы.

На верфи Ллойда я красил высокие стены корабельных бортов, равномерно, как монотонна вода в безветренную погоду. Однажды, когда я стоял на лесах и чертил шаблоны для неестественно больших цветов, к нам, малярам, пришел шеф и представился: «Джованни Ч.». Мы вытерли руки о штаны, пожали его чистую руку и по очереди представились: «Когой, Янеж, Козулич... Чернигой». Он ушел, оставив после себя аромат благородных мускатных цветов; никогда прежде я не встречал столь богатого человека, в чьем распоряжении имелись многотонные игрушки, плывущие туда, куда он только пожелает. На самом деле в этом развлечении не было никакого тщеславия: разошлись белые борозды, остающиеся после его трансокеанских великанов, пена потемнела и слилась с морем, не осталось ничего, никакой деконструкции, никакого разрушения, только кое-где одинокое нефтяное пятно.

Той поздней осенью даже у пива был привкус йода. Вместе с Когойем, Янежем и остальными мы сидели в забегаловке в Шкедене и обменива-

лись общими фразами. В дали возвышались портовые краны, из лодок над своими сетями и удочками склонялись рыбаки, шум города придавал всему налет напряженности. Старики, прогуливающиеся по набережной вдоль сложенных ящиков, в избытке времени размышляли о том, сколько всего они не успели сделать в жизни, вместо того, чтобы самим выдумать парочку историй, про которые никто ничего бы не знал и не мог бы уличить их во лжи. Именно тогда Козулич мне и сказал, что требуется декоратор на том самом корабле, который мы красили.

Уже на следующий день я зашел в управление судоверфи Ллойда и после собеседования действительно получил новую должность. «Мы слышали, что вы художник», — сказали они мне. Я художник, а также географ, по окончании географического факультета души ради поступил в академию художеств. Пока я не получил диплом, который гарантировал бы мне кусок хлеба, родители и слышать ничего не хотели об артистической профессии.

Шаблоны гигантских цветов я теперь мог заменить на пейзажи города, в котором находилась верфь, с плоскостями а ля Брак и кубистскими перспективами. В салоне корабля для будущих пассажиров я нарисовал город, по которому они будут тосковать, слегка выпив лишнего в бескрайнем пространстве открытого моря, вдалеке от двух континентов, оставленные на милость розы ветров, морской болезни и услужливости официантов.

Сейчас на старости лет я прогуливаюсь по этим местам, с горы на противоположной стороне наблюдаю за бескрайним морем и полосами, которые рисует на глади воды ветер, пренебрегая всеми правилами. Где-то внизу лает собака, я наклоняюсь над сонными кустами метельника, и никак не могу понять, одна ли она бежит по каменистому берегу или же волны несут ее в лодке, как когда-то Белку и Стрелку невесомость, лает ли она на непостижимую даль, или же на что-то, что дразнит ее совсем близко. Я спускаюсь в залив, собираю камни необычных форм, строю из них причудливые здания, кто знает, может, они придутся в пору какому-нибудь крабу. Время от времени с песчаных пластов скалы, которые слой за слоем подпирают ее, отлетает небольшой камень и, падая, с шумом влечет за собой другие. Если бы гора вдруг решила рассыпаться, то имела бы на это полное право. Сооружение каменных строений для морских обитателей, выползающих время от времени из воды, скала и море, это было мое занятие с малых лет, это была моя школа, тогда я почувствовал, что такое конструкция, что такое конструктивизм и еще годы спустя, покончив с декорированием трансатлантических столовых, в пражских кафе я пускался в дискуссии с Клее, Кандинским и прочими, с кем мне довелось более или менее поверхностно познакомиться.

Добраться до конструкции мне удалось гораздо позже, как тому баклану, который ныряет под воду и проплывает до несколько десятков метров, чтобы затем победоносно появиться на поверхности с сардиной в клюве. Чтобы все разрушить, вовсе не нужно быть отчаявшимся, так как после ты все составишь заново через надломленную призму видений и оптику невозможного, развязываешь и по своим собственным правилам ставишь по новой, редкостная роскошь, которую себе могут позволить лишь революционеры, гропиусовцы и сумасшедшие; если бы не мы, весь мир шел бы к чертям собачьим. Мои декорации на корабле «Дука ди Савойя» тоже не избежали насмешек сперва коллег-маляров, затем ответственного за рабочий процесс, указавшего перекрасить их в кондитерский розовый цвет.

Двадцатилетняя диктатура началась прежде, чем я смог это как следует осознать, случилось это тогда, когда ее рука простерлась вплоть до моих личных исканий и остановила их, до основания раздробила меня на куски, демонтировала. «Ну, кто же вы все-таки, художник или географ, надо будет выбрать что-то одно», — сообщил мне следователь в темно-коричневой кожаной куртке, заполучив меня в три часа ночи в свою берлогу. За несколько часов до этого, после нескольких ударов в дверь они ворвались ко мне и увели еще сонного, Мира с ужасом и не говоря ни слова смотрела мне вслед. Я снова увидел ее через несколько дней, когда она пришла навестить меня в тюрьму, и сказал ей, что от меня требуют невозможное, нечто абсурдное, что и в страшном сне не приснится: раз я географ, они хотят, чтобы я для деревень, которые по ту сторону и еще не имеют итальянских названий, придумал новые топонимы. «Я же не этимолог и даже не поэт», — ответил я им, в тот же момент меня пронзила нестерпимая боль в паху. Что дело вовсе не шуточное, я понял тогда, когда мне сломали еще и руку: «Ну, пачкун, теперь малюй, если сможешь».

Позднее я неделями сидел в камере, маленькое окошко под потолком, пустые стены, табуретка и стол, на нем карты, список названий, местечки, деревни, реки, ручьи, горы, долины, пруды и низины, которые вместе с их гневом вытекали в мою серую дыру: «Ну, что ты придумаешь», — говорили они мне; ручей, о котором я еще никогда не слышал, я вынужден был переименовать как какой-нибудь невольный создатель, я должен был предать и обесчестить имена, возникшие тысячи лет назад, стереть говор стародавних племен, сформировавшийся из первого бормотания, вырвавшийся из уст древних жителей при взгляде на пещеру, провал или горное ущелье, я должен был уничтожить их первичную чувственную артикуляцию, образовавшуюся при виде священного леса, деревни, пересечения дорог. Просто так, из головы, не имея понятия, означает ли Скала

действительно скалу или, возможно, что-нибудь другое, и происходит ли Раковица от слова рак или от слова гроб, и Поле наверно из-за полей. Имена я мог бы дать произвольно, никто бы ничего не узнал, написал бы, что эта река называется Мира, этот приход — Санта Мария, так как мою маму тоже звали Марией, насочинял бы им, что гора архитектурной формы носит имя Вальтер в честь Гропиуса. Я мог бы прикинуться, что меня вдруг стал покидать разум, в агонии мог бы придумать самые невероятные небылицы. Провалился он, этот город, в котором я теперь заключенный, город с как минимум тремя названиями, в нем говорят на как минимум трех языках, почему бы их не развязать и не перемешать в едином котле, мы могли бы жить в Вавилоне, и не было бы больше божьего наказания за то, что мы друг друга не понимаем. Вот это и есть конструктивизм: немецкий синтаксис, словенские глаголы, итальянские рифмы, греческие танцы и сербская страсть. Не знаю, дает ли тебе море широту, знаю лишь, что фриулы — средиземноморские люди с холодными глиняными сердцами, которые могут быть настоящими крестинами.

Свою работу я как мог затягивал и тем себя спас, я говорил им: «Об этом я еще думаю, надо бы разыскать еще кое-какие старые специализированные книги, мне сложно сделать выбор», — черт подери, у них же есть специалисты для всего этого. Они только смеялись, конечно, у них есть специалисты по топонимике, зачем было давать столь бессмысленную работу мне, ведь географ я лишь формально? О подноготной этой темной истории, выдумки, которая превосходила всякую выдумку, я узнал уже значительно позже.

Когда свинцовый гул оповестил о войне, уже второй по счету, в тот год побережье на Набрежене было усеяно осколками крабовых панцирей и пузырилось живой слизью медуз, как будто они были выброшены морем из-за невыясненного предательства, из которого оно не смогло — как это бывает со всеми другими вещами — вывести яд. Через несколько лет фашистскому хозяйничанью в городе наступил конец, пришли немцы, и лишь после того, как они ушли, только тогда город, окрестности и метечки на противоположной стороне, где я никогда не был и куда я теперь не могу попасть, вздохнули с облегчением, город до самодержцев, деревушки на той стороне до моего не суженого повторного крещения.

Спустя несколько лет после этого в газете я прочитал о Джованни Ч., хозяине судоверфи в Триесте, великом конструкторе, о том, что он оказался заключенным Дахау и, поскольку он знал немецкий, то спас множество людей, добившись их возвращения домой. И все это потому, что он знал язык, потому что он был строителем, homo faber, я же хотел только сносить и рушить и как птица-феникс возродиться из руин. Он знал

язык, который уже существовал и который я бы лучше перемолол вместе с другими, он умел петь уже написанные песни, я же предпочитал сперва их распороть и уже потом составить как домино согласно своей собственной логике. Во время войны мир действительно был разрушен, война присосалась к нему как моллюск и разъела его своими щупальцами.

Медно-зеленое позванивание из ближайшей венецианской колокольни при церкви, где когда-то какому-то священнику привиделось чудо, разносится над морем и как маленькие стеклянные шарики откатывается к невидимому противоположному берегу. Меня тоже охватывают видения, я пушу камни по воде, они будут отпрыгивать от поверхности как лягушки в детской забаве и с залетом остановятся лишь на том берегу. Рыбачьи суденышки, расставленные на ковре, фигуры на шахматной доске великана Нептуна, на шахматной доске без полей, намекают на них лишь мысы и заливы, дырявят острова. Я смотрю туда, через, в той стране я когда-нибудь смог бы переименовать названия вещей, а те бы потом переименовали меня. Когда по окончании войны я с радостью дурака отправился в Люблян, чтобы начать все заново, заново поставить на ноги мир, разрушенный войной, первым делом ко мне был приставлен шпион. Настоящий, не художник, не собака-ищейка, а человек из плоти и крови, который был всегда там, выходил ли я из дома или из кафе, шел ли от друзей (друзей?) или из школы, где я преподавал. Он прятался в свой заматанный шарф или за газету, в облаке сигаретного дыма или в многолюдной толпе. Достаточно скоро Янез предупредил меня, чтобы я был осмотрителен, поговаривают о том, что я сотрудничал с фашистами, переписывал для них географические карты. Без шуток, серьезно добавил он. В тот же самый вечер я собрал вещи. Мне еще есть, куда пойти, у меня еще есть родительский дом, мне есть, куда сбежать. Туда, где когда-то от меня требовали невозможного, насильно арестовали, что снова хотят сделать со мной здесь в Любляне.

И теперь я тут, прогуливаюсь по горам над морем, спускаюсь в заливы, смотрю в даль, в те края, куда мне больше нельзя, в земли, которым бы я дал новые имена и в них наподобие Нимрода возводил новые башни. Между нами голубая поверхность, через нее не переберешься просто так, а уж тем более невозможно расставить море, оно поддается лишь ветру, время от времени выбрасывает вещи из других эпох и предметы из других глубин. Конструкция поистине ненасытная, но возле моря тебя всегда одолевает жажда.

Несколько дней назад я встретил в городе Козулича, всего в морщинах, я с трудом его узнал. Он бросился мне на шею и пригласил выпить

пива: «Такие дела, старина, все хорошо, что хорошо кончается, мы еще живы, тебе же особенно повезло, спас тебя корабельщик», — сказал он мне. Недоумение, о чем таком он бредит, не понимаю... «Да, корабельщик тебя спас. Он узнал, что тебя арестовали, и договорился для тебя о какой-то смешной работе, та и спасла тебе жизнь, что-то с картами, лишь бы формально оправдать твоё дурацкое занятие за решеткой. Корабельщик Джованни Ч. позаботился еще и о том, чтобы тебя выпустили как раз накануне капитуляции».

Джованни Ч. Он построил больше, чем я, больше разрушил, точно в нужном месте и в нужное время, с аккуратностью ядра, которым кран ударяет в ветхое здание так, чтобы оно распалось внутрь, не повредив соседние строения. Жаль, что я больше никогда его не видел, этого корабельщика, сейчас я могу перекидываться с ним словами, как тот старый рыбак, разговаривающий с рыбами.

При шуме воды мне кажется будто я слушаю живой гомон подводных улиц. Какой же фантазией обладали все эти авангардисты, которые когда-то слонялись по всему миру и наводили шорох, об этом я знаю только сейчас, после того, как снес то, что был должен снести, и построил то, что был должен построить, хоть другие потом и разломали меня, раздробили на куски.

Плоскости моря, удаленных гор за ним и городского гула заходят краями друг на друга, стирая тем самым остроту контуров. На расстоянии времени и пространства все проще склеивать и опять разрезать, чтобы потом снова сшить. Конструкция возле моря всегда вызывает жажду. Возле моря тебя всегда одолевает жажда.

Как изменить пейзаж

Translated by Nadežda Starikova

Contact: nstarikova@mail.ru

Если хочешь почувствовать настоящий запах моря, приезжай в ноябре, когда на него опускается дымка и вбирает в себя все лучшее. Тогда из рыбачьих лодок раздаются печальные, зовущие голоса и непонятно, то ли это рыбаки шутят, то ли их в это время года настигает безнадежность. Море не конструкция, море - соленый сок земли, в котором таится жизнь, в нем есть скрытая протяженность, на его поверхности наши взгляды останавливаются. Когда-то много лет назад я от этого устал, мне опостылела серая гладь с плавающими по ней кусками стали и древесины, я хотел переделать мир: разъять и сложить его по-новому, по-своему, воскресить осень, единственными живыми существами в которой были оранжевая хурма, желтинник, шиповник и поздние розы.

На верфи Ллойда я покрывал краской высокие борта кораблей, делая это с ритмичностью монотонной воды в безветренный день. Однажды, когда я, стоя на лесах, вычерчивал трафареты для неестественно больших цветов к нам, малярам, подошел шеф и представился: *Джованни Ч.* Мы вытерли ладони о штаны, пожали его чистую руку и по очереди представились: *Когой, Янеж, Козулич, ... Чернигой.* После его ухода остался благородный запах муската; никогда раньше я не имел дела с таким магнатом, владельцем многотонных игрушек, плывущих туда, куда он захочет. В этом могуществе не было никакого тщеславия: белые борозды, оставленные его трансатлантическими гигантами на воде, постепенно улеглись, пена потемнела и слилась с морем, не осталось ничего, никакого разрушения, никакого следа, лишь кое-где маячило одинокое нефтяное пятно.

Этой поздней осенью даже у пива был привкус йода. Мы сидели с Когоем, Янежем и другими в забегаловке на Шкедне и рассуждали о вечном. Вдалеке поднимались портовые краны, а еще дальше рыбаки в своих лод-

ках склонялись над сетями и донками, шум города придавал всему ощущение напряжения. Старики, прогуливавшиеся по берегу вдоль сложенных штабелями ящиков, убивали время, размышляя о том, чего они в жизни не успели, вместо того чтобы сочинять рассказы, содержание которых никто не смог бы опровергнуть и уличить их во лжи. Тут Козулич сказал мне, что на судне, где мы работали, ищут декоратора.

Уже на следующий день я пришел в контору верфи Ллойда и после собеседования получил новый заказ. *Говорят, вы художник*, сказали мне. Да, художник, а еще географ, чтобы потешить самолюбие, я после курса географии поступил в академию художеств. Родители не разрешали мне учиться на художника, пока я не получу диплом, который даст мне гарантированный кусок хлеба.

И вот трафареты для гигантских цветов я заменил на пейзажи того города, где находилась верфь, пейзажи с плоскостями Брака и кубистической техникой. Для будущих путешественников в салоне этого корабля я изобразил город, о котором они, предоставленные милости и немилости розы ветров, морской болезни и услужливости официантов, хлебнув лишнего, тосковали бы, находясь в открытом море, между двух континентов. Теперь я здесь гуляю по старой памяти, смотрю с другой стороны холма на безбрежное море и пятна, которые своевольный ветер рисует на морской глади. Где-то внизу лает собака, я наклоняюсь над сонным дробком и не могу понять, где она: на каменистом берегу или в одинокой лодке посреди волн, подобно Белке и Стрелке в невесомости. Может, она просто лает на что-то непонятное – то ли на горизонт, то ли на кого-то рядом. Потом я спускаюсь к заливу и ищу камни, необычной формы, делаю из них фантастические здания, может, они пригодятся какому-нибудь крабу для жилья. То и дело с песчаных напластований холма, срывается камень и, падая, рикошетом задевает другие. Если бы холм вдруг решил обвалиться, он имел бы на это полное право. Все это нагромождение каменных убежищ для морских обитателей, вдруг решившихся выбраться на землю, холм и море – все это я знал с детства, это была моя стихия, здесь я понял, что такое конструкция и конструктивизм, и только потом, имея опыт оформления столовых на трансатлантических судах, я мог в пражских кафе полемизировать с Клеем, Кандинским и прочими, чье творчество я более менее знал.

К пониманию смысла конструкции я пришел много позже; я искал его словно баклан, погрузившийся на десятиметровую глубину и триумфально вынырнувший с сардиной в клюве. Переделывать, разрушая, – работа не тех, кто впадает в отчаяние, ведь потом надо все через изломанную призму фантомов и технику невозможного сложить по-новому, разо-

брать и собрать по своим правилам – эту редкую роскошь могут позволить себе только революционеры, последователи Гропиуса и сумасшедшие, и если бы нас не было, мир провалился бы в тартарары. В этом смысле мои интерьеры на корабле «Duca di Savoia» стали поводом для шуток сначала коллег по малярному цеху, а потом и управляющего, который велел перекрасить их в однообразный приторно розовый цвет.

Диктатура, продлившаяся двадцать лет, началась для меня совершенно неожиданно, она вмешалась в мои творческие искания и прервала их, она разрушила, разбила меня вдребезги. *Ну и кто ты теперь: художник или географ, определяйся*, озадачил меня следователь в темно-коричневой кожаной куртке, затащивший меня в свою берлогу в три утра. За несколько часов до этого в мою дверь постучали, вломились и взяли полусонного, Мира молча, с ужасом смотрела на меня. Я увидел ее через несколько дней на тюремном свидании и сказал, что от меня требуют немислимого, абсурдного, чего и в страшном сне не увидишь: раз ты географ, потребовали они, ты должен придумать итальянские названия деревням по ту сторону границы. *Но ведь я не этимолог и не поэт*, ответил я, и тут же резкая боль пронзила пах. Это не шутка, понял я, когда мне сломали руку, *вот тебе, сволочь, теперь будешь знать*.

Недели спустя я сидел на корточках в камере, люк под потолком, голые стены, нары и стол, на нем карта, список названий, районы, деревни, реки, ручьи, горы, долины, озера и пруды, которые заливали своим гневом мою тюремную дыру, *ну, придумай что-нибудь*, говорили они, например, ручей, - ручей, о котором никогда не слышал, ты как всемогущий творец его переименуешь и этим предашь и осквернишь названия, которым тысяча лет, перечеркнешь язык древних племен, восходящий к первым осмысленным звукам, раздавшимся из уст первых жителей при взгляде на карстовую долину, подземный поток или скалу, уничтожишь те подсознательные ощущения, которые возникают при взгляде на рошу, деревню, скрещение дорог. Я не помнил «Скала» это и, правда, скала или что-то другое, связана ли «Раковица» с раками, а «Поле» с полями. Я мог дать им любые названия, и никто бы не узнал, просто записал бы: эта река называется Мира, это приход Св. Марии (Марией была и моя мама), я втяхал бы им, что эта гора имеет архитектурную форму «вальтер» по Гропиусу. Я мог бы вдруг прикинуться слабоумным и в агонии сочинять самые немислимые сюжеты. Пусть все катится в тартарары, туда, где я заперт, в этот город, имеющий как минимум три названия, где говорят на трех языках, почему бы их не освободить и не перемешать в одном стакане, как в Вавилоне, и больше не было бы этого наказания Господня – не понимать друг друга. Это же и есть конструктивизм: немецкие согласова-

ния, словенские глаголы, итальянские рифмы, греческий танец и сербская страсть. Не знаю, дает ли море широту души, но знаю, что фурланы – это жители Средиземноморья без сердца и совести, настоящие дебилы.

Стремясь выйти из положения, я сказал им, *думаю, нужны еще книги, другие, старые, специальные книги, а я один принять решение не могу*, у мадонны ведь есть специалисты в этой области. Они подняли меня на смех, конечно, у них есть специалисты по топонимике, зачем бы им поручать это дело мне, географу только на бумаге? Какой тут резон? Причину всей этой фантазмагии я узнал значительно позднее.

Между тем грохот свинца предвещал войну, уже вторую по счету, в то лето побережье Набрежини было усеяно вынесенной на берег раковой скорлупой и медузами, полными слизи, словно море извергло их из себя как неожиданных предателей, желая избавиться от яда. Через несколько лет господству итальянских фашистов в городе пришел конец, появились немцы, и только когда ушли и они, город и его окрестности, в том числе и та сторона, где я когда-то чуть не остался, а теперь уже не имею возможности, вздохнули с облегчением, освободившись от самодуров, а та сторона от моего так и не раскрытого преступления.

Годы спустя я прочитал в газете о Джованни Ч., владельце триестской судостроительной верфи, известном конструкторе, которого посадили в Дахау и который, зная немецкий, спас много людей, добившись, чтобы их отправили домой. И все потому, что он был зодчий, *homo faber* (человек творящий), а я сначала хотел разрушить и потом возрождать из руин. Потому, что он владел древним языком, а я за другими этого языка не увидел, он умел петь по нотам, а я, следуя своей глупой логике, сначала их перемешивал как костяшки домино. Потом мир рухнул – война присосалась к нему как моллюск и начала разъедать.

Бронзовый звон ближайшей венецианской колокольни, где когда-то священнику вдруг явилось чудо, летит через море и как шарики фрнриколе откатывается к другому невидимому берегу. И я вижу чудесные видения, пускаю камешки по воде, и они подсказывают как в детской игре и с лёта приземляются на том берегу. Рыбачьи лодки, разбросанные по морскому ковру – фигуры на шахматной доске бога Нептуна, на доске без клеток, расчерченной мысами и заливами и продырявленной островами. Я смотрю туда, на эту землю, где я мог бы назвать вещи по-другому, а они бы по-новому называли меня. Когда после войны нищий и веселый я вернулся в Любляну и начал заново смотреть на мир, разрушенный войной, первое, что я получил - соглядатого. Реального, не придуманного в книжке топтуна. Человека из плоти и крови, который всегда ждал меня, когда

я выходил из дома или кафе, когда уходил от друзей (друзей?) или из школы, где преподавал. Он прятался, кутаясь в шарф, или за газетой, в облаке сигаретного дыма, среди толпы. Вскоре Янез предупредил меня быть осмотрительнее, говорят, я сотрудничал с фашистами, заново составлял для них географические карты. Это не шутки, серьезно добавил он. В тот же вечер я собрался. Мне еще есть, куда податься, есть родительский дом, есть, куда бежать. Туда, где от меня требовали невозможного, арестовывали, как сейчас собираются в Любляне.

И вот я здесь, гуляю по холмам над морем. Спускаюсь в заливы, смотрю на ту сторону, в места, куда мне больше нельзя, в края, которым я бы дал новые имена, и как месопотамский царь Нимрод построил бы там башни. Вместо этого синяя гладь, которую не преодолеть. Море изменить невозможно, только ветер может вмешаться, он, направляя течения, приносит артефакты из глубин. Конструкцию нельзя насытить, рядом с морем все время хочется пить.

Недавно в городе я встретил Косулича, он весь сморщен, я его еле узнал. Он бросился мне в объятия, пригласил на пиво, *старик, мы такое пережили, хорошо, что все закончилось, мы живы, ты вообще счастливчик, тебя этот корабельщик спас*, - сказал он. Что это он несет, не понимаю – *да, тот корабельщик тебя спас. Узнал, что тебя посадили, и придумал глупое задание, оправдывающее твое пребывание в каталажке, оно тебе жизнь и спасло - что-то с географическими картами. Он, этот корабельщик, Джованни Ч. и устроил, чтобы тебя перед самой капитуляцией отпустили.*

Джованни Ч. Он построил больше, чем я, и больше разрушил, он оказался в нужное время в нужном месте с точностью чугунной шар-бабы, которая сносит здание так, что соседние остаются целыми. Жаль, что я больше его никогда не видел, этого кораблестроителя, теперь я бы с ним потолковал как тот старый рыбак, что беседует с рыбами.

От шума воды кажется, что слышишь звуки суетливой жизни береговых улиц. Сколько фантазии было у всех этих авангардистов, когда-то бродивших по миру и нарушавших его спокойствие, я понял только сейчас, когда сам разрушил все, что мог разрушить и построил, все, что мог построить, хотя потом другие разрушили меня, растащили на части.

Морская гладь, дальние холмы за ней, шум города, размытый контур горизонта. Из глубины времени и пространства соединять, потом снова разделять и снова соединять легче. У моря конструкция вызывает жажду. У моря всегда хочется пить.

Kako razbiti pejzaž

Translated by Dragana Bojanić Tijardović

Contact: d.b.t@sbb.rs

Ako želiš da osetiš pravi miris mora moraš tamo biti u novembru, kad na more padnu magle i iz njega iscede ono najbolje. Tada se iz ribarskih čamaca čuju tužni glasovi i žalopojke, a ne zna se da li to ribari zbijaju šale ili ih u tom periodu zaista obuzima očaj. More nije konstrukcija, ono je slanište zemlje sa životom u sebi, u sebi krije naličje, na njegovoj površini zastaju naše slike. Upravo to mi je pre mnogo godina odjednom dosadilo, dosadila mi je siva površina s komadima čelika i drveta na sebi, hteo sam da razbijem svet i da ga ponovo sastavim na svoj način, da oživim jesen u kojoj su jedina zaista živa bića bili plodovi kakija, ruj, šipak i kasne ruže.

U Lojdomom brodogradilištu farbao sam visoke zidove brodskih bokova ravnomerno kao monotona voda u vremenu bez vetra. Jednom, dok sam visio na skeli i iscrtavao šablone za natprirodno velike cvetove, do nas molera došao je šef i predstavio nam se: *Dovani C.* Obrisao dlanove o pantalone i rukovao se s njegovom čistom rukom i redom se predstavismo: *Kogoj, Janež, Kosulič... Černigoj.* Kad je otišao iza sebe je ostavio miris plemenitog muškatnog cveća; nikad ranije nisam upoznao tako imućnog bogataša sa igračkama teškim više tona koje su plovile tamo gde ih oduva njegova želja. Zapravo ta zabava nije ni bila tako bezobzirna: bele brazde iza njegovih preookeanskih brodova splasnuše, pena je potamnela i slila se s morem, ništa nije ostalo, nikakva dekonstrukcija, nikakvo uništenje, samo tu i tamo poneka mrlja nafte.

Te kasne jeseni i pivo je imalo ukus joda. Sedeo sam sa Kogojem, Janežom i ostalima u ćumezu u Škedenju, prenosili smo jedni drugima univerzalnu istinu. U daljini su se penjali kranovi, a još dalje ribari u čamcima naginjali su se nad svojim mrežama i udicama, dok je brujanje grada svemu dodavalo dašak naprezanja. Starci koji su šetali pored složenih sanduka na obali, u obilju svog vremena razmišljali su o tome šta im je sve promaklo u životu, umesto da izmišljaju priče koje niko ne bi mogao poreći ili ih proglasiti lažima. Tada

mi je Kosulić rekao da valjda traže dekoratera, i to upravo na brodu koji smo farbali.

Još istog dana javio sam se upravnoj kancelariji Lojdivog brodogradilišta i nakon razgovora zaista sam dobio novo zaduženje. Čujemo da ste slikar, rekoše mi. Slikar sam, i geograf, nakon studija geografije upisao sam se i na Likovnu akademiju, da utolim glad svoje duše. Pre toga roditelji mi nisu dozvoljavali umetničke studije, dok ne diplomiram nešto opipljivo.

I umesto da crtam šablone gigantskih cvetova, sad sam mogao da ih zamenim pejzažima grada u kojem se nalazi brodogradilište, sa brakovskim površinama i kubističkim optikama. U onom brodskom salonu budućim putnicima nacrtao sam grad za kojim će žaliti kad se kasnije nakon popijene čašice nađu suviše daleko na pučini između dva kopna, prepušteni na milost i nemilost ruži vetrova, morskoj bolesti i uslužnosti konobara.

Sad u starosti šetam ovuda, sa druge strane, sa brda gledam bezbrižno more i mrlje koje vetar iscertava na površini, ne obazirući se na pravila. Negde dole laje pas, naginjem se iznad pospanih brnistri i ne mogu da utvrdim da li je pas sam i napušten na kamenoj obali, ili je možda u čamcu, prepušten talasima, kao što je Lajka prepuštena bestežinskom stanju, ili možda laje na neshvatljivu daljinu ili na nešto sasvim blizu njega što ga razdražuje. Onda se spuštam u zaliv i tražim kamenje neobičnog oblika, slažem ga u nemoguće zgrade, ko zna da li će dobro doći nekom raku za novi dom. Povremeno s peščanih slojeva brda koji složeni jedan preko drugog podupiru brdo, sleti kamenčić i prilikom pada s praskom pokrene i druge kamenčiće. Kad bi brdo odlučilo da se sruši, imalo bi potpuno pravo na to. Sve to slaganje kamenih građevina za morska bića koja bi mogla da izađu, brdo i more, to sam radio od malih nogu, to je bila moja formacija, tamo sam naslutio šta je konstrukcija, a šta je konstruktivizam nekoliko godina kasnije, kad sam nakon iskustva sa dekorisanjem preookeanskih trpezarija polemisaio po praškim kafeima s Kleom, Kandinskim i ostalima koje sam manje više površno poznavao.

Do konstrukcije sam stigao tek mnogo kasnije, tražio sam kao kormoran koji zaroni pod vodu i više desetina metara plovi ispod površine, a onda pobednički izroni sa srdelom u kljunu. Sve srušiti nije čin očajnika, jer onda ponovo sve sastaviš kroz izlomljenu prizmu privida i optiku nemogućeg, raspetljaš i prema svojim pravilima i sastaviš, retka raskoš koju sebi mogu dozvoliti samo revolucionari, gropiusovci i ludaci; da nas nema svet bi otišao dođavola. U tom smislu i moje dekoracije na brodu »Duca di Savoia« bile su predmet podsmehivanja najpre mojih kolega molera, zatim nadzornika rada, koji je naredio da se prefarbaju jednoličnom i sladunjavo ružičastom.

Dvadesetogodišnja diktatura započela je i pre nego što sam toga postao svestan, a kad je počela da zadire u moju potragu i prekinula je, u potpunosti me

je rastavila na komade, demontirala me. *Dakle, šta ste onda, slikar ili geograf, moraćete da odlučite*, najavio mi je islednik u tamnobraon kožnoj jakni koji me je u tri ujutro saslušavao u svom brlogu. Nekoliko sati pre toga lupali su na moja vrata i upali unutra, odveli su me sanjivog, dok je Mira sa zaprepaščenjem i bez reči gledala kako odlazim. Video sam je tek posle nekoliko dana, kad mi je došla u posetu u zatvor, rekao sam joj da od mene traže nemoguće, nešto apsurdno što se i u najdubljem snu teško može zamisliti: pošto sam geograf, traže da za imena sela koja se nalaze na drugoj strani, a još nemaju italijanska imena, te toponime jednostavno izmislim. *Nisam ja etimolog, a nisam ni pesnik*, odgovorih ja, i u sekundi me preseče strašan bol u međunožju. Da nema šale shvatih kad su mi slomili i ruku, *evo ti, mazalo, sad maži, ako znaš*.

Nedeljama kasnije čamio sam u ćeliji, otvor ispod krova, prazni zidovi, šamlica i sto, a na njemu geografske karte, spisak imena, mesta, sela, reke, potoci, brda, doline, ribnjaci i bare koji su se slivali svojim gnevom u moju sivu rupu, *šta ćeš da izmisliš*, govorili su mi, potok za koji nikad nisam čuo trebalo je da kao nekakav prinudni stvoritelj preimenujem, da izdam i oskrnavim imena koja su nastala pre nekoliko hiljada godina, da izbrišem govor davnih plemena, nastao od prvog mumljanja koje je starim stanovnicima prešlo preko usta prilikom pogleda na vrtaču, ponor ili pećinu, da ukinem njihovu primordijalnu emocionalnu artikulaciju koja je nastala prilikom pogleda na sveti gaj, selo, raskršće. Tek tako, na pamet, ne znajući da li Stena zaista znači stena, da li je možda nešto drugo, da li je Rakovica zbog rakova ili rāka, da li su Pole zbog polja. Imena bih mogao da im dam po izboru, niko ne bi znao, upisao bih, ova reka se zove Mira, ovo selo je Santa Maria, jer se i moja mama zvala Marija, napričao bih im da je planina arhitektonskog oblika Valter prema Gropijusu. Mogao bih da se pretvaram da sam odjednom postao dementan, u agoniji bih mogao da izmislim najneverovatnije priče. Neka ide do đavola ovaj grad u kojem sam zatvoren, grad s najmanje tri imena, u kojem se govore najmanje tri jezika, zašto ih ne raspetljamo i promešamo u samo jednom loncu, mogli bismo živeti u Vavilonu, ne bi više bilo kazni božije da se više ne možemo razumeti između sebe. Eto, to je konstruktivizam: nemačka skladnja, slovenački glagoli, italijanske rime, grčki ples i srpska strast. Da li more daje širinu, to ne znam, ali znam da su Furlani ljudi Mediterana sa srcem od gline i da umeju da budu teške budale.

Spasio sam se odugovlačenjem, rekao sam im *o tome još razmišljam, trebalo bi nabaviti i druge stare i stručne knjige, ne mogu da odlučim*, pa imaju valjda stručnjake za te stvari. Oni mi se samo smejaše, naravno da su imali specijaliste za toponomastiku, zašto su tako glup posao poverili meni kad sam samo formalno geograf? U čemu je štos? Pozadina te nebuloze, fantazije koja je prevazilazila fantaziju, otkrio sam tek mnogo kasnije.

U međuvremenu olovna tutnjava najavila je rat, već drugi po redu, tog leta obala na Nabrežini bila je puna naplavljenih ljuštura od rakova i meduza s njihovom vitalnom sluzi, kao da ih je more izbacilo zbog neobjašnjivog izdajstva koje nije umelo – kao što inače ume sve druge stvari – da detoksifikuje. Posle nekoliko godina došao je kraj fašističkom šepurenju u gradu, stigli su Nemci, i tek kad su otišli, tek tada su grad, okolina i mesto tamo s druge strane, gde nikada nisam otišao i gde sad ne mogu da idem, odahnuli, grad od samodržaca, a mesta s druge strane od mog nesuđenog prekrštavanja.

Tek mnogo godina kasnije u novinama sam čitao o Đovaniju C, vlasniku tršćanskog brodogradilišta, velikom konstruktoru, da je odveden u Dahau i da je, pošto je znao nemački, spasio mnogo ljudi i postigao da ih vrate kući. A sve to zato što je znao jezik, jer je bio graditelj, homo faber, a ja sam stalno hteo da rušim i da feniksiram iz ruševina. Znao je jezik koji je već postojao, a ja bih ga najradije samleo zajedno sa ostalima, znao je da peva već napisane pesme, a ja bih ih radije prethodno rasparao, a onda sastavio kao domine prema sopstvenoj logici. U toku rata svet se zaista srušio, rat se pričvrstio na svet kao pilepak i narizao ga kao žarnjača.

Zeleno-bronzano kuckanje iz obližnjeg mletačkog zvonika pored crkve, gde je navodno jedan sveštenik imao priviđenje, rasipa se preko mora i kao klikeri kotrlja prema drugom nevidljivom bregu. I ja imam priviđenja, baciću kamenčiće preko vode, odbijaće se kao u dečijoj igri »žabice« i uz zalet pristati na suprotnoj obali. Ribarski brodovi, posejani po tepihu, figure na šahovnici velika-na Neptuna, na šahovnici bez polja, koju obeležavaju samo rtovi i zalivi i buše ostrva. Gledam na tu drugu stranu, u toj zemlji mogao sam jednom da nadešem druga imena stvarima, a onda su te stvari preimenovala mene. Naime, kad sam posle rata s radošću budale otišao u Ljubljanu i počinjao sve iz početka, ponovo gradio svoj svet koji je rat srušio, najpre sam dobio islednika. Pravog, ne umetničkog, ne psa tragača, već čoveka od mesa i kostiju, koji je uvek bio tamo kad bih izašao iz kuće ili kafića, kad sam odlazio od prijatelja (prijatelja?) ili iz škole u kojoj sam predavao. Krio se umotan u šal ili zakriven novinama, u oblaku dima cigarete ili u masi ljudi. Nije dugo trajalo i Janez me upozorio da budem oprezan, priča se da je saradivao s fašistima, da im je pisao nove geografske karte. Nema šale, dodao je ozbiljno. Spakovao sam se iste večeri. Još imam gde da odem, još imam roditeljski dom, još imam gde da pobegnem. Tamo gde su nekad od mene tražili nemoguće, hapsili me i zatvarali, kao što hoće i sad da urade ovde u Ljubljani.

Sad sam tu, šetam po brdima iznad mora i spuštam se u zalive, gledam na drugu stranu, u mesta u koja više ne mogu da odem, u predele kojima bih nadenuo nova imena i u njima kao Nimrod gradio nove kule. Između njih je plava povr-

šina, ne mogu preko nje, more inače ne može da se rastavi, ono dozvoljava samo vetru da ga obrađuje, tu i tamo naplavi artefekte ili proizvode iz drugih dubina. Zaista, konstrukcija je nezasita, ali pored mora uvek ožedniš.

Pre nekoliko dana u gradu sam sreo Kozuliča, sav je izboran i jedva ga prepoznadoh. Pao mi je u zagrljaj i pozvao me na pivo, *stari moj, tako je bilo, dobro se završilo, još smo živi, a ti si naročito imao sreće, jer te brodovlasnik spasio*, rekao mi je. Iščuđavanje, šta ovaj lupeta, ne razumem... *Da, brodovlasnik te je spasio. Saznao je da su te zatvorili i isposlovao ti je smešan posao koji ti je spasio život, nešto s geografskim kartama, toliko da se formalno opravda tvoj bezvezni posao u tamnici. Brodar, Đovani C. takođe se pobrinuo da te uoči kapitulacije puste.*

Đovani C. sagradio je više sveta od mene, više ga je srušio, i to baš na prvim mestima u pravo vreme, s preciznošću kugle koja se dizalicom baci na ruševnu zgradu da se uruši i ne ošteti nijednu susednu zgradu. Šteta što ga više nikada nisam video, tog brodar, sad mogu da razgovaram s njim samo još kao onaj stari ribar koji razgovara s ribama.

Uz šum vode izgleda kao da slušam presipanje vreve na podmorskim ulicama. Kako su umišljeni bili svi oni avangardisti koji su nekad skitali i galamili po svetu, to znam tek sada kad sam srušio ono što je bilo za rušenje i sagradio ono što je bilo za gradnju, mada su posle drugi srušili mene i rastavili me na komade.

Površine mora, udaljenih brda iza njega i gradske vreve prekrivaju se na ivicama i brišu oštrinu kontura. Iz daljine, vremenske i prostorne, sve je lakše spajati, pa opet seći i šiti. Uz more konstrukcija uvek izaziva žeđ. Pored mora uvek ožedniš.

Kako rastaviti pejzaž

Translated by Jelena Dedeić
Contact: jelena.rasic@sezampro.rs

Ako želiš da osetiš pravi miris mora, moraš biti tamo u novembru, kada se spušte izmaglice i iscede najbolje iz njega. Tada se iz ribarskih barki čuju setni i žalni glasovi i ne zna se da li ribari zbijaju šale ili u to doba godine zaista padaju u očajanje. More nije konstrukcija, more je slani rastvor zemlje sa životom u sebi, u njemu je skriveno naličje prostranstva, na njegovoj površini se naše slike zastavljaju. I toga mi je tada, pre mnogo godina, odjednom bilo dosta, zasitio sam se sive površine sa komadima čelika i drveta na njemu, hteo sam da razbijem svet i da ga ponovo sastavim po svome, da oživim jesen u kojoj su jedina zaista živa bića bila narandžasti kakiji, ruj, šipak i zakasnele ruže.

U Lojdovom brodogradilištu farbao sam visoke zidove bočnih strana brodova ravnomerno kao nepomična voda kada nema vetra. Nekad, kada sam visio na skeli i iscrtavao šablone za natprirodno velike cvetove, šef je došao kod nas molera i predstavio se: Đovani C. Obrisali smo dlanove u pantalone, pružili ih ka njegovoj čistoj ruci i po redu se predstavili: Kogoj, Janež, Kosulič... Černigoj. Kada je otišao, ostavio je iza sebe miris plemenitog muškatnog cveća. Nikada ranije nisam upoznao tako imućnog bogataša sa igračkama teškim više tona koje su plovile kuda bi ih oduvala njegova želja. U stvari, ta razbibriga nije bila tako arogantna: bele brazde iza njegovih preookeanskih lađa su postajale sve tanje, pene su potamnele i sjedinile se sa morem, ništa nije ostalo, nikakva dekonstrukcija, nikakvo oštećenje, samo tu i tamo, poneka naftna mrlja.

Te pozne jeseni i pivo je imalo ukus joda. Sedeo sam sa Kogojem, Janežem i ostalima u birtiji u Škednju i razmenjivali smo univerzalne istine. U daljini su se podizali kranovi, a još dalje, ribari su se naginjali nad svoje mreže i udice, šum grada je svemu davao blag miris naprezanja. Starci koji su se šetali pored složenih gajbica na obali u izobilju vremena su razmišljali o tome šta su sve u životu propustili, umesto da izmišljaju priče koje im niko ne bi mogao opovr-

gnuti ili ih proglasiti za laž. Tada mi je Kosulić rekao da valjda traže dekoratera i to na istom brodu na kojem smo farbali.

Već sledećeg dana sam se javio u kancelariju uprave Lojdrovog brodogradilišta i posle razgovora zaista dobio novo zaduženje. Čujemo da ste slikar, rekli su mi. Slikar sam, ali i geograf. Posle studija geografije upisao sam i likovnu akademiju, da umirim svoju dušu. Ranije mi roditelji nisu dozvoljavali studije umetnosti dok ne završim nešto sigurnije.

I umesto da iscrtavam šablone džinovskih cvetova, sada sam mogao da ih zamenim pejzažima grada u kojem je bilo brodogradilište, sa brakovskim površinama i kubističkom perspektivom. U tom brodskom salonu sam budućim putnicima nacrtao grad za kojim će osetiti setu posle čašice, kada budu previše daleko na otvorenom, između dva kontinenta, prepušteni na milost i nemilost ruži vetrova, morskoj bolesti i uslužnosti konobara.

Sada se pod stare dane šetam ovde, na drugoj strani, sa brda gledam u beskrajno more i u mrlje koje crta vetar po površini ne obazirući se na pravila. Negde dole laje pas, naginjem se iznad pospanih žukvi, i ne mogu da ustanovim da li je sam i napušten na kamenitoj obali ili je možda na čamcu prepušten talasima, kao što je Lajka bila prepuštena bestežinskom stanju, ili laje na neshvatljivu daljinu ili na nešto sasvim blizu njega, što ga razdražuje. Zatim se spuštam u zaliv, tragam za kamenjem neobičnog oblika, slažem ih u nemoguće građevine, ko zna, možda će dobro poslužiti nekom raku za novo prebivalište. S vremena na vreme, sa peščanih slojeva brda, koji složeni jedan na drugi podupiru brdo, odleti kamenčić i u padu pucketavo pokreće i ostale. Ako bi brdo odlučilo da se sruši, imalo bi svako pravo na to. Sve to - stvaranje kamenitih građevina za morskostvorenja koja bi uspevala da izađu napolje, brdo i more, to sam radio još od malena, to je bila moja formacija, tamo sam naslutio šta je konstrukcija, a šta je konstruktivizam tek godinama kasnije, kada sam posle iskustva sa dekorisanjem preookeanskih trpezarija polemisa po praškim kafanama sa Kleom, Kandinskim i drugima koje sam više ili manje letimično poznavao.

Do konstrukcije sam došao tek mnogo kasnije, tražio sam kao kormoran, koji zaroni u vodu i više od deset metara pliva ispod vode, a onda se pobedonosno pojavi na površini sa sardelom u kljunu. Nije posao očajnika da sve porušiš, jer posle sve iznova sastavljaš kroz slomljenu prizmu privida i perspektivu nemogućeg, odrešuješ i po svojim pravilima postavljaš retku raskoš koju mogu sebi da dozvole samo revolucionari, gropiusovci i ludaci; kad nas ne bi bilo, svet bi propao. U tom smislu su i moje dekoracije na brodu »Duca di Savoia« bile meta podsmeha, najpre kolega molera, zatim radnog nadzornika koji ih je dao da se prefarbaju jedinstvenim sladunjavo ružičastim kičem.

Dvadesetogodišnja diktatura je počela još pre nego što sam toga postao svestan, a kada je prodrla u moju potragu i prekinula je, potpuno me je rastavila na

komade, demontirala me. *Pa dobro, šta ste dakle, slikar ili geograf, treba da odlučite*, dao mi je do znanja islednik u tamnobraon kožnoj jakni, u čiji sam brlog dospeo u tri ujutro. Nekoliko sati pre toga su udarali po mojim vratima i provalili unutra, oterali me još u polu snu, Mira je zgroženo ćutke gledala za mnom. Video sam je tek za nekoliko dana kada je došla u zatvor da me poseti, rekao sam joj da od mene zahtevaju nemoguće, nešto apsurdno, što ni u najluđim snovima ne možeš da zamisliš: pošto sam geograf, traže da za imena sela koja su sa one strane, a još nemaju italijanska imena, te toponime jednostavno izmislím. *Ali nisam etimolog, a ni pesnik*, odgovorio sam im i u trenutku mi je sevnuo bol u međunožju. Da nema šale, ustanovio sam kada su mi slomili i ruku, *evo ti, mazalo, sada farbaj, ako znaš*.

Nedeljama kasnije sam dreždao u ćeliji, otvor ispod plafona, prazni zidovi, gole drvene stolice i sto, a na njemu geografske karte, spisak imena, mesta, sela, reke, potoci, brda, doline, ribnjaci i bare, koji su se slivali sa svojim gnevom u moju sivu rupu, *pa šta ćeš da izmislíš*, govorili su mi, potok za koji još nikada nisam čuo treba kao neki prisilni tvorac da preimenujem, izdam i oskrnavim imena nastala pre hiljadu godina, da izbrišem govor davnih plemena, nastao iz prvog mumlanja, koji se starim stanovnicima izvlaćio iz usta pri pogledu na vrtaču, ponor ili pećinu, da ukinem osećaj njihove praiskonske artikulacije, nastale pri pogledu na sveti gaj, selo, raskršće. Tek tako, na pamet, bez znanja o tome da li Stena zaista znači stena ili možda nešto drugo, da li je Rakovica zbog rakova ili zbog rake, da li su Pole zbog polja. Imena bih mogao da im dam proizvoljno, jer niko ne bi znao, upisao bih: ova reka se zove Mira, ova parohija je Santa Maria, jer se Marija zvala i moja mama, napričao bih im da je planina arhitektonskih oblika Valter po Gropiusu. Mogao bih da se pretvaram da sam iznenada postao dementan, u agoniji bih mogao da izmislím najneverovatnije priče. Nek ide dođavola ovaj grad u kome sam zatvoren, grad sa najmanje tri imena u kojem govore najmanje tri jezika, zašto ih ne odvežemo i promešamo u jednom loncu, mogli bismo da živimo u Vavilonu, više ne bi bilo božje kazne da se ne razumemo među sobom. Ali dobro, to je konstruktivizam: nemačka sintaksa, slovenački glagoli, italijanske rime, grčki ples i srpska strast. Da li ti more daje širinu, to ne znam, ali znam da su Furlani mediteranski ljudi sa glinenim srcem, koji umeju da budu pravi bestidnici.

Spasilo me je odugovlačenje, govorio sam im: *još razmišljam o tome, treba nabaviti još neke druge stare, stručne knjige, ne umem da odlučim*, jer, pobogu, imaju stručnjake za te stvari. Samo su mi se smejali, naravno da su imali stručnjake za toponomastiku, zašto su tako besmislen posao dali meni koji sam samo formalno geograf? U čemu je štos? Pozadinu te nebuloze, fantazije koja je prevazišla fantaziju, saznao sam tek mnogo kasnije.

U međuvremenu je bubnjanje olova najavilo rat, već drugi po redu, te godine je obala na Nabrežini bila puna nasukanih ljuštura od rakova i morskih šešira sa njihovom vitalnom sluzi, kao da ih je more odbacilo zbog nerazjašnjelog izdajstva, čiji otrov nije umelo da očisti, kao što ume iz svih ostalih stvari. Posle nekoliko godina došao je kraj fašističkom šepurenju u gradu, došli su Nemci, i tek kada su otišli, tek tada su grad, okolina i mesta tamo sa one strane, gde nikad nisam otišao i gde ni sada ne mogu, odahnuli, grad od samodržaca, a mesta sa one strane od mog nesuđenog prekrštavanja. Tek godinama posle toga sam u novinama pročitao o Đovaniju C, vlasniku tršćanskog brodogradilišta, velikom konstruktoru, da su ga zatvorili u Dahau i da je, pošto je znao nemački, spasio mnogo ljudi i omogućio da ih pošalju kući. I sve to jer je znao jezik, jer je bio graditelj, homo faber, a ja sam i dalje hteo da rasipam i rušim i da iz ruševina ustajem kao Feniks. Znao je jezik koji je već postojao, a ja bih ga najradije samleo sa ostalima, znao je da peva već napisane pesme, a ja bih ih radije rasparao i zatim ih sastavio kao domine po svojoj logici. Tokom rata svet se zaista srušio, rat se prilepio za svet kao morski puž i razjeo ga kao meduza.

Zelenobronzani udari iz obližnjeg venecijanskog zvonika pri crkvi, gde se možda nekom duhovniku nekad prikazalo čudo, razleže se preko mora i kotrlja se kao kliker prema drugoj nevidljivoj obali. I ja imam prikaze, kamenčiće ću baciti preko vode, odbijaće se kao u dečjoj igri »žabice« i u zaletu će se zaustaviti na suprotnoj obali. Ribarske barke, posejane po tepihu, figure na šahovskoj tabli džina Neptuna, na šahovskoj tabli bez polja, koju označavaju samo rtovi i zalivi, a ostrva prave rupe. Gledam tamo, preko, tamo preko u onoj zemlji bih mogao da menjam imena stvari, a onda su te stvari meni promenile ime. Kada sam posle rata išao sa radošću budale u Ljubljani i počinjao ponovo sve iznova, iznova nameštao svet koji je rat porušio, najpre sam dobio pratioca. Pravog, ne umetničkog, ne psa tragača, već čoveka od krvi i mesa koji je bio uvek tamo kada bih izašao iz kuće ili kafane, kada bih odlazio od prijatelja (prijatelja?) ili iz škole u kojoj sam podučavao. Sakrивao se umotan u šal, ili iza novina, u dimu cigarete ili u masi ljudi. Nije trebalo dugo da me Janez upozori da ću biti priveden, priča se da sam saradivao sa fašistima, iznova im pisao geografske karte. Ozbiljno je dodao da nema šale. Još iste večeri sam se spakovao. Još imam kuda da odem, još imam roditeljski dom, još imam kuda da pobeegnem. Kao što su me nekad tamo odveli u aps i zahtevali nemoguće od mene, sada žele isto da urade ovde u Ljubljani.

I sada sam tu, šetam se po brdima iznad mora i spuštam se u zalive, gledam tamo, preko, u mesta u koja više ne mogu, u predele kojima bih dao nova imena, u koje bih kao Nimrod gradio nove stubove. Između je plava površina, ne mogu tek tako da pređem preko, more uopšte ne možeš rastaviti, samo vetru

dopušta da ga obrađuje, da ovde i onde izbací artefakte ili proizvode iz drugih dubina. Zaista, konstrukcija je nezasita, ali pored mora uvek ožedniš.

Pre nekoliko dana sam u gradu sreo Kosulića, sav je izboran, jedva sam ga prepoznao. Pao mi je na ramena i pozvao me na pivo, *stari moj, tako je bilo, dobro se završilo, još smo živi, ti si u stvari imao sreće, jer te je brodar spasio*, rekao mi je. Čuđenje, o čemu ovaj bunca, ne razumem... *Da, brodar te je spasio. Saznao je da su te zatvorili i sredio je da ti daju smešan zadatak koji ti je spasao život, nešto sa geografskim kartama, toliko da formalno opravdaju tvoj bezvezni boravak u ćuzi. Brodar, Đovani C. se takođe pobrinuo da te puste trenutak pre kapitulacije.*

Đovani C. Izgradio je više sveta nego ja, više ga je rasuo i to tačno na pravim mestima i u pravo vreme, sa preciznošću kugle koju dizalicom bacaju u zgradu koja se raspada, da se sruši sama u sebe i da ne ošteti nijednu susednu zgradu. Šteta što ga nikada više nisam video, brodarka, sada mogu da ćaskam sa njim samo još kao stari ribar koji razgovara sa ribama.

Od šuma vode mi se čini kao da slušam komešanje vreve na podvodnim ulicama. Kako su bili umišljeni svi ti avangardisti koji su nekad tumarali i koprcali se po svetu, to znam tek sada, kada sam srušio šta sam imao da srušim i izgradio šta sam imao da izgradim, iako su zatim drugi rasturili mene i rastavili me na komade.

Površine mora, udaljenih brda iza njega i gradskog žamora se na ivicama preklapaju i brišu oštrinu kontura. Sa udaljenosti, vremenske i prostorne, sve je lakše spajati, pa opet izrezati, pa opet ušiti. Pored mora te konstrukcija uvek učini žednim. Pored mora uvek ožedniš.

Como descomponer un paisaje

Translated by Damian Ahlin
Contact: damian.ahlin@gmail.com

Si querés sentir el verdadero aroma del mar, deberías estar allí en noviembre, cuando sobre él recae la bruma y muestra su mejor faceta. Es allí cuando se escuchan voces melancólicas y acusadoras de los barcos pesqueros y no se sabe si los pescadores están contando chistes o si en esta época del año están desesperados. El mar no es una construcción, el mar es el agua salada de la tierra con vida en su interior, en él se esconde una dimensión desconocida, en su superficie se detienen nuestras imágenes. De todo esto me cansé hace un par de años, me harté de esta superficie gris con pedazos de acero y madera sobre él, quise destruir el mundo y volverlo a armar a mi manera, revivir el otoño, en el cual los únicos seres vivos realmente eran los kakis color naranja, el zumaque -vegetación típica del Carso -, la rosa mosqueta y las rosas tardías.

En el astillero Lloyd pintaba las altas paredes de los laterales de los barcos, muy parejo, así como el agua monótona en la calma. Una vez, cuando estaba colgado del andamio y pintaba plantillas para unas flores de tamaño sobrenatural, se acercó hasta nosotros los pintores, el jefe y se presentó: Giovanni C. Nos limpiamos las manos directamente en los pantalones, le apretamos su mano limpia y nos presentamos: Kogoj, Janez, Cosulich... Tzernigoy. Cuando se fue dejó tras de sí el aroma de nobles flores de mocato; nunca antes conocí a una persona tan adinerada con varias toneladas de juguetes que navegaban hacia donde él deseara. De hecho, este entretenimiento no era tan presuntuoso: los blancos surcos tras sus transatlánticos se tranquilizaron, la espuma se tornó oscura y se mezcló con el mar, no quedó nada, ninguna desconstrucción, ninguna destrucción, solo alguna mancha de nafta por aquí y por allá.

Ese otoño tardío hasta la cerveza tenía un sabor a yodo. Con Kogoj, Janez y otros más, estábamos sentados en el bar de Skednia hablando de realidades universales. En la lejanía se oía el elevar de las grúas y más allá se veía a los pescadores como se inclinaban de los botes sobre sus redes y ganchos, el bullicio

de la ciudad daba a todo un toque de progreso. Los ancianos, que se paseaban al costado de casetas apiladas en la playa, teniendo tiempo en abundancia, pensaban de qué cosas se perdieron en la vida, en vez de inventar historias de las que nadie podría preguntar nada o decir siquiera que son mentiras. En ese entonces me dijo Cosulich que están buscando un decorador en el mismo barco donde pintábamos.

Ya al día siguiente me presenté en la oficina de administración del astillero Lloyd y luego de una entrevista ciertamente conseguí un nuevo empleo. “Escuchamos que usted es artista,” - me dijeron -. Soy artista y también geógrafo, luego del estudio de geografía me inscribí en la academia de arte, para satisfacer mi alma. Anteriormente mis padres no me permitieron estudiar arte, sino antes de recibirme de algo que de un resultado que sea tangible que me asegure el ingreso.

Pues entonces en vez de dibujar bosquejos y plantillas de flores gigantes, pude ahora cambiarlas por paisajes de la ciudad en la cual estaba el astillero con superficies barrocas y ópticas cubistas. En ese salón del barco dibujé la ciudad a los próximos pasajeros, la cual extrañarían después de unas copas cuando estuviesen demasiado lejos en mar abierto, entre dos continentes, dejados a la deriva, en la misericordia o los embates de la rosa de los vientos, la cinetosis y la amabilidad de los mozos.

Ahora, en la vejez, paseo por aquí, del otro lado del cerro, observo el mar sin orillas y las motas que el viento dibuja sobre la superficie sin importarle las normas. En algún lugar, abajo, ladra un perro, me inclino y no puedo determinar si está solo y abandonado en la costa rocosa o si está en el bote dejado a la voluntad de las olas, tal como lo era Laika, sin ligereza, o si ladra al infinito inentendible, o algo que le molesta muy de cerca. Luego bajo al golfo y junto piedras de formas insólitas, las voy apilando en una especie de edificios imposibles, quien sabe, a lo mejor le vendrán bien a algún cangrejo como su nueva casa. De tiempo en tiempo, de las partes arenosas del cerro que lo sostienen puestas una sobre otra, cae alguna piedrita y mientras lo hace lleva consigo otras. Si el cerro quisiera derrumbarse, estaría en todo su derecho. Todo este apilamiento de piedras en forma de edificios para los seres marinos que puedan salir a la superficie, el cerro y el mar, esto lo hice ya desde pequeño, esta fue mi formación, allí detecté y percibí qué es la construcción, años después qué es el constructivismo, cuando por experiencia de decoración de comedores de transatlánticos, polemiqué en cafeterías de Praga con Klee, Kandinski y otros, que más o menos vagamente conocí.

Hasta la construcción llegué mucho más tarde, busqué como cormorán, que se hunde bajo el agua y nada varios metros bajo su superficie y luego triunfantemente emerge con una sardina en su pico. Que todo se te derrumbe, no es

trabajo de los desesperados, ya que luego se vuelve a juntar todo a través de un prisma roto de espejismos y la óptica de lo imposible, desatás y volvés a poner todo según tus propias normas, un lujo, que raramente solo se lo pueden permitir los revolucionarios, los seguidores de Gropius y los locos; si nosotros no estuviésemos, el mundo se iría al demonio. En este sentido, también mis decoraciones en el barco Duca di Savoia, fueron primeramente ridiculizadas por mis colegas pintores, luego por el supervisor, que las hizo pintar de nuevo con una pintura uniforme de flores.

La dictadura de las dos décadas comenzó antes de que me haya dado cuenta de ello, cuando entró en mi búsqueda y la interrumpió, me partió en mil pedazos, me desmoronó. “Entonces, ¿qué es: artista o geógrafo? Habrá que decirse...” me dijo el interrogador con una campera de cuero marrón oscuro, que me llamó a su guarida a las tres de la mañana. Un par de horas antes golpearon fuertemente mi puerta, entrando de manera ruda, llevándome todavía medio dormido. Mira observó tras de mi horrorizada y en silencio. La vi recién después de algunos días, cuando me vino a visitar a la cárcel, le conté que exigían lo imposible de mí, algo absurdo, lo que ni en la peor pesadilla puedes imaginar: ya que soy geógrafo, pretenden que invente los nombres que están del otro lado y todavía no tienen nombres italianos, topónimos. “No soy etimologista ni poeta,” les contesté y en un instante me agarró un dolor entre las piernas. Entendí que no es un chiste, cuando me quebraron la mano. “Tomá sucio, ahora tenés, ahora pintá, si podés.”

Semanas después, en cuclillas en mi celda, una claraboya bajo el techo, paredes vacías, un banquito y una mesa y en ella mapas, listado de nombres, lugares, pueblos, ríos, arroyos, cerros, valles, estanques y charcos, que se vertieron con su ira en mi agujero oscuro. “¿Y qué vas a inventar?” me decían, el arroyo, del cual nunca escuché hablar, debería renombrarlo como un creador forzado, emitiendo y profanando nombres, surgidos hace miles de años, borrando la lengua de antiguas tribus, surgidas de las primeras murmuraciones que emanaron de las bocas de antiguos pobladores al mirar el hundimiento, fregadero o acantilado, terminando con su primordial articulación sentimental, surgido al mirar al bosque sagrado, pueblo, encrucijada.

Así, de memoria, sin saberlo, si Skala realmente significa roca o es algo diferente, si Rakovica se llama por los cangrejos o por el bautismo o si Pole se llama así por los campos. Cualquier nombre le podría poner, nadie sabría, escribiría: este río se llama Mira, esta parroquia es Santa María, ya que María también se llamaba mi madre, les diría que la montaña de forma arquitectónica la llamaremos Walter por Gropius. Podría inventar que de golpe me volví loco, en la agonía podría inventar las historias más inverosímiles. Que se vaya al demonio esta ciudad en la cual estoy encerrado, ciudad con al menos tres nombres,

en la cual hablan por lo menos tres idiomas, ¿por qué no los desatamos y mezclamos en una sola olla?, podrían vivir en Babilonia, no existiría más el castigo divino por el cual no nos entendemos entre nosotros. En definitiva, esto es el constructivismo: sintaxis alemana, verbos eslovenos, rimas italianas, danza griega y pasión serbia. Si el mar da amplitud, no lo sé, solo sé que los Friulanos son gente mediterránea con corazón de piedra, que saben ser verdaderos descarados.

Con los retardos me salvé, les decía que... “todavía estoy pensando, habría que conseguir otros libros antiguos y específicos, no puedo decidirme, -por Dios- incluso tienen especialistas en estos temas.” Solo se reían de mí, seguro tenían especialistas para la toponomástica, ¿por qué me dieron este alocado trabajo a mí, que soy solo formalmente geógrafo? ¿Dónde está el chiste? Descubrí el fondo de esta nebulosa, fantasía que superó la fantasía, mucho tiempo después.

Entretanto los estruendos de acero anunciaron la guerra, ya la segunda, ese año la orilla en Nabrezina estaba llena de cáscaras de cangrejos y sombreros marinos con sus desechos vitales, como si el mar los hubiese echado por una traición inexplicable, que no supo –como sabe todas las otras cosas- desintoxicar. Luego de algunos años se terminó la ostentación fascista en la ciudad, llegaron los alemanes y recién cuando se fueron, recién ahí se relajaron la ciudad, los alrededores y los lugares del otro lado, a donde nunca fui y donde ahora no puedo ir, ciudad ante los autócratas, lugares del otro lado ante mi injuzgada transgresión.

Recién después, años más tarde, leí en un periódico acerca de Giovanni C., propietario del astillero triestino, gran constructor, que fue prisionero en Dachau y que como sabía hablar alemán, salvó a mucha gente y logró que los manden a sus hogares y todo esto porque sabía el idioma, porque era constructor, “hombre que fabrica”, yo sin embargo, quería destruir y derrumbar constantemente y surgir como el ave Fénix de las ruinas. Sabía un idioma que ya existía y que yo deseaba aniquilar junto con otros, sabía cantar canciones ya escritas, yo hubiese querido descocerlas y luego ponerlas como un dominó según mi lógica. Durante la guerra, el mundo realmente se vino abajo, la guerra succionó al mundo como una concha y se lo comió ulcerándolo como una medusa.

El repicar del bronce de un campanario de una iglesia cercana del Veneto, donde dicen que a un sacerdote se le hizo un milagro, se acuesta sobre el mar y como bolitas se desliza hacia otra orilla invisible. Yo también tengo apariciones, voy a tirar piedritas sobre el agua, rebotarán como en ese juego infantil haciendo zapitos y desembarcarán tambaleándose en la orilla de enfrente. Los botes pesqueros, puestos sobre la alfombra, las figuras en el tablero de ajedrez del gran Nep-

tuno, en el tablero sin campos, determinado solo por partes de la península, golfos, perforando las islas. Miro hacia allí, cruzando, en ese país quizás alguna vez podría renombrar las cosas, luego estas cosas me renombraron a mí. Cuando después de la guerra fui a Liubliana con la alegría de un loco y empecé todo de nuevo, poner de nuevo al mundo de pie que fue destruido por la guerra, encontré primeramente a un espía. Uno de verdad, no artístico, no un perro seguidor, sino una persona de carne y hueso, que estaba siempre allí cuando salía de mi casa o del café, cuando me despedía de mis amigos (¿amigos?), o del colegio donde enseñaba. Se escondía envuelto en una bufanda o con un periódico, en una nube de humo de cigarrillo o entre una multitud de personas.

No duró mucho, hasta que Juan me previno, que sea cuidadoso, se dice que colaboré con los fascistas, preparando nuevas cartas geográficas. Que no es broma, dijo seriamente. Esa misma noche empaqué mis cosas. Todavía tengo donde ir, todavía tengo la casa de mis padres, todavía tengo donde huir. Allá, donde una vez exigían lo imposible de mí, poniéndome bajo arresto, como quieren hacerlo ahora aquí en Liubliana.

Y ahora estoy aquí, paseando por los montes sobre el mar, bajando hacia los golfos, miro allá lejos, hacia lugares a donde no puedo ir más, a regiones que les pondría nuevos nombres y como Nemrod, erigiría allí nuevas torres. En medio está la superficie azul, no puedo cruzar así nomás, además no puedes dividir el mar así nomás, solo se deja moldear por el viento, de vez en cuando trae algún artefacto o producto de otras profundidades. Es cierto, la construcción es insalvable, pero en la orilla del mar, siempre te da sed.

Hace algunos días me encontré con Cosulich en la ciudad, está lleno de arrugas, casi irreconocible. Me abrazó y me invitó a una cerveza: “viejo, así fue, terminó bien, todavía vivimos, por sobretodo vos tuviste suerte que te salvó el dueño del astillero,” me dijo. -Asombroso, de que habla éste, no lo entiendo...- “Si, el dueño te salvó, se enteró que te encerraron e inventó un trabajo irrisorio para vos, que te salvó la vida, algo con mapas, así que pudieron formalmente justificar tu labor sin sentido en la prisión. El dueño del astillero, Giovanni C. también se ocupó que justo antes de la capitulación te pusiesen en libertad.”

Giovanni C. construyó más mundo que yo, derrumbó también mucho más y esto en los lugares precisos en el momento justo con la precisión de una bola que es lanzada como catapulta a un edificio en derrumbe, que hace una implosión y no daña ningún edificio aledaño. Lástima que no lo vi nunca más, al dueño del astillero, ahora puedo conversar con él sólo como ese viejo pescador que charla con los peces.

Al oír el sonido del agua, es como si escuchase el bullicio en las calles submarinas. Cuanta imaginación tuvieron todos estos vanguardistas que una vez

vivieron en este mundo, esto lo sé recién ahora, que destruí lo que debía destruir y construí lo que debía construir, a pesar de que luego otros me destruyeron a mí y me partieran en mil pedazos.

La superficie del mar, los cerros alejados detrás de él y el tumulto de la ciudad se esconden en los bordes, borrando la nitidez de los contornos. Desde lejos, en tiempo y lugar, se funde todo más fácil, se recorta y se cose nuevamente. Al lado del mar, la construcción siempre te da sed. Al lado del mar, siempre te da sed.

List of Translators

DAMIAN AHLIN (Argentina)

Born in 1973 in Buenos Aires, Argentina. Since 1996 he has been working at First Data as a QA technical analyst. He studied English and Portuguese for several years. He is a member of a Slovenian theatre group, the Slovenian folk group “Maribor”, the Slovenian Cultural Organization, as well as a singer in and co-founder of the Slovenian choir in Carapachay. He has written and edited two books – *Besede dveh celin* (Words of two continents), which is made up of poems in Slovenian and Spanish, and *Café literario* (Literary coffee), which also includes

poems by Gregor Papez and Agustin Mojica. Both books were presented at the International Book Fair in Buenos Aires in 2014, as well as in Guadalajara (Mexico), Frankfurt (Germany), Quito (Ecuador) and Santiago (Chile). He lectures on literature, actively participates in seminars, and collaborates with Slovenian Embassy in Argentina. His first poems were published in the newspaper *Slovenec* (Slovenian) in 1991–1992. He has translated many works (from Spanish to Slovenian and vice-versa) and is preparing some other translations.

Contact: damian.ahlin@gmail.com

GERGELY BAKONYI (Hungary)

Born in 1984 in Budapest, Hungary. He graduated in Hungarian Philology and Pedagogy, later in Slovenian Philology from the Faculty of Philology at the Eötvös Loránd University in Budapest. He has continued his research at the doctoral level. His focus is on the literary genres in the Slovenian literature of the 19th century (the subject of his doctoral thesis), and he also publishes reviews about contemporary literature, paying particular atten-

tion to the great epic genres in verse. He has worked as a reader for several publishers. Since 2010 he has been publishing translations from Slovenian into Hungarian, and his translations of texts by Milan Jesih, Vlado Kreslin, Katarina Marinčič and the Freising manuscripts (Brižinski spomeniki) will soon see print. He has led seminars at his university and moderated literary events with authors from Slovenia.

Contact: gergelybakonyi@yahoo.com

DRAGANA BOJANIĆ TIJARDOVIĆ (Serbia)

Born in 1957 in Feketić, Vojvodina (Serbia). She finished elementary and secondary school in Koper, Slovenia. She graduated in Philosophy and Serbo/Croatian or Croatian/Serbian Language and Literature at the Faculty of Arts, University of Ljubljana. Between 1982 and 1992 she worked as the translator for Slovenian language at the Slovenian editorial board of the Translation Service of the Federal Authorities in Belgrade. Since 1993 she has been a court translator for Slovenian in Belgrade. She has translated numerous theoretical and prose texts and poetry from Slovenian (Tomaž Šalamun, Peter

Semolič, Uroš Zupan, Taja Kramberger, Brane Mozetič, Ifigenija Simonović, Berta Bojetu, Dane Zajc, Lado Kralj, Goran Vojnović, etc.) and into Slovenian (David Albahari, Stevan Raičković, Radmila Lazić, Saša Jelenković, Dragan Velikić, etc.), published in literary magazines and journals in Slovenia, Serbia, Montenegro, Bosnia and Herzegovina; radio broadcasts of her translations have appeared on the national *Radio Slovenia – ARS Programme*. She is also working as simultaneous interpreter from and into Slovenian. She is a member of the Association of Literary Translators of Serbia.

Contact: d.b.t@sbb.rs

PAULA BRAGA ŠIMENC (Romania)

Born in 1958 in Bucharest, Romania. She has an MA in French and Romanian Literature (1981) and a PhD in Education (1998), both from Bucharest University. She has worked as a researcher at the Institute for Educational Sciences in Bucharest. Since 2002 she has been living in Ljubljana, Slovenia, and working as a freelance translator. She has been translating

Slovenian prose and poetry since 2009. Her translations have been published in the main Romanian literary reviews. With the support of the Slovenian Book Agency, she has translated two books – Aleš Debeljak's anthology of poetry *Manufaktura prahu (Manufactura țărâni, 2012)* and Drago Jančar's novel *To noć sem jo videl (Azi-noapte am văzut-o, 2014)*.

Contact: bragapaula@hotmail.com

JELENA DEDEIĆ (Serbia)

Born in Belgrade, Serbia, in 1975, she has a BA in Serbian Language and Literature and General Linguistics from the Faculty of Philology in Belgrade. Upon graduating from university she taught Serbian in elementary school, worked in daily newspapers as a proof-reader, and worked as a translator for numerous companies. She has been translating professional documentation from Slovenian into Serbian on diverse topics, such as economics, law,

pharmacy, accounting and insurance; on psychology for the publisher Psihopolis; as well as diplomatic correspondence and documents for the Embassy of the Republic of Slovenia in Belgrade. Since 2008 she has been translating professional publications for Faculty Doba from Maribor, Slovenia. Translated publications: Andrej Vizjak, *Winners of Market Branches*; Majda Pšunder, Antonija Milivojević Krajnčič, *Behavior of Adolescents and*

their Perception of Relations with Parents and School; OMW Users' Manual for the Rohe company. She has also been proof-

reading books and articles, teaching story-writing to students, and teaching Slovenian language in Belgrade to beginners.

Contact: jelena.rasic@sezampro.rs

LJUDMIL DIMITROV (Bulgaria)

Born in 1967. He obtained a degree in Bulgarian Philology (1992), combined with two additional majors – Journalism and Media – at Sofia University. He also graduated in Theatre Directing at the National Academy for Theatre and Film Arts in Sofia. He obtained his doctorate in Russian Literature in 1999. He is a professor of Russian Literature at the University St. Kliment Ohridski in Sofia, and a professor of Russian Drama and Theatre at the Theatre College “Lyuben Grois” in Sofia. Between 2005 and 2010, he was a lecturer for Bulgarian Language, Literature and Culture at the University of Ljubljana. He has authored several scholarly monographs (including *Bagrjana in Slov-*

enija with Ljudmila Malinova-Dimitrova, Ljubljana 2011), textbooks and books (anthologies and collections), over 150 publications in Bulgaria, Russia, Poland, the Czech Republic, Slovakia, Turkey, Italy, Serbia, Slovenia, etc. Also an editor, he translates works from English, Russian and Slovenian. He has translated several works by Slovenian authors into Bulgarian, among them, Aleš Šteger, Matjaž Zupančič, Zofka Kveder, Suzana Tratnik, Mojca Kumerdej, Andrej Blatnik, Andrej Morovič, Maja Novak, Tomaž Kosmač, Andrej Skubic, Mitja Čander, Stanka Hrastelj, Drago Jančar, Evald Flisar, Simona Semenič, Matjaž Zupančič and Vinko Möderndorfer.

Contact: ljudiv@abv.bg

MIROSLAV GRADEČAK (Croatia)

Born in 1983 in Varaždin, Croatia. He studied History, Macedonian Language and Literature and Slovenian Language and Literature at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb. In 2010 he graduated, defending his thesis “Slovenian expressionist literature in historical context”. Since 2011 he has been teaching history and Slovenian at Second High School in Varaždin. He has translated and

published various texts, among them several literary texts and two books in the field of history. In cooperation with the Council of the Slovenian national minority of Varaždin County and the Slovenian Cultural Association “Nagelj” from Varaždin he promotes Slovenian language and culture in Croatia, and in this context he has organized literary evenings with the Slovenian famous writer Feri Lainšček.

Contact: mgradecak@yahoo.com

MARLENA GRUDA (Poland)

Born in 1984 in Zabrze, Poland. She graduated in Slovenian from the Institute of Slavonic Philology at the University of Silesia, where she is also enrolled in a doctoral programme at the Department of Philology. She focuses her research on literary studies and contemporary Slavic literatures, as well as translatology. In her doctoral dissertation, she is researching the characteristics of the contemporary hero in Slovenian prose after 1991. In addition to conducting literary research which has recourse to the psychoanalysis of literary works, cultu-

rology-based literary theories, and cognitivism, she also contributes to various projects concerned with the promotion of Slovenian culture abroad. She translates Slovenian prose, poetry and essays. She has already translated works by several renowned Slovenian authors, such as Esad Babačić, Vladimir Bartol, Aleš Debeljak, Milan Dekleva, Tadej Golob, Andrej Hočevar, Milan Jesih, Edvard Kocbek, Srečko Kosovel, Nataša Kramberger, Svetlana Makarovič, Miha Mazzini, Boris A. Novak, Zoran Pevec, Klemen Pisk, Maja Vidmar, and Vlado Žabot.

Contact: marlena.gruda@gmail.com

ALEKSANDRA KRASOVETS (Russia)

Born in 1982 in Moscow, she studied Slovenian Language and Literature at Lomonosov Moscow State University (2000–2005), where she completed the thesis “The Genre Peculiarity of Drago Jančar’s Novels between 1970 and 1990”. Then she studied Russian Literature at Jean-Moulin Lyon III University in France. In 2006 she defended her MA thesis “Russian Avantgarde Poetry in the 1920s”, which also

covered the phenomenon of Russian expressionism. She completed her doctoral dissertation in 2012. She lived in Ljubljana between 2006 and 2014 and returned to Moscow in 2014. She translates scholarly, technical and literary texts, among them some by Goran Vojnović. She is a member of a group preparing a new edition of a Russian-Slovenian Dictionary at University of Ljubljana.

Contact: aleksandrakrasovec@yahoo.com,

TADEJA LACKNER-NABERŽNIK (Austria)

Born in 1964 in Slovenj Gradec, Slovenia. She finished studies of Translatology at the Karl-Franzens-University in Graz and studies of Psychotherapy at the University Donau-Uni-Krems. Currently she is studying Slovenian Language and Literature at the University of Vienna. In her research she focuses on children’s literature and is working on a MA thesis on the phylogeny of *Little Red Riding Hood* in connec-

tion to Svetlana Makarovič’s work *Rdeče jabolko* (The red apple). In addition to being employed in the field of psychotherapy, she works as a translator, interpreter and proof-reader for Slovenian and German. She translated into German works by Slovenian authors such as Maja Novak, Svetlana Makarovič, Sebastijan Pregelj and Danica Križanič Müller.

Contact: tadeja@lackner.at

JUN MITA (Japan)

Born in 1978 in Yokohama, Japan. He started with German Studies and obtained his PhD for the thesis on Belgian symbolism. Thanks to several governmental scholarships, he has studied in Heidelberg (Germany), Brussels/Ghent (Belgium) and Vienna (Austria) where he had the occasion to study Slovenian and Slovenian Literature. Between 2010 and 2011, he carried out research on

Slovenian symbolism at the Department of Comparative Literature in Ljubljana. Since 2014 he has been a lecturer at Kitasato University in Japan for German and Culture in Central Europe. As a literary translator, he has translated prose works from German, Dutch and French into Japanese, and he is now in the planning stage with a publisher for the translation of Slovenian literature.

Contact: junmitalcfr@hotmail.com

KSENIJA PREMUR (Croatia)

Born in 1962 in Zagreb. In 1986 she graduated in Russian Language and Literature at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb, where she was honoured with the Vice-Chancellor's Award. Between 1990 and 1993 she worked as a junior assistant at the Department of Philosophy at the same institution. In 1997 she graduated from the Faculty of Arts in Ljubljana with the thesis "Dynamic structure of the conscience in Bergson's philosophy". In 1997 she received Master's degree in philology from the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb

with the thesis "Apart from publishing independent papers". She publishes translations of scientific and literary texts from English, Russian and Slovenian. In the academic year 1997/98 she worked as a senior lecturer for philosophy, aesthetics and Russian language at the High School of Musical arts in Lovran, as well as an independent translator in Zagreb. Between 1998 and 2001 she worked as an assistant lecturer in an Oriental Philosophy course at the University of Zagreb. Since 2005 she has worked as a freelance artist and translator.

Contact: ksenija.premur@zg.t-com.hr

DRAGA RINKEMA (The Netherlands)

Born in 1967, in Mirna Peč, Slovenia. She graduated from the Faculty of Arts in Ljubljana in German Language and Literature, Dutch and Sociology. After that she did postgraduate studies in Sociolinguistics and Applied Linguistics, doing research on Second Language Acquisition at the University of Amsterdam. Her work consists of teaching, writing and translating. She collaborates with different cultur-

al institutions in Slovenia and the Netherlands, among them the Centre for Slovenian Literature and the Dutch Foundation for Literature, and takes part in cultural projects between the two countries. She translated, from Dutch, the poetry of Rutger Kopland, Judith Herzberg, Gerry van der Linden and Jaap Robben. She received the translator prize "Lirikonov zlat." Also, she has written essays on language and

literature, including “Quiet field, diverse vegetation” and “Let us keep our dualis”. From Slovenian she has translated some contemporary poetry by Gregor Podlog-

ar, Meta Kušar, Alja Adam, Gašper Malej and Aleš Mustar; these have been published by the Review of Slavic Languages.

Contact: draga.rinkema4@gmail.com

LUCIA GAJA SCUTERI (Italy)

Born in 1985 in Ljubljana, she graduated in 2007 in Slovenian and Czech from the Faculty of Arts of the University of Naples “L’Orientale” (Italy) with the thesis “Maja Vidmar: an example of contemporary Slovenian poetry”. In 2011 she defended, at the same university, her MA thesis “Slovenian language: a diachronic comparing of TV-speech”. Afterwards, she enrolled in a doctoral course at the Faculty of Humanities at the University of Primorska in Koper. During her doctoral studies she is focusing on the development of Slovenian television-speech in the last thirty years (1980–2013) in rela-

tion to the political implications of the language question within Yugoslavian Slovenia. She was a recipient of a scholarship from the Škrabec association (2009). She has participated in various projects concerned with the promotion of Slovenian culture abroad: the World Festival of Slovenian Literature, University of Ljubljana (2006); the World Festival of Slovenian documentary film, University of Ljubljana (2012); the European project “Sustainable Networking for an Informal Language Learning Community”, University of Naples “L’Orientale” (2013). She has translated technical and scholarly texts.

Contact: lg.scuteri@gmail.com

DARKO SPASOV (Macedonia)

Born in 1976 in Kočani, Macedonia, he graduated from the Faculty of Philology at the Ss. Cyril and Methodius University of Skopje and obtained his MA degree in Theatre Arts at the ESRA – University for Audiovisual Arts in Skopje. He translates works from Slovenian, English and Russian for the Macedonian book market. He has regularly collaborated with the following publishers: Mladinska knjiga Skopje, Matica Makedonska, Kliker knjigi, Esra, and Miš Publishing. He has translated an assortment of contemporary Slovenian dramatic texts (Tina Kosi, Matjaž Zupančič, Dragica Potoč-

njak, Saša Pavček) and works by several renowned Slovenian authors, such as Andrej Rozman-Roza, Drago Jančar, Ela Peroci, Svetlana Makarovič, Barbara Hanuš, Cvetka Bevc, Nina Kokelj, Stanka Hrastelj, Marcello Potocco, Tadej Golob, Andrej Hočevar, France Bevk, Fran Milčinski, and others. He also translates plays by dramatists such as Siegfried Melchinger, Anton Chekhov, and Declan Donnellan. He works as dramaturge in *Teatar Komedija* in Skopje, and is a professor of dramaturgy at the University Gotce Delchev in Shtip.

Contact: polatski@gmail.com

NADEŽDA STARIKOVA (Russia)

Born in 1962 in Moscow, she has a PhD. After graduating from Moscow State University Lomonosov she has worked at the Institute of Slavic Studies (Russian Academy of Sciences) as a director of the Department and as a professor of Slovenian literature at the Department of Slavic Philology (Moscow State University Lomonosov). She has authored the following books: *The Slovenian historical novel of the 1920s–1930s. Typology. Genealogy. Poetics* (2006), *Slovenian literature from the origins to the boundary of the 20th century* (2010), *Slovenian literature of the*

20th century (2014). As a translator she has participated in these projects: *Slovenian. The Path to Independence* (2001), *Literary Express* (2001), *Contemporary Slovenian Prose, Poetry, and Drama* (2001) and others. Her published translations in Russian encompass works by Aleš Šteger, Aleš Čar, Esad Babačić, Andrej Blatnik, Dušan Jovanović, Evald Flisar, Drago Jančar, Mojca Kumerdej, and Maks Kubo. In 2010 she was honoured with the Tone-Pretnar-Award for ambassadors of the Slovenian language and literature abroad.

Contact: nstarikova@mail.ru

Co-financing Publications of Slovenian Authors in Foreign Languages

---

Slovenian Book Agency (JAK)

Founded in 2009, the Slovenian Book Agency (JAK) is a government institution that deals with all actors in the book publishing chain, from authors to publishers and readers.

Subsidies to translators for the translation of Slovenian authors

The main form of international promotion is the co-financing of translations from Slovenian into other languages. JAK annually publishes a call for applications for co-financing translations of Slovenian authors' books into other languages, including adult fiction, children's and young adult fiction, and essayistic and critical works on culture and the human-

ities, theatrical plays and comics. Publishing houses, theatres and individual translators can apply. In each case, a contract is concluded with the translator, and therefore all funding goes directly to him or her. The subsidy covers up to 100% of the translation costs. Grants cannot be awarded retroactively.

Mobility grants for Slovenian authors

The call for applications is published once a year. The applicant can be a Slovenian author who has been invited to a literary event abroad. The application must be enclosed with the invitation and the program of the event. The subsidy covers up to 100% of eligible travel expenses.

Contact

Javna agencija za knjigo Republike Slovenije / Slovenian Book Agency
Metelkova 2b, 1000 Ljubljana, Slovenia
Phone: +386 1 369 58 20
Fax: +386 1 369 58 30
Email: gp.jakrs@jakrs.si
Webpage: <http://www.jakrs.si/en/>

Trubar Foundation

The Trubar Foundation is a joint venture of the Slovene Writers' Association, Slovenian PEN and the Center for Slovenian Literature. The aim of the Trubar Foundation is to subsidize publications of Slovenian literature in translation.

Subsidies to publishers for the printing costs of books translated from Slovenian

Foreign publishers can apply for subsidies to publish unpublished translations of Slovenian authors in their native languages. The Trubar Foundation contributes up to 50% of printing costs. It does

not subsidize translation. Priority is given to the works of living authors who are already established in Slovenia. However, the Board will take all applications for works of fiction, poetry, drama, or literary essays into account, as long as they are originally written in Slovenian. The Board consists of seven equal members, including the Presidents of the Slovene Writers' Association and Slovenian PEN. They convene at least twice a year, usually in March and October. Therefore, applications received by the end of February and the end of September will be considered.

Contact

Društvo slovenskih pisateljev / Slovene Writers' Association

Tomšičeva 12, 1000 Ljubljana, Slovenia

Phone: +386 1 251 41 44

Fax: +386 1 421 64 30

Email: dsp@drustvo-dsp.si

Webpage: <http://www.drustvopisateljev.si/en/>

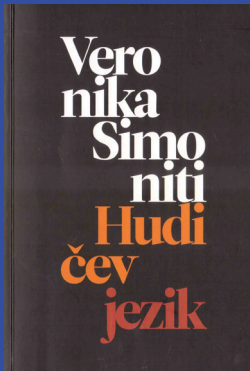
VERONIKA SIMONITI

The Devil's Tongue

Short stories

Sample translation

- | Bulgarian
- | Croatian
- | Dutch
- | English
- | German
- | Hungarian
- | Italian
- | Japanese
- | Macedonian
- | Polish
- | Romanian
- | Russian
- | Serbian
- | Spanish

JAK

SLOVENIAN
BOOK
AGENCY

Slovenian Book Agency, Metelkova 2b,
1000 Ljubljana, Slovenia,

T +386 1 369 58 20 F +386 1 369 58 30

E gp.jakrs@jakrs.si W www.jakrs.si

ISBN 978-961-93910-0-6

9 789619 391006